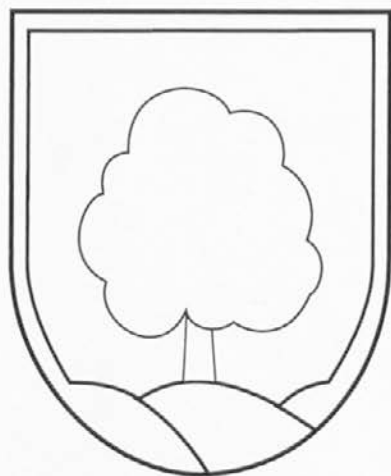

ZGODOVINA
PORTRETI
SPOMINI
ŠTUDIJE
RAZISKOVANJE
KULTURA
ŠPORT

KOROŠKI FUŽINAR

POKROVITELJI

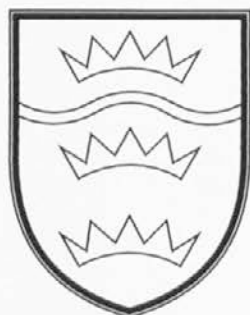
OBČINA RAVNE NA KOROŠKEM

Gačnikova pot 5
2390 Ravne na Koroškem

OBČINA MEŽICA

Trg svobode 1
2392 Mežica

OBČINA PREVALJE
Trg 2a, 2391 Prevalje

OBČINA
ČRNA NA KOROŠKEM

Center 101
2393 Črna na Koroškem

RAVNE
KNIVES

2390 Ravne na Koroškem · Slovenija

SŽ-OPREMA RAVNE
Pnevmatika, hidravlika, orodja
in tehnološke linije d.o.o.

Koroška cesta 014, 2390 Ravne na Koroškem, Slovenija

VSEBINA

In memoriam JANEZ MRDAVŠIČ 1928–2004 2 Maksimilijan Večko	FOLKLORNA SKUPINA KULTURNEGA DRUŠTVA GOZDAR 34 Peter Šumnik
STANKO KOTNIK, DO KONCA POVEZAN S KOROŠKO 3 Greta Jukič	ŠENTANEL – KRAJ IN LJUDJE 38 Marjan Kolar
OB 40. OBLETNICI SMRTI AVGUSTA KUCHARJA 5 Franc Čegovnik	"VEČNA URA" Nova knjiga folklornih pripovedi Marte Repanšek 40 Miroslav Osojnik
ALOJZ KRIVOGRAD, sedemdesetletnik 7 mag. Karla Oder	SPLET MITIČNEGA IN STVARNEGA Večplastnost sporočil v zbirki Ime našega imena 42 mag. Marija Vačun Kolar
V ROŽU, V DOMOVINI MIKLOVE ZALE 9 Alojz Pristavnik	OŠLAK O MIRU IN VOJNI 46 Marjan Kolar
ANKETA MED UDELEŽENCI PROJEKTA 11 Matej Kodrin	GORSKOKOLESARSKI VODNIK PO MEŽIŠKI, ZGORNJI DRAVSKI IN MISLINJSKI DOLINI 47 Andreja Čibron-Kodrin
IZ DNEVNIKOV MLADIH ARHEOLOGOV 12 Matej Kodrin	VESELI GUŠTANJ – III. Ravenski dnevi v organizaciji Turističnega društva Ravne 49 Dragica Pečovnik
MLADI RAZISKOVALCI KOROŠKE 13 Veronika Kotnik	28. SREČANJE SLOVENSКИH ŠPORTNIKOV IZ OBMEJNIH DEŽEL 52 Andreja Čibron-Kodrin
INFORMACIJSKA PISMENOST 22 mag. Irena Oder	ZAKLJUČNA TEKMA V ŠPORTNEM PLEZANJU OSNOVNOŠOLCEV VZHODNE SLOVENIJE 54 Urška Vezonik in Marta Krejan
RAZVOJ VARSTVA PRI DELU V ŽELEZARNI RAVNE 26 Franc Čegovnik	"VODE PA NI" ali DRUGO PRVOMAJSKO PLEZANJE V STENAH BLOKOVA 58 Marta Krejan
PERSONALI DOBIVAJO LEPŠO PODOBO 29 Karlo Krevh	
O PRAZNIKU VSEH SVETIH 30 Andreja Šipek	
TEDEN VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA 2004 31 Maja Vrabič	
VZEMI SI ČAS, PRIDI MED NAS 33 Rozalija Vogel	

IN MEMORIAM

Janez Mrdavšič

1928–2004

Maksimilijan Večko

Janez Mrdavšič je bil dolgoletni profesor ravenske gimnazije in ravnatelj Koroške osrednje knjižnice dr. Franca Sušnika. To dvoje je bilo v času njegovega življenja na Ravnah njegova poklicna zadolžitev; prof. Mrdavšič pa svojega poklica ni samo izvrševal, temveč ga je tudi živel, vzel ga je za svoje poslanstvo. Tak odnos do dela, ki ga je potrjeval vedno znova, najprej v gimnaziji, nato pa pri ravnateljevanju v knjižnici, ga je dvigoval iz povprečja. Angažiranost gimnazijskih učiteljev v življenju kraja je bila že sicer velika in popolnoma neprimerljiva s stanjem danes, zato je izstopanje iz povprečja še jasnejši dokaz o njegovem angažiranju in kvaliteti.

Pa ni moglo biti drugače: zrasel je v skromnih razmerah, v družini, kjer si je bilo treba v številni družini deliti kruh in vse drugo, pa vendar je bila družina odprta za znanje in za nacionalni ponos. Zato Janezovo nadaljevanje šolanja v meščanski šoli in zato tudi kruta usoda družine med okupacijo. Vrnitev v domači kraj mu je omogočila nadaljevanje srednješolskega šolanja na Ravnah in pozneje tudi univerzitetni študij v Ljubljani. Tega ni razumel samo kot dejstvo, pojmoval ga je kot dar in zavezo, in se je skušal predvsem ožji domovini oddolžiti po povratku s študija v Ljubljani. Postal je gimnazijski učitelj. Dvaindvajset let je prenašal znanje dekletom in fantom od Olševe do Podvelke in od Strojne do Mislinje. Bil je spoštovan, strog in pravičen učitelj. V šoli jim ni podajal samo znanja, ki ga je zahteval njegov predmet, bil je tudi organizator in mentor dodatnih oblik usposabljanja: literamega ustvarjanja, govornega podajanja, igre in nastopanja. Tudi zunaj šole je bil angažiran pri delu kulturnih društev, vsi pa smo tudi vedeli, da je ostal zvest svojima ljubeznima: raziskovanju življenja in dela Prežihovega Vrance in lastnemu literarnemu ustvarjanju.

Zelo pomembna preokretnica v njegovem življenju je bilo leto 1979, ko se je po številnih prigovarjanjih, da je najprimernejši in najbolj poklican naslednik dr. Franca Sušnika, odločil in sprejel ravnateljevanje v knjižnici. Posredniki pri tem nagovarjanju so računali, da bo nagnjenja in sposobnosti, ki jih je kazal ob svojem gimnazijskem delu, lahko najbolj razvil in razširil na tem mestu in bosta na ta način stroka in kraj od njega največ imela. Z letom prevzema vodenja knjižnice sovpada tudi predaja obnovljene Prežihove bajte novim namenom. Ni treba posebej poudarjati, da je bil kot predsednik Kulturne skupnosti občine Ravne v veliki meri sozaslužen za realizacijo tega projekta. Naj nadalje naštejemo še odmevne slovesnosti ob 90., 100. in 110. obletnici rojstva Prežihovega Vrance, srečanja literatov in simpozije, ki so

75-letnico profesorja Janeza Mrdavšiča so počastili tudi v Koroški osrednji knjižnici – prireditev so poimenovali Obrazi kulture.

(Foto: Andreja Čibron-Kodrin)

se ob tem dogajali na Ravnah. V vseh je vtakano obilo Mrdavšičevega osebnega angažmaja, dela in znanja.

Pri Koroški osrednji knjižnici naj podčrtam dosežke iz obdobja njegovega ravnateljevanja: združitve v enotno knjižnico leta 1983 ter negovanje domoznanske zbirke za celotno koroško krajino in začetek računalniškega poslovanja.

Je pa seveda veliko in nadvse pomembno njegovo delo za promocije Koroške, Mežiške doline in kraja s pomočjo knjige. Bil je pobudnik, soavtor ali urednik mnogih izdaj, kot na primer: zborniki Med Peco in Pohorjem, uvodni esej v fotomonografiji Milana Pajka Mežiška dolina, Spomeniki in spominska znamenja NOB v Mežiški dolini itd. Povsem avtorska pa so njegova dela *Utrujeno otroštvo*, izšlo pri Mladinski knjigi v Ljubljani, *Skozi soteske*, prvi del literariziranega avtorjevega življenjepisa, ki je izšel leta 1997, in leta 2001 izdano delo *Krajevna in domača imena v Mežiški dolini*. Omenil sem samo knjižne izdaje, prispevkov v revijah in časopisih je preveč, da bi jih tu našteval.

Profesor Mrdavšič je bil ves čas svoje prisotnosti na Ravnah tvorno vključen v kreiranje in izvajanje kulturne politike mesta in njegovega širšega zaledja. Čeprav je njegov opus nedvomno bogat in raznovrsten, pa poznamo tudi njegova razmišljanja o tem, kaj še ni bilo in kaj ni bilo dovolj dobro storjeno. Tudi v čisto zadnje obdobje segajo in na nek način so zaveza za vse, ki ostajamo, da bomo postorili, kar Janez Mrdavšič zaradi tako hitre in usodne bolezni ni več mogel.

Naj se ob koncu našemu krajanu, častnemu občanu in dobitniku mnogih drugih priznanj za njegov prispevek za razvoj kraja in bogatenje življenja v njem (Red dela s srebrnim vencem; Nagrada občine Ravne na Koroškem, 1975; Zlati znak OF, 1986; Zlata Prežihova plaketa, 1990; Častni član Slavističnega društva Slovenije, 1997; Častni znak svobode RS, 1999; Častni občan Občine Ravne na Koroškem, 2001) zahvalim z obljubo, da bomo negovali njegov spomin.

STANKO KOTNIK, do konca povezan s Koroško

Greta Jukič

Umrli je sam, samotni, a ne osamljen, obdan s tem, kar je imel najraje, s knjigami, knjigami in še knjigami ...

Tako je tudi živel, bogato. Poiskal je vrednost v malem, v sadiki trte, ki se je košatila na terasi, v preštevanju grozdov, cvetov vijolic, v lepoti fotografskih motivov, v umetniški besedi poezije, v besedi. Njegovo rodno mesto se je razlivalo pred njim, vsak trenutek drugačno, koliko možnosti za dobre posnetke s terase! Na pisalni mizi, zapolnjeni z odprtimi Sobotnimi prilogami Dela in s povečevalnim steklom, je ležala raziskovalna naloga učencev njegove osnovne šole Prevalje, kamor je še pred nekaj meseci poslal prispevek: O imenih naselij na Prevaljah. Menda je hotel odgovoriti, se zahvaliti, napisati učencem in mentorici nekaj besed, pa ni bilo več moči. Nekaj besed je napisal pod zadnjo poslano fotografijo na Prevalje ... Do konca je bil povezan s Koroško.

IZJEMEN SLAVIST

Stanko Kotnik, slavist, višješolski profesor za metodiko slovenščine, pobudnik gibanja za bralno značko, se je rodil 23. 6. 1928 v Mariboru, kjer je tudi umrl 3. 7. 2004. Maturiral je na klasični gimnaziji v Mariboru in nato študiral slavistiko in ruski jezik s književnostma na

Filozofski fakulteti v Ljubljani. Kot absolvent je bil inštruktor v Inštitutu za slovansko filologijo Filozofske fakultete. V letih 1955–1968 je poučeval na nižji gimnaziji in osnovni šoli na Prevaljah (vmes je bil delno zaposlen kot bibliotekar v Študijski knjižnici na Ravnah).

Bil je izjemen slavist in strokovnjak na svojem področju. Leta 1956 je na prevaljski šoli ustanovil in dvanajst let vodil fotoamaterski krožek za učence, ki je bil med najvidnejšimi v Sloveniji. Mladim je hotel odkrivati svet znanosti in vzbujati radovednost. Ustanovil je "pionirsko univerzo" za osnovnošolce in ob pomanjkanju drugih virov na ciklostil razmnoževal življenjepise in

Stanko Kotnik je bil pogost gost na podelitvah bralnih značk.

(Foto: arhiv Koroškega pokrajinskega muzeja – Enoto Ravne na Koroškem)

zanimivosti iz sveta naših znanstvenikov, združeval in navduševal mlade pionirje ob odstiranjih neznanega. Od 1961 je bil tudi pedagoški svetovalec za slovenščino in srbohrvaščino za področje Zavoda za prosvetno pedagoško službo Dravograd. Poglobljaj se je v širšo in ožjo problematiko pouka materinščine, v jezikovno pravopisna vprašanja, učne načrte in berila za osnovne šole, v književno zgodovino. Nastopal je kot predavatelj z metodičnimi temami o pouku slovenskega jezika v številnih šolah po Sloveniji in tudi v zamejstvu ter kot referent na več strokovnih zborovanjih.

SPODBUDA

Leta 1960 je na strokovnem aktivu slavistov Koroške (Ravne na Koroškem, 8. marca 1960) dal pobudo za uvedbo bralne značke na osnovnih in srednjih šolah. Njegovo idejo je podprl in razvil Leopold Suhodolčan, ravnatelj osnovne šole Prevalje, skupaj z aktivom slavistov Koroške.

"Brez ideje Stanka Kotnika in realizacije Leopolda Suhodolčana ne bi bilo več kot milijon in pol podeljenih značk, milijone prebranih knjig, polnih polic v knjižnicah, pogovorov med bralci, zapiskov o knjigah, ne bi se dvignila beroča vojska izpod Pece in Uršlje ...".

(Tone Partljič)

Sodeloval je pri organiziranju in usmerjanju te plemenite akcije po Sloveniji in med Slovenci v zamejstvu. Sam je o dogodku spodbude zapisal: "Naposled sem dobil tudi tisto srečno zunanjo spodbudo, ki je prizadevanje za posredovanje lepe knjige mladini povezala s tekmovanjem za bralno značko: v omembi takšne literarnovzgojne oblike pri Čehih v nekem reportažnem zapisu. Te vrstice je najbrž prebralo precej naših učiteljev, jaz pa sem se ob njih ustavil, ker sem začutil neko obetajočo perspektivo. In nisem se zmotil. Pridobivanje drugih za novo zamisel ni bilo težavno, saj so nas prevečala podobna hotenja. Pred očmi smo imeli vse tiste estetske in vzgojne smotre, kakor jih poudarjajo tudi naše pedagoške listine. Skratka ves tisti blagodejni, poživljajoči učinek in vpliv besedne umetnine, ki ga občutimo in pričakujemo, pa ga je malce težko določno opisati. Lepa knjiga v domačem jeziku je bila mojemu rodu še posebna dragotina."

Dal je pobudo za štiri spominske plošče na Prevaljah (Anton Olibanu, Narodnemu svetu, Mohorjevi družbi in Mohorjevi tiskarni; za Antona Olibana je oblikoval besedilo, ostala besedila je oblikoval dr. Franc Sušnik).

Od leta 1968 je bil profesor metodike slovenskega jezika na Pedagoški akademiji in pozneje Pedagoški fakulteti v Mariboru in v letih 1969–1971 je bil predstojnik Oddelka za razredni pouk. Njegovo publicistično delo je bilo raznoliko in zajema teme od ožje strokovnih (metodičnih) do širše kulturnozgodovinskih. V devetdesetih letih prejšnjega stoletja se je poglobljajal v zgodovino ljudstev in iskal sledove njihovega jezika v slovenskih zemljepisnih imenih. Člankov o tem ni objavljajal, ostalo je zgolj pri raziskovanju in pripovedovanju.

Je avtor več samostojnih publikacij, prispevke pa je največ objavljajal v Koroškem fužinarju, Prosvetnem delavcu, Šolskih razgledih, v reviji Jezik in slovstvo, Naših razgledih, Slovenskem etnografu, Delu in še kje. Predvsem se je posvečal širjenju bralne kulture med mladimi in s tem namenom priredil več leposlovnih izborov. Podobe slovenskih pisateljev in njihovih domov (1966), Po domovih naših pisateljev, tudi avtor fotografij (1969), Pisatelji in njihova dela (1970, 1971), Spodbude (1988). France Žagar je zapisal ob izdaji knjige Spodbude: "Njegove razprave so primerne za bistrega, dovetnega in zavzetega bralca, [...] to je knjiga, ki je dobra, zlasti če pride v dobre roke."

Za svoje strokovno in družbeno delo je dobil več priznanj, med njimi: dvakrat Prešernova nagrada za študente Univerze Ljubljana (1953, 1954), Levstikova nagrada (1969, Po domovih naših pisateljev), priznanje Zavoda za šolstvo RS (za učne pripomočke), bronasta medalja Janeza Puharja (za diapozitiv), zlata značka Zveze prijateljev mladine Slovenije, posebno priznanje Zveze bralnih značk Slovenije, plaketa Sveta za vzgojo in izobraževanje otrok Jugoslavije "Kurir Jovica" (1980), Trubarjeva plaketa, zlata plaketa Pedagoške akademije v Mariboru, red dela s srebrnim vencem, častni znak svobode Republike Slovenije (2000). Bil je častni član Slavističnega društva Slovenije.

"Exegi monumentum aere perennius" – postavil sem si spomenik, trajnejši od bron, je rekel Horac.

Tudi spomenik Stanka Kotnika je trajen.

OB 40. OBLETNICI SMRTI AVGUSTA KUCHARJA

Franc Čegovnik

Letos mineva 40 let od smrti Avgusta Kuharja (23. 8. 1906–17. 10. 1964), enega izmed bratov iz dobro poznane koroške Kuharjeve družine.

Z njim sem se srečal kot mlad metalurški železarniški delavec, ki je šele iskal izzive in podlage za svoje ustaljeno bodoče delo. Skrbno in strpno me je nekaj mesecev uvajal v svoje bogato strokovno delo in venomer pazil, da mi česa ne bi pozabil povedati oz. me opozoriti na še kaj pomembnega. Imel sem srečo, postal sem njegov pomočnik in pozneje sem prevzel njegovo delo.

Ob njegovem prihodu v Železarno Ravne, na začetku leta 1953, razmere na področju varstva pri delu niso bile ugodne. Metalurška dejavnost se je skokovito razvijala, število zaposlenih delavcev se je zelo hitro povečevalo, letno od 200 do 300, v glavnem nekvalificiranih delavcev. Število delovnih ali obratnih nezgod je bilo zaskrbljujoče visoko in posledično so bili ogromni tudi izostanki z dela.

V letih od 1951 do 1953 se je tako na delovnem mestu poškodoval vsak tretji delavec. Za vsako

poškodbo pa je podjetje v povprečju izgubilo 20 delovnih dni. Proizvodne in organizacijske težave so začele postajati vse bolj pereče. V tem letu je bil na pobudo komisije HTV in delavskega sveta Železarne Ravne imenovan referat varnostnega tehnika, in sicer za "direktno obravnavo delovne varnosti" – po vzoru zahodnoevropskih držav. Prevzel ga je Avgust Kuhar. Takoj se je poglobil v analize vzrokov nastanka nezgod ter zasnovo organiziranega in nadzorovanega varstva pri delu. Ugotovitve in opozorila s komentarjem, ki so bila zanj še posebej značilna, je redno objavljaval v Koroškem fužinarju, katerega urednik je bil vsa leta svojega dela v Železarni Ravne.

**Avgust Kuhar –
nestor slovenskih
varnostnih tehnikov**

(Foto: arhiv uredništva)

Primer takšnega njegovega komentarja: »Uspeh borbe proti nezgodnemu elementu ni zadovoljiv. Če se kaže ob začetku meseca, da se bomo dobro odrezali, pa že pohitijo nekateri obrati in posamezniki, da je končna številka grda. Da, veliko je odvisna ta borba od lastne odvisnosti, zato nikoli ne moremo dovolj vabiti in opozarjati prav slehernega sodelavca. Iz analize vzrokov nesreč je razvidno, da bi lahko izostala polovica poškodb, če bi posamezniki sami bolj pazili. To ni noben neumen očitek, to je ponovno in ponovno vabilo vsem sodelavcem, da dvignejo varnost dela po naših obratih ter da odpravimo nesrečo in škodo, ki nam jo nezgode povzročajo.«

Potem so sledile primerjave med obrati in drugimi železarnami v Jugoslaviji in v tujini. Vedno je imel primerjalni pogled o nesrečah in za cilj težnjo, da tudi pri nas dosežemo rezultate zahodnih držav, ki so imele v tem obdobju za polovico manj nesreč.

Opozarjal je, da so obratne nezgode v železarni prepogoste in da bo to nazadnje privedlo kolektiv do najvišjih dajatev za socialno zavarovanje, »kar bomo čutili vsi na naših plečih«. V tem času je podal pobudo vsem zaposlenim za večjo varnost tako, da so bili z denarno ali s praktično nagrado nagrajeni tisti delavci, ki se v zadnjem letu niso poškodovali ali izostali z dela. Učinek tega ukrepa je bil zelo viden, saj je odstotek nezgod, merjen na število zaposlenih delavcev, v kratkem času padel za skoraj polovico.

Avgust Kuhar je bil med delovnim časom težko dosegljiv. Če je kdo potrkal na vrata njegove pisarne in vstopil, mu je vedno najprej rekel: »Nimam časa!«, toda takoj za tem se mu je posvetil in ga pozorno poslušal. Zelo rad je imel svoje ljudi.

Bil je zelo delaven in je nenehno sam tipkal na pisalnem stroju z dvobarvnim trakom. Sestavljal je navodila za vzgojo in varno delo delavcev za vse obrate. Najpomembnejše je vedno poudaril z rdečo barvo. Sam po proizvodnih obratih ni veliko hodil, za to delo je imel pomočnika, ki mu je vsak dan prinašal sporočila o nevarnih pojavih pri delu. Na te je potem hitro reagiral.

Posebej je skrbel za velike opozorilne napise na vidnih mestih v železarni; že pri glavnem vhodu je namestil napis: »Očka, vrni se zdrav domov«, ki je delavce močno pozitivno motiviral.

Imel je izjemen smisel za pisateljstvo, zato je svoja opažanja o delu v industriji in o škodljivih posledicah delovnih nezgod dokaj kmalu – že pred drugo svetovno vojno in seveda po njej – pričel objavljati v raznih revijah in tako v Sloveniji začel opozarjati na skrb za delavce na delovnih mestih.

Nekaj naslovov objavljenih člankov: Na Jesenicah je zgorel nov plavž, Klic guštanjske sirene, Izobrazba vajencev pri največji evropski industriji, Varnost pri delu v praksi, primer iz železarne na Ravnah, Nesreče pri delu v jugoslovanski črni metalurgiji.

Izdal je tudi več samostojnih publikacij, kot so: Male obratne izboljšave, Pomen in organizacija predlogov za izboljšanje dela, Delovna varnost – primeri iz železarn (prevod tudi v srbohrvaščino), Jezik, racionalizacija – pojmi in ukrepi za povečanje storilnosti dela v industriji in obrti, Delaj varno – Ljudska tehnika poziva proti nesrečam pri delu ... in še mnogo drugih.

V svoji knjigi Delovna varnost iz leta 1954 je Avgust Kuhar zbral in analiziral 12.000 delovnih obratnih nezgod, med njimi tudi 44 smrtnih nesreč iz vseh podjetij takratnega združenja jugoslovanskih železarn. Ta knjiga je postala prvi učbenik za področje varstva pri delu v Sloveniji.

Bil je velik humanist in med prvimi, ki se je pričel ukvarjati s področjem varstva pri delu v takratni Jugoslaviji, zato si je pridobil vzdevek nestor slovenskih varnostnih tehnikov.

Zaradi izjemnih zaslug za delo in razvoj stroke varnosti in zdravja pri delu je Zveza društev varnostnih inženirjev in tehnikov Slovenije leta 1996 ustanovila fundacijo in jo poimenovala po Kuharju. Fundacija je v letu 1997 sprejela statut in pravilnik o kriterijih in postopkih za podelitev nagrad in priznanj za izjemne dosežke na področju varnosti in zdravja pri delu, ki jih opredeljujeta ustvarjalnost in inovativnost ter zato vzpodbujajo napredek stroke.

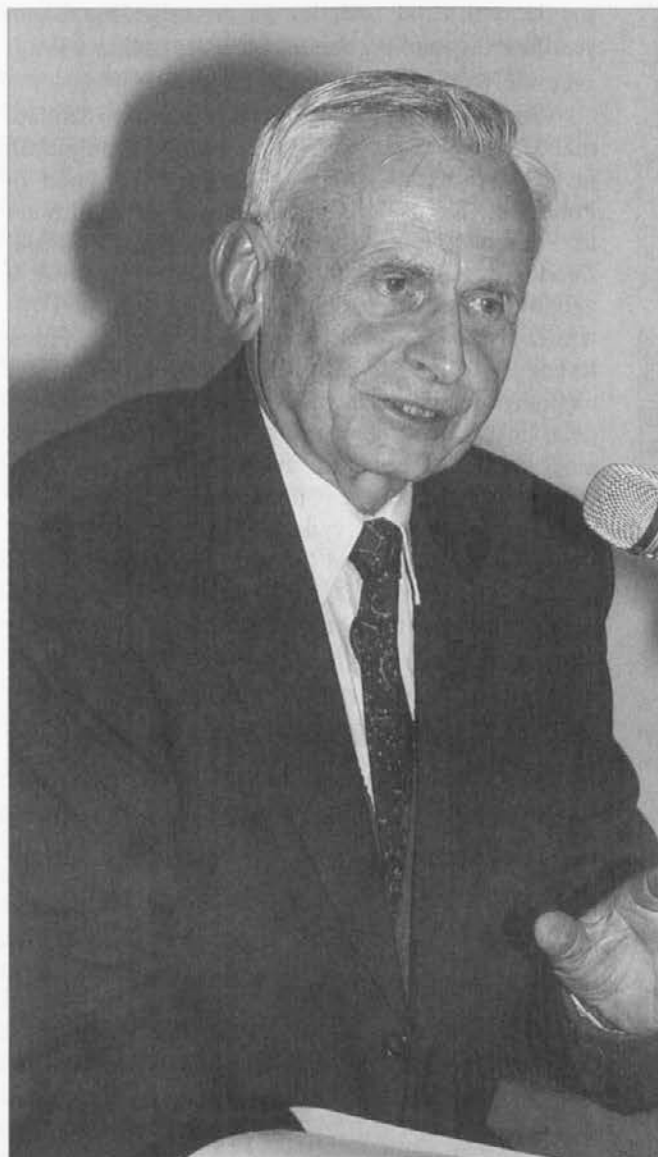
Spomladi leta 1964 je Avgust Kuhar sredi svojega polnega ustvarjalnega dela zbolel in bolehal vse do smrti 17. oktobra 1964. Med boleznijo je bil vseskozi aktiven, in sva kot tesna sodelavca tri mesece reševala sprotne težave varstva pri delu kar pri njem na domu. Oboževal je domači koroški mošt, domači kruh in dišeče domače klobase, česar sem bil vedno deležen tudi sam.

Ob smrti Avgusta Kuharja je njegov prijatelj **Vladimir Javor** v strokovni reviji Delo in varnost zapisal: »Veš, prijatelj, že kar takoj ti povem, da si se lotil lepega, toda zaenkrat še vedno grenkega poklica! Približno tak uvod pokojnega Avgusta Kuharja je bil namenjen premnogemu varnostnemu tehniku – novincu, ki so ga za začetek poslali na Ravne, gledat, kako izdeluje varnost. Le čemu smo vsi romali tja? Nadejali smo se mi in tisti, ki so nas poslali, da nam bo tam poceni in v zelo kratkem času odkril vse varnostne umetnosti čarodej, po čigar zaslugi je glas ravnanskih fužinarjev šel dalje kot v deveto vas, obkrožil vso našo domovino in se čul še v zamejstvu. Toda ta naša tiha upanja in pobožne želje so kajpak morali hitro usahniti ob snidenju in prvih besedah tega čudovitega moža. Kmalu nam je postalo jasno, da ne gre za čudeže, da se varnost ne gradi s sugestijami od zgoraj, še manj pa z ukazi te ali one vrste, ampak predvsem z dobro voljo in s sodelovanjem slehernega člana delovnega kolektiva.«

ALOJZ KRIVOGRAD, sedemdesetletnik

Mag. Karla Oder

Sredi oktobra 2004 je bil na Ravnah predstavljen zbornik *Prispevki k zgodovini koroške krajine* avtorja Alojza Krivograda, profesorja zgodovine, raziskovalca in muzejskega delavca, ki letos praznuje sedemdesetletnico. Zato naslednji prispevek namenjamo predstavitvi avtorja in njegovega dela.

Alojz Krivograd (Foto: Foto Ivko)

Profesor Alojz Krivograd se je rodil aprila 1934 na Belšaku v občini Pliberk, a je družina že kmalu zaživela pri Spodnjem Konečniku na Koroškem Selovcu. V šolske klopi je sedel v Guštanju med nemško okupacijo. Dogodki vojnih let, še posebno tisti spomladi 1945, ko so se tod mimo umikale množice vojakov in ubežnikov, so za vedno ostali v njegovem spominu. Tako kot tudi šolska leta na ravenski gimnaziji, ki ji je takrat ravnateljaval dr. Franc Sušnik. Po maturi je odšel v Ljubljano študirat zgodovino in se leta 1962 vrnil na gimnazijo poučevat generacije gimnazijcev o naših prednikih, o srednjem veku in fevdalcih pa o Turkih in kmečkih uporih in o industrializaciji, delavskem gibanju ter narodnoosvobodilnem boju, o marksizmu in še čem. Nadebudne in vedoželjne dijake je vzpodbujal k raziskovanju in jih pri zgodovinskem krožku navajal h kritičnemu branju in k uporabi zgodovinskih virov.

Jeseni leta 1979 je prevzel vodenje Delavskega muzeja na Ravnah na Koroškem z upanjem, da bo lahko več časa namenil raziskovanju; pa je s tem sprejel še številne druge zadolžitve in naloge. Muzej s stalnimi zbirkami na gradu in Prežihovo bajto na Preškem vrhu je že takrat pritegnil številne obiskovalce. Uresničitev poslanstva muzeja, ki ne daje zbirk samo na ogled, temveč evidentira, dokumentira in varuje premično kulturno dediščino, mu je postavila zahtevno nalogo: zaposliti strokovne delavce. Začel je širiti muzejsko dejavnost, pridobil strokovne sodelavce, v začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja pa je muzej postal tudi samostojni javni zavod Koroški muzej Ravne na Koroškem. Kot profesor zgodovine s skoraj dvajsetletno pedagoško prakso je poznal pedagoške probleme v muzeju in mlajše kolege seznanjal z metodami tega dela. V muzeju z izjemnimi zbirkami je uspešno uvajal muzeološko delo.

Kot član odbora za varstvo naravne in kulturne dediščine pri občinski kulturni skupnosti je Krivograd zaznal izginjanje kmečke arhitekture. Da bi ohranil čim več dokazov o stavbni dediščini v Mežiški dolini, je zastavil projekt njenega dokumentiranja. S pomočjo

študentov etnologije je že v letu 1980 pričel s terenskim delom. V desetletju in pol je nastala pomembna dokumentacija kmečke arhitekture od Koprivne do Strojne in od Bistre, preko Javorja do Kotelj. Med dokumentirano stavbno dediščino so tudi že nekatere izginule hiše v Dravski in Mislinjski dolini. Ob skicah in zapiskih je ohranjenih več tisoč fotografskih podob hiš, skednjev, kašč in njihovih detajlov. Zbrano obsežno vizualno gradivo pa z leti pridobiva na pomenu.

V načrtovanju razvoja muzeja je Krivograd kot krono opravljenih nalog videl monografsko sintezo zgodovinskega razvoja Koroške. Temelj taki sintezi je raziskovalno delo, ki se mu je sam posvečal že v letih službovanja na gimnaziji. Zbornik Prispjevki k zgodovini koroške krajine pa je pomemben del njegovega že omenjenega dolgoročnega cilja.

Pri svojih raziskavah se je vselej naslanjal na arhivsko gradivo. Dva fonda sta tesno povezana z njegovim delom: arhivski fond okraja Dravograd v Pokrajinskem arhivu Maribor in fond mislinjske železarne v ravenskem muzeju, ki ga je urejal sam, iz dokumentov pa zadnja leta črpa podatke o delovanju Zoisove železarne. Pri raziskovanju gospodarske zgodovine je veliko pozornosti namenil industrializaciji Mežiške doline in delavskemu gibanju oziroma socialno-ekonomskemu položaju delavstva. Začetki industrije so povezani z iskanjem in s pridobivanjem svinca ter z razvojem fužinarstva, ki se je sredi 19. stoletja na Prevaljah razcvetelo v moderno železarno, kjer so izdelovali najpomembnejši izdelek tistega časa – tračnice.

V treh zbornikih Med Peco in Pohorjem je objavil zanimive rezultate večletnega raziskovanja delavskih razmer v Mežiški dolini med obema svetovnimi vojnami. Torej v letih, ko je gospodarska kriza ponovno prizadela ljudi med Peco in Pohorjem, ki si še niso opomogli od zaprtja nekoč mogočne železarne na Prevaljah in od prve svetovne vojne. V tistem času je na Lešah ugašal premogovnik, v Mežici je sicer cvetel rudnik svinca, vendar v njem ni bilo dela za številne brezposelne. Tako kot tudi ne v nekaj drugih, manjših tovarnah, med njimi v Thurnovi jeklarni na Ravnah.

Delavsko gibanje, ki ima začetke v času liberalnega kapitalizma, v obdobju hitre industrializacije in rasti delavskega razreda, je povezano z resnično potrebo po izboljšanju delovnih in življenjskih pogojev. Krivograd v raziskavah ugotavlja skrajno neugodne socialne razmere rudniških, jeklarniških, papirniških in drugih delavcev ter njihovih družin. Ob tem obravnava tudi vključenost delavcev v strokovne oziroma sindikalne organizacije in politične stranke, kar jim je omogočilo večjo učinkovitost pri uveljavljanju zahtev. Z vprašanjem delavskega gibanja sta povezana tudi nastanek in delovanje komunistične partije, ki je s programom in z aktivnostjo članov zbudila odziv med delavci v Mežiški dolini. Med ustanovitelji stranke je bil Prežihov Voranc.

Med oblike delavskega nesoglašanja s socialnimi in z delovnimi razmerami ter med načine doseganja zahtevanega izboljšanja položaja delavcev sta takrat sodila bojkot volitev in stavka. Sodelovanje v neuspeli stavki, še posebno v dolgotrajnejši, je pustilo težke posledice tako med posameznimi delavci kot v celotnem obratu, kar se je pokazalo tudi v raziskavi stavke kamnosekov v Josipdolu in Hudem Kotu leta 1938.

Med večletnim pregledovanjem arhivskih virov v Pokrajinskem arhivu Maribor je Krivograd našel tudi dovolj gradiva o delovanju društev, še posebno društev Svoboda. Vsak kraj v Mežiški dolini je imel podružnico, aktivnosti članov pa so bile usmerjene v dramsko in telovadno dejavnost. Z amaterskim gledališčem so se takrat ukvarjala še druga društva. Krivograd je pisal tudi o zgodovini narodnoosvobodilnega boja na Koroškem in je avtor temeljnega prispevka v delu Spomeniki in znamenja NOB v Mežiški dolini. V spominski publikaciji žrtvam druge svetovne vojne je v soavtorstvu zbral podatke, ki govorijo o velikem številu žrtev med prebivalci Mežiške doline v drugi svetovni vojni.

Vse doslej je profesor Krivograd rezultate raziskovalnega dela objavjal v različnih poljudnih in strokovnih publikacijah, kot so: Med Peco in Pohorjem, Koroški fužinar, Časopis za zgodovino in narodopisje, Argo, Koroški zbornik, Zgodovinski časopis itd. V zborniku Prispjevki k zgodovini koroške krajine, ki ga je ob avtorjevi 70-letnici izdal Koroški pokrajinski muzej, Enota Ravne, so na 384 straneh zbrani le avtorjevi najpomembnejši prispevki s področja muzejskega dela, gospodarske zgodovine, družbenega življenja med vojnami, boja za svobodo in ocene dela drugih. Zbornik je pomemben donesek k poznavanju življenja v dolinah Meže, Mislinje in Drave, zato bo koristna literatura raziskovalcem in odličan vir mladim zgodovinarjem ter zanimivo branje vsem, ki jih zanima gospodarski in družbeni razvoj koroške krajine.

Zgodovinsko društvo za Koroško, ki mu je v drugi polovici devetdesetih let predsedoval prav Krivograd in bil tudi urednik Koroškega zbornika, je profesorju ob življenjskem jubileju podelilo naziv častnega člana. Sodelavci muzeja pa profesorju zgodovine, raziskovalcu in dolgoletnemu direktorju Koroškega muzeja Ravne Alojzu Krivogradu ob življenjskem jubileju iskreno čestitamo in mu želimo veliko zdravja, da bi uresničil še številne načrte in javnosti predstavil nove strokovne prispevke.

V ROŽU, V DOMOVINI MIKLOVE ZALE

Alojz Pristavnik

V življenju naroda, še posebej, ko gre za njegov kulturni razvoj in obstoj, imajo posebno zgodovinsko vlogo ljudske pripovedi in miti. Iz njih se napaja ljudska domišljija in raste ustvarjalna moč naroda. Iz njihovih življenjskih sokov se rojevajo vrednote, ki narod utrjujejo v njegovi trdnosti in pripravljenosti na soočenje z zgodovinskimi preizkušnjami. Miti s svojimi zgodovinskimi ozadji pomagajo pri razjasnjevanju narodovih stisk, vlivajo upanje v srečo in preprečujejo morebitne zablode.

Na Slovenskem se je ohranilo veliko pripovedk, ki opisujejo žalostne dogodke iz narodne zgodovine v 15. in 16. stoletju; le-ti sodijo med najtežje in najbolj prelomne. Redko katero drugo dogajanje v slavni slovenski preteklosti je zapustilo v ljudskem spominu toliko zgodovinskega gradiva kot turški vpadi. Le-ti so bili najbolj kruti v zadnjih 150 letih do vzpostavitve Vojne krajine v drugi polovici 16. stoletja.

Turške vojske so prihajale na Slovensko večinoma iz Bosne in čez Hrvaško. Vpadne čete so sestavljali v veliki večini Slovani z Balkana, po veroizpovedi pa so bili v njih sprva najštevilnejši kristjani, z njihovo islamizacijo pa se je z desetletji razmerje spremenilo in so bili v večini muslimani. Vojaške enote so bile zelo številčne, šteje se do deset tisoč in več bojnikov. Nameni Turkov so bili predvsem izropati in popolnoma oslabiti slovenske dežele, v nekaterih primerih pa so se že pripravljali na njihovo osvojitvev.

Na Koroško so turške roparske enote prihajale čez ozemlje slovenskih dežel po starih, že stoletja znanih in utečenih prometnih poteh čez gorske prelaze Jezerski vrh, Ljubelj in Korensko sedlo, po Soški, Kanalski ter Dravski dolini. V času prvih turških vpadov turške sile niso naletele na

organiziran odpor, kar je, zaradi obveščenosti o Turkih, presenetljivo. Še bolj pa preseneča dejstvo, da so se turške sile zelo dobro orientirale v, zanje, neznanih krajih in so se po več tednov neovirano gibale po deželi in pri tem izvajale vse oblike nasilja nad nemočnim kmečkim prebivalstvom. Izgleda, da so imeli Turki dobro organizirano obveščevalno mrežo in zveste vohune, vodnike in druge zaupnike, med njimi tudi iz vrst domačega prebivalstva, ki jim govornica Turkov ni bila popolnoma tuja. Turške sile so prvič vpadle na Koroško leta 1473, za tem pa redno v letih 1476, 1478, 1480 in 1483, ko so ropali zadnjikrat.

Turški vpadi so z vsemi krutimi usodami še dodatno zaostrovali že tako nestabilne gospodarske in politične razmere v Habsburških dednih deželah na Slovenskem. V drugem delu 15. stoletja so potekale vojne Habsburžanov za dediščino celjskih knezov, vojne z nepokornim plemstvom in vojne z ogrskim kraljem Matijem Korvinom. V Cerkvi so se že nakazovali znanilci razkola in reformacije. Med nezaščitenimi in izkoriščenimi kmeti so tele iskre prihajajočih puntarij in pripravljenosti na žrtve.

Turški vpadi na Koroško so povzročili nadaljnemu gospodarskemu in kulturnemu razvoju

Pri Miklovih v Svatnah

(Foto: Matej Kodrin)

Koroške težave, ki bi lahko bile manjše, če bi koroška gosposka in nemški cesar ob pravem času ter bolj zavzeto reagirala na rastočo turško nevarnost. Ta zgodovinska dejstva potrjujejo ugotovitve Jakoba Unresta, koroškega kronista iz 15. stoletja in očividca turških plenjenj, ki je o tem zapisal: »To more iti vsakomur k srcu, da je tako majhna turška sila, ki so jo ocenili na največ 8000 mož, šla brez ovire in boja skozi tri dežele: Koroško, Slovensko marko in Kranjsko s Krasom, da je naredila tako veliko škodo in se ji ni nihče postavil po robu, razen če si je kdo po njuji moral braniti življenje. O, Bog nebeški, čas bi bil, da bi krščanski meč vzel turški sablji njeno ostrino.«

Že v času najhujšega turškega vpada in hkrati kmečkega upora na Koroškem leta 1478 so Korošci začeli postavljati obrambne zapore pri vseh glavnih dostopih na Koroško ali pa so jih obnavljali, če so bili že od prej. V Spodnji Mežiški dolini so to bile utrdbe nad Guštanjem – Ravnami na Koroškem, imenovane Turške šance. Z njimi so branili prehod iz Mislinjske in Dravske doline v Mežiško dolino in Podjuno. Z gradnjo

zapor so kmetje začeli graditi protiturške tabore. Zanje so uporabili predvsem cerkve in druge, za obrambo primerne, zgradbe. Nov način obrambe, glavno breme so nosili slovenski kmetje, je bil učinkovit. To pa tudi zato, ker Turki na svojih roparskih pohodih niso nikoli vozili s seboj težkih naprav za obleganje in topov, utrjenih postojank so se izogibali. Kmetje so v teh taborih shranjevali svojo lastnino in učinek turških ropanj je bil manjši. Slovenski narod se je ubranil pritiska z jugovzhoda, Balkana in ohranil stik s civilizacijo in kulturo Srednje in Zahodne Evrope, ki sta se med tem, ko so slovenske dežele trpele, nemoteno razvijali.

V spomin na krute čase ropanja koroških dolin in trganja neugotovljivega števila ljudi od njihovih stoletnih ognjišč ter čas, ko se je na Koroškem ustavil razvoj in ko so solze brisale spomine, so se med koroškimi ljudmi razvijale in ohranjale življenjske zgodbe, ki so bogatile ljudsko tradicijo ter krepile omajano in hudo načeto narodno samozavest. Ljudje so bili pripravljani na žrtve. Najbolj pretresljiva in vzgojna je bila pripoved o Miklovi Zali. Dogodki, ki jih je avtor zajel v pripovedi, se nanašajo na največji turški vpad leta 1478 in na čas prvega večjega kmečkega upora na Slovenskem. Glavna junakinja je Zala, hči kmeta Mikla iz Svaten nad Št. Jakobom v Rožu, ki s svojim močnim značajem in z neomajno voljo do življenja vliva ljudem upanje v obstoj in krepí samozavest ter domoljubje.

Pripoved je bila piscu Jakobu Sketu osnova za književno delo Miklova Zala in ga je izoblikoval med leti

1883 do 1885. Od tistih časov so delo večkrat ponatisnili, doživelo je več dramatizacij in veliko izvedb različnih gledaliških skupin po Koroškem in vsej Sloveniji. Pripoved je doživela tudi pesniške in glasbene predelave. Miklova Zala je postala simbol in mit.

Svatne in domačija Miklovih ter ostanki bližnjega gradišča na Turnah, kjer je bil protiturški tabor, so postajali vse pogostejše cilji izletniških skupin in ekskurzij s Koroške in iz Slovenije. Že predniki Miklovih so razmišljali, kaj bi bilo treba storiti z njihovo kulturno dediščino. Njihove ideje in zamisli je začel že pred leti uresničevati sedanji gospodar Franz Mikel. Z iniciativno skupino Miklova Zala si je kot cilj zastavil arheološko raziskati gradišče na

Udeleženci obnove projekta iz OŠ Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem (Foto: Martin Koren)

Turnah in urediti prireditveni prostor Miklova Zala, ki bo kraj srečanj in kulturnih prireditev za obe koroški narodni skupnosti in za vse ljudi dobre volje.

Raziskovalnih del, ki jih vodi iniciativna skupina Miklova Zala, so se letos, že drugič zapored, udeležili tudi učenci Osnovne šole Prežihovega Voranca z Raven na Koroškem, ki so tudi člani Planinskega društva Ravne na Koroškem. Pri štiridnevni arheološki izkopavanji od 9. do 12. avgusta 2004 so sodelovali učenci: Primož Gams, Rozalija Pavše, Grega Kuhar, Blaž Mithans Lamprecht, Tjaša Fužir, Matej Kodrin in Andraž Leitgeb ter spremljevalec učitelj in vodnik PZS Alojz Pristavnik. Delovno in prijetno čezmejno sodelovanje s koroškimi Slovenci so jim ob šoli in planinskem društvu omogočili še starši učencev in organizator ter vodja iniciativne skupine Miklova Zala. Učenci so v času bivanja in del pri izkopavanjih pisali dnevnike in na druge načine urejali svoje občutke in spomine. Na njihovih osnovah sta nastala zapisa na naslednjih straneh.

Viri in literatura:

Podatki o turških vpadih iz: Voje I.: Besede zgodovinarja, Spremnno besedilo, v: Miklova Zala, Ljubljana 1997

Slovstveni in kulturnozgodovinski vodnik V, Koroška, Zavod Republike Slovenije za šolstvo, Ljubljana 1996

ANKETA MED UDELEŽENCI PROJEKTA

Matej Kodrin

"Kako dobro poznaš povest Miklova Zala?"

Primož: "Povest Miklova Zala poznam kar dobro."

Grega: "Povesti se ne spomnim veliko, ker nisem prebral cele knjige."

Tjaša: "Poznam jo kar dobro, saj sem jo pred kratkim ponovno prebrala in moram reči, da mi je kar všeč."

Andraž: "Bolj slabo."

Rozalija: "Zelo dobro."

Blaž: "Povest Miklova Zala poznam še kar dobro, ker sem jo prebral in tudi na domačiji so veliko govorili o njej."

"Zakaj si se odločil/a, da pomagaš pri izkopavanju?"

Primož: "Odločil sem se zgolj iz radovednosti, kako to delo poteka, in ker sem želel spoznati nove ljudi."

Grega: "Ker me je zanimalo in zdelo se mi je zabavno pomagati pri delu."

Tjaša: "Predvsem zaradi tega, ker mi je bilo tovrstno delo še neznano, zanima pa me tudi zgodovina človeštva. In zdelo se mi je, da bi mogoče lahko pripomogla k odkrivanju zgodovine; že sama misel na to je bila vznemirljiva, ko pa smo to začeli uresničevati, je bilo veselje še toliko večje."

Andraž: "Ker se mi je zdelo zelo zanimivo. Posebej, ker smo bili tesno povezani z naravo."

Rozalija: "Ker me je zanimalo."

Blaž: "Odločil sem se, ker me to tudi zelo zanima in ker bom šel študirat arheologijo."

"Ali ti je bilo všeč?"

Primož: "Zelo je bilo lepo. Smejali smo se, peli in se še bolj spoznali. Bilo je res fantastično."

Grega: "Zelo mi je bilo všeč, saj so bili ljudje zelo prijazni in dobre volje. Zelo lepo smo se imeli."

Tjaša: "Da. Bilo je super!!! Ljudje tam so tako prijazni, odprti, polni pozitivnega mišljenja in zanimivih idej. Preprosto – moraš jih imeti rad, saj se ti usedejo v srce s svojo dobroto. Naredili bi vse, da bi ti ustregli, in upam, da smo jim vsaj malo pripomogli k uresničitvi njihovih želja in da smo jim ostali v enako lepem spominu kot oni nam."

Andraž: "Zelo, sploh pa, če smo kaj odkrili."

Rozalija: "Da."

Blaž: "Bilo mi je zelo všeč. Imeli smo se zelo dobro."

"Kaj pa ti misliš o projektu Miklova Zala, pri katerem je že drugič pomagala naša šola?"

Primož: "To je zelo vzpodbudno. Naša šola bi morala imeti več takšnih projektov ali pa bi šli v Rož večkrat kot le enkrat na leto."

Grega: "Šola se je prav odločila. Lepo je spoznavati tuje ljudi, se z njimi družiti in delati."

Tjaša: "Menim, da je zelo dobro, da se učenci seznanijo tudi s takšnim načinom dela, hkrati pa spoznavajo zgodovino na zelo zanimiv način. Takšnih projektov bi lahko bilo še več, saj bi s tem poglobljali ne samo znanje, temveč tudi prijateljstva. Tudi sama bi pri takšnem projektu še enkrat sodelovala."

Andraž: "To se mi zdi zelo pomembno. Saj, kdo se pa bo zavzemal za našo preteklost, če ne mi sami?"

Rozalija: "Zdi se mi v redu, saj tako odkrivamo in ohranjamo dediščino Korošcev."

Blaž: "O projektu mislim, da je zelo v redu, in upam, da bomo čim več odkrili."

"Delo je bilo zelo naporno. Ali si bil/a kaj utrujen/a, ko si prišel domov?"

Primož: "Da. Bolele so me vse mišice, na nogah sem imel rane, zato sem dva dni ležal."

Grega: "Niti nisem bil, saj sem že vajen dela doma. Edino, kar pa me je motilo, je bilo preveč sonca."

Tjaša: "Malo sem bila utrujena, vendar ne toliko, da bi res lahko rekla, da sem izmučena, kajti toliko vznemirljivega smo doživeli, toliko stvari je bilo, ki se jih preprosto ne da opisati, ampak jih moraš doživeti. Doživeti moraš vsak dan posebej in šele potem ti je jasno, kako dobrohotni in zanimivi so ti ljudje, ki ti z veseljem prisluhnejo in pomagajo."

Andraž: "No ja, malo že, ampak ko sem vstopil ponovno v našo hišo, je to minilo."

Rozalija: "Malo, a ne preveč, prej vznemirjena kot utrujena."

Blaž: "Bil sem utrujen, vendar sem zdržal."

"Če bi se ti ponudila še ena priložnost, ali bi jo izkoristil/a?"

Primož: "Absolutno. Takoj! Z isto ekipo, ki ima že izkušnje za to delo. Takoj!"

Grega: "Z veseljem bi šel še enkrat, če bi lahko."

Tjaša: "Takoj! Seveda! Z največjim veseljem, če se mi le še ponudi priložnost. Kajti ljudje tam so me tako očarali in mi dali upanje, da še obstajajo posamezniki, ki pozitivno gledajo na vse, ne delajo razlik in spoštujejo vsakogar takšnega, kot je."

Andraž: "Ja, seveda."

Rozalija: "Ja, takoj."

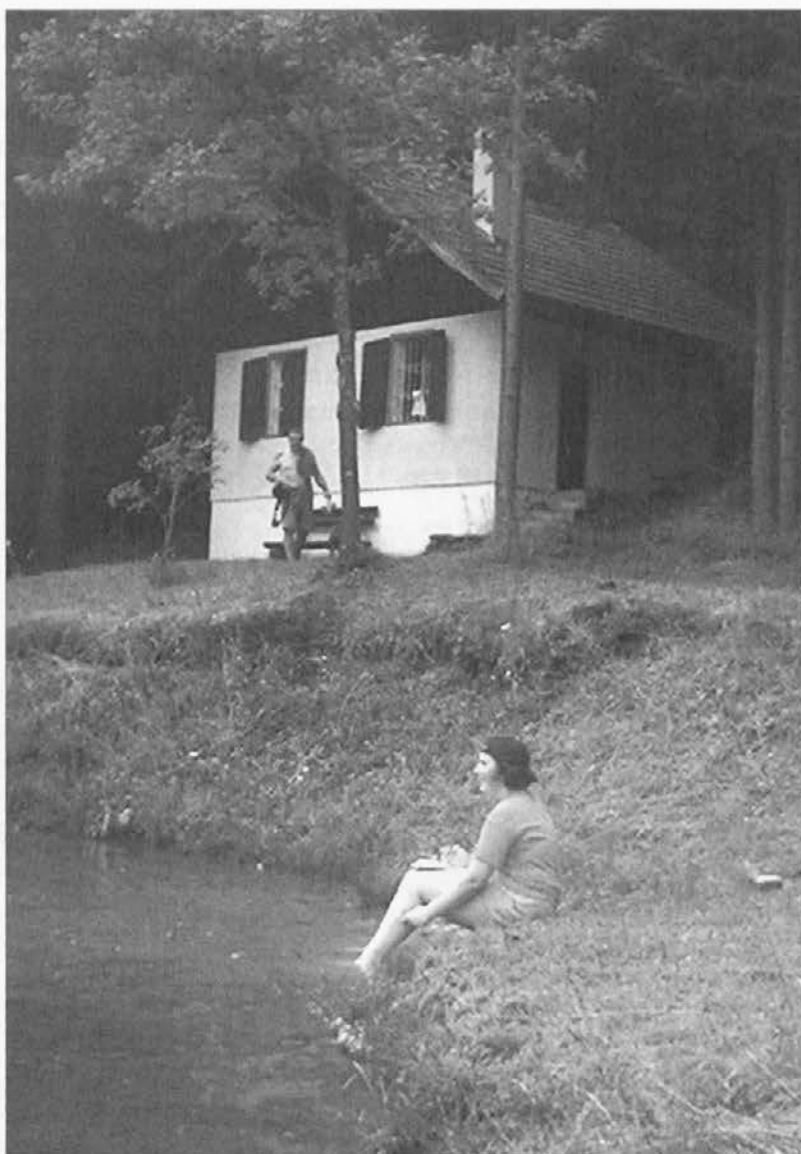
Blaž: "Seveda bi jo izkoristil, ker mi je bilo zelo všeč in bi šel še večkrat."

IZ DNEVNIKOV MLADIH ARHEOLOGOV

Izbor: **Matej Kodrin**

Že v nedeljo zvečer sem čutila vznemirjenje ... polna sem bila pričakovanj, saj naj bi se v ponedeljek odpravili v Rož, natančneje v Svatne, na domačijo Miklove Zale, kjer naj bi štiri dni pomagali pri izkopavanju dragocenih starin. Komaj sem dočkala ponedeljek, ko smo se ob šestih zjutraj zbrali na glavni avtobusni postaji na Ravnah. Že sama pot je bila vznemirljiva in ko smo okoli pol osme ure prispeli na domačijo, smo vsi kar drhteli od pričakovanja in radovednosti.

Tjaša, 8. c

Lovska kočica – naš dom med arheološkimi izkopavanji

(Foto: Tjaša Fužir)

Ko smo v ponedeljek prispeli, smo doživeli prav topel sprejem domačinov, ki so nam postregli z zajtrkom in s toplim čajem. Spali smo v prijetni koči ob ribnikih. V njih je bilo polno rib, kar mi je bilo zelo všeč.

Andraž, 8. c

Naš dan je bil naporen. Vstali smo ob sedmih, šli na zajtrk na domačijo in se s polnimi želodčki, pogreti s čajem, odpravili do gradišča. Tam smo do poldneva delali, pojedli obilno malico in se ponovno odpravili na delo. Delali smo do petih, čeprav smo včasih potegnili do šestih. Po končanem delu smo se vmili h koči, se osvežili in umili ter šli na toplo večerjo.

Rozalija, 8. d

Trud in znoj, ki smo ga vložili v delo, sta se nam poplačala že po prvem dnevu. Pod humusom je

namreč ležala skala. Skala! Sprašujete se, zakaj je skala velika najdba? Prav imate, tudi mi smo se na začetku tako spraševali. A ta skala je nekaj posebnega. V njej so vklesane stopnice in dobro se vidijo vdolbine od dleta. Vsi smo bili iz sebe. Naslednje dni smo našli zelo veliko predmetov: najrazličnejše kosti, železno sponko, žebelje, konico puščice, steklo, zelo veliko črepinj.

Primož, 8. d

Naj povem še nekaj o tamkajšnjem jeziku. Imajo svoje narečje (rožansko) in ta govornica je zelo hitra. Sledi nekaj besed, ki sem si jih zapomnil: "apata" – lopata, "ramp" – kramp, "ščira" – sekira, "šribi" – piši. Govorijo večinoma slovensko, tu pa tam je katera beseda nemška.

Matej, 8. c

MLADI RAZISKOVALCI KOROŠKE

Veronika Kotnik

Znanje je dediščina, ki jo lahko damo mladim generacijam, vzpodbujanje raziskovalnega duha pa zagotovilo, da bo tudi Koroška sledila razvoju v tej informacijski družbi.

Na enajsti razpis gibanja MRK za srednješolce je bilo prijavljenih več kot 30 raziskovalnih nalog, mladi raziskovalci pa so jih potem dokončali 12. Pomagalo jim je 15 mentorjev.

Gimnazija Ravne na Koroškem je zastopana s štirimi nalogami, dijaki Poklicne in srednje ekonomske šole Slovenj Gradec so izdelali štiri naloge, Srednja šola Muta je predstavila dve nalogi, s po eno nalogo pa so se predstavili dijaki Poklicne gostinske in lesarske šole Slovenj Gradec ter Srednje strokovne in zdravstvene šole Slovenj Gradec. Naloge so s področij: slovenščina (2), sociologija (1), prehrana (1), psihologija (1), ekonomija (2), biologija (1), turizem (2) in kemija (1) ter ekologija (1).

Na četrti razpis srečanja mladih raziskovalcev osnovnošolcev je bilo prijavljenih 10 nalog; 8 nalog je bilo potem dokončanih. Štiri so prispevali učenci Osnovne šole Prežihovega Voranca z Raven na Koroškem, tri Osnovna šola Franja Goloba Prevalje in eno nalogo učenca Prve osnovne šole Slovenj Gradec.

Področja, ki so zanimala osnovnošolce, pa so: biologija in ekologija z varstvom okolja, zgodovina in umetnostna zgodovina, slovenščina, etnologija, sociologija ter računalništvo in informatika.

Predstavitev raziskovalnih nalog osnovnošolcev je bila 6. maja 2004 na Osnovni šoli Prežihovega Voranca na Ravnah, srednješolci pa so se predstavili 20. maja na Gimnaziji Ravne na Koroškem.

Prispele naloge srednješolcev so ocenjevali:

1. Marija Krajnc, prof., Gimnazija Ravne na Koroškem.
2. Metka Čebulj, univ. dipl. psih., Gimnazija Ravne na Koroškem

3. Bernarda Mori-Rudolf, univ. dipl. soc., MOCIS SG
4. Leonida Konič, prof., Gimnazija Ravne na Koroškem
5. Miran Kodrin, prof., Gimnazija Ravne na Koroškem
6. Mira Razdevšek, prof., Gimnazija Ravne na Koroškem
7. mag. Irena Oder, prof., Gimnazija Ravne na Koroškem
8. Hedvika Popič, univ. dipl. inž., Gimnazija Ravne na Koroškem
9. Danilo Mori, prof., Šolski center Slovenj Gradec
10. Vanja Karner, prof., Gimnazija Ravne na Koroškem
11. Katarina Žagar, Podjetniški center Slovenj Gradec, d. o. o.
12. Marija Lah, Turistična pisarna Mestne občine Slovenj Gradec
13. Judita Čas Krneža, univ. dipl. inž. kem. teh., Gimnazija Ravne na Koroškem

Naloge osnovnošolcev pa so ocenjevali:

1. Lojze Kos, univ. dipl. sociolog, RTV Slovenija
2. Cvetka Kos, profesorica SL, OŠ Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem
3. Marjeta Petrovič, učiteljica ZG in ED, OŠ Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem
2. mag. Mirko Britovšek, učitelj THV in FI, računalnikar, OŠ Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem
4. Vera Vušnik, učiteljica BI in KE, OŠ Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem
5. Miran Kodrin, profesor SL, Gimnazija Ravne na Koroškem

6. Dragica Dervodel Moškon, profesorica BI, Gimnazija Ravne na Koroškem

7. mag. Karla Oder, univ. dipl. etnologinja, Koroški muzej Ravne na Koroškem

8. Sonja Buhvald, profesorica računalništva, Gimnazija Ravne na Koroškem

9. Matjaž Burjak, profesor ZG, Gimnazija Ravne na Koroškem

10. Renata Boštjan, profesorica SOC, Gimnazija Ravne na Koroškem

Strokovna komisija za srednješolce:

1. Danica Pušnik, univ. dipl. ekon., predsednica

2. Lilijana Toplak, prof.

3. mag. Irena Oder, prof.

se je po zagovoru nalog odločila, da se na državno srečanje septembra v Ljubljani uvrstijo:

1. Tinka Kotnik (Gimnazija Ravne na Koroškem): Aditivi – kaj vemo o njih ter prisotnost aditivov E 200 in E 210 na slovenskem tržišču, mentorica Meta Vinkl, področje prehrane

2. Aleš Paradiž (Poklicna in srednja ekonomska šola Slovenj Gradec): Strah v gimnazijskih klopeh, mentorica Alenka Rapuc, področje psihologije

3. Franci Anželak, Mitja Petelin in Romana Štriker (Poklicna gostinska in lesarska šola Slovenj Gradec): Dediščina Slovenj Gradca in pohodniške poti v njeni okolici, mentorja Lidija Ajtnik in Roman Založnik, področje turizma

Člani komisije za osnovnošolce:

1. Veronika Kotnik, prof. RP, OŠ Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem

2. mag. Irena Oder, prof. SL, Gimnazija Ravne na Koroškem

3. Lojze Kos, univ. dipl. sociolog, RTV Slovenija

4. Marjeta Petrovič, učiteljica ZG, ED, OŠ Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem

5. Vera Vušnik, učiteljica BI, KE, OŠ Prežihovega Voranca na Koroškem

6. mag. Mirko Britovšek, učitelj THV in FI, računalnikar, OŠ Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem

so pohvalili vse mlade raziskovalce in njihove mentorje; na državno srečanje v Murski Soboti pa so se glede na kriterije uvrstile vse naloge

PODROČJA, KI SO SI JIH MLADI RAZISKOVALCI IZBRALI, SO IZJEMNO ZANIMIVA. VERJAMEM, DA BOMO OB PREBIRANJU POVZETKOV, KOT SO JIH O SVOJIH NALOGAH ZAPISALI SAMI, UŽIVALI IN SE MARIKAJ NAUČILI.

Avtorja: Gregor Kadiš in Natalija Naglič

ALI PODJETNIŠTVO NA KOROŠKEM VPLIVA NA EKOLOGIJO?

Mentorica: Irena Mazej

Šola: Poklicna in srednja ekonomska šola Slovenj Gradec

V raziskovalni nalogi želiva ugotoviti, kako lahko podjetništvo vpliva na ekologijo. Seveda si ne prizadevava za zelo izčrpno ali celo strokovno popolnost. To raziskovalno nalogo sva si prvotno res zamislila v taki obliki; želiva pa pokazati, kakšne so lahko posledice onesnaževanja velikih industrijskih podjetij. Snov zanjo sva zbirala kar nekaj časa iz najrazličnejših virov. Imela sva malo podatkov, čeprav se je dandanes problem onesnaženja zelo razširil, kajti zelo malo ljudi je, ki bi lahko o tem pisali brez zadržkov, zato sva imela pri izdelavi naloge težave. Morala sva iz malo podatkov "izluščiti" najpomembnejše. Natančneje sva se opredelila na onesnaženost, ki jo povzročajo koroška podjetja. Za mnenje, kakšna je onesnaženost okolja na Koroškem, sva povprašala tudi mežiškega župana Janeza Praperja, ki nama je z veseljem odgovoril na vprašanja. V raziskovalni nalogi sva se omejila na naslednja podjetja: Tovarno akumulatorskih baterij Žerjav, d. d., LEK Prevalje, podjetje TUS – KO-SI, Komunalno podjetje LOG in podjetje ELPA.

Iz zbranih podatkov in navedb uradnih oseb sva ugotovila, da ima gospodarstvo in s tem tudi razvoj podjetništva izjemno velik vpliv na ekologijo posamezne regije. Večja kot je osveščenost glede ohranitve zdravega okolja, ne glede na to, ali se pogovarjamo o zraku, vodi, zemlji kot o treh osnovnih elementih našega prostorskega okolja, večjo pozornost akterji gospodarstva namenjajo ohranitvi zdravega okolja oziroma saniranju v preteklosti onesnažene okolice s svojo dejavnostjo. Lep primer takšnega onesnaževanja je t. i. mrtva dolina, ki je vrsto let umirala, vendar so jo s pomočjo novih pristopov k varstvu okolja (filtri, čistilne naprave, posodabljanje proizvodnje s poudarkom na okolju prijaznejših postopkih ...) ponovno oživel.

Avtorice: Alenka Ramšak, Mateja Grubelnik in Natalija Štaleker

ZELIŠČA ZA LEPOTO

Mentorici: Silva Ravlan in Simona Hudrap

Šola: Poklicna in srednja ekonomska šola Slovenj Gradec

Z raziskovalno nalogo smo spoznale zdravilna zelišča, njihove učinkovine, nabiranje, konzerviranje in shranjevanje. Spoznale smo načine izdelave osnovnih zeliščnih pripravkov in surovine za izdelavo kozmetičnih sredstev.

Glede na osvojeno znanje smo pripravile nekaj naravnih kozmetičnih sredstev: kremo za boleče noge, kremo za roke, dišečo sol za kopel in zeliščno ustno vodicu – tonik.

Vse izdelke smo ustrezno embalirale, embalažo pa opremile z deklaracijskimi podatki.

Avtorici: Stanka Kotnik in Suzana Juvan
RAZVIJANJE PODJETNIŠKE IDEJE O MODNEM ŠIVANJU ZA MOČNEJŠE POSTAVE

Mentorica: Irena Šmid Jeram
Šola: Srednja šola Muta

V zadnjih letih tako v svetu kot tudi v Sloveniji narašča število uspešnih malih podjetij. To pomeni tudi večje možnosti zaposlovanja, še bolj pa uresničevanje zanimivih idej, ki se porajajo v glavah podjetnikov. Ideja o podjetniškem delu je pritegnila avtorici, zato sta s svojo nalogo poskušali predstaviti vsaj začetek poti pri odločitvi za podjetniško kariero.

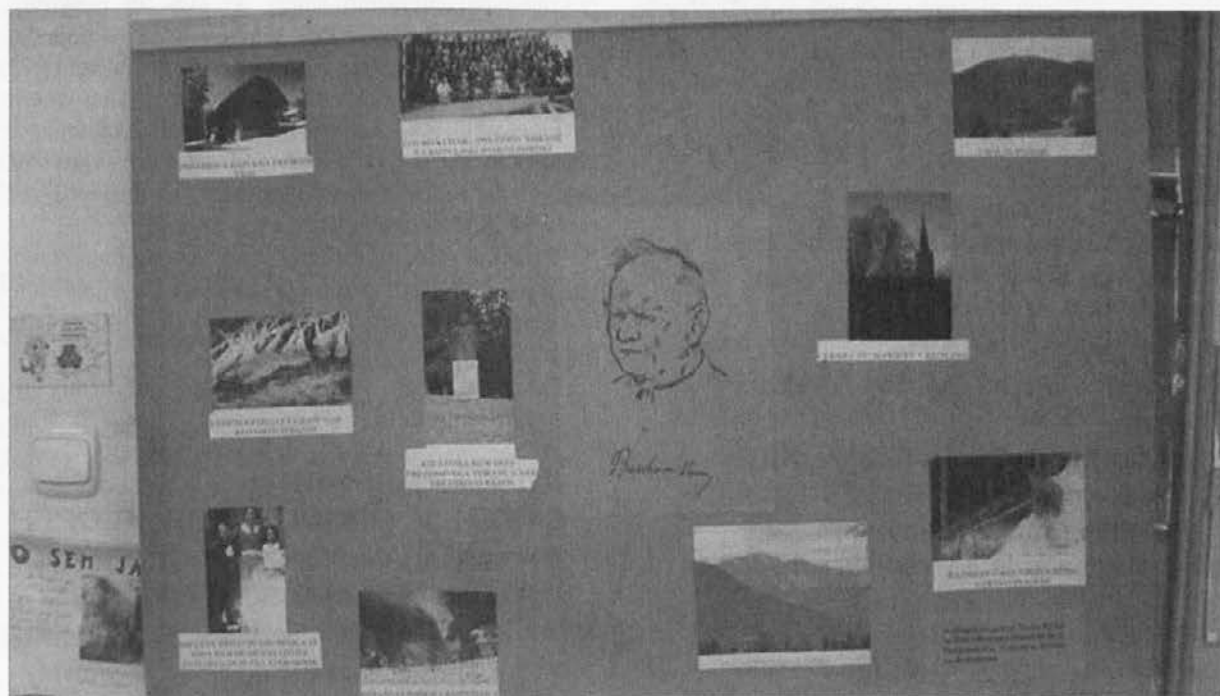
V teoretičnem delu naloge so predstavljena temeljna znanja o podjetništvu, kot so: družbeni prispevek podjetništva, lastnosti podjetnikov, vplivi na odločitve o podjetniškem delu, prepoznavanje, iskanje in razvijanje podjetniških idej, organiziranje različnih

Avtorici sta o izkušnjah vprašali tudi dve uspešni koroški podjetnici ter v obliki intervjuja podali svoje ugotovitve.

Avtorji: Sanja Aplinc, Rok Ferarič in Vlado Vučić
DRAVSKA KOLESARSKA POT
Mentorica: Olga Jeznik
Šola: Srednja šola Muta, ekonomska gimnazija

Z nalogo želimo širši javnosti pokazati možnosti kolesarskega turizma v zgornji Dravski dolini, ki je še v začetni fazi. Osredotočili smo se na Dravsko kolesarsko pot od Viča do Podvelke s turistično ponudbo. Naloga vključuje povezave z drugimi mednarodnimi kolesarskimi potmi, predvsem s kolesarsko potjo Drava-Mura. Opisujemo tudi regionalne in lokalne kolesarske poti na področju občin Dravograd, Vuzenica, Muta, Radlje ob Dravi in Podvelka.

Na podlagi terenskega ogleda kolesarskih poti in sodelovanja na mednarodnem delovnem srečanju skupine za izgradnjo in promocijo Dravske kolesarske

Raziskovalci so ugotovitve strnili tudi na plakatih.

(Foto: arhiv MRK)

oblik podjetniškega dela, načrtovanje podjetniškega poslovanja, sredstva za podjetniško poslovanje ter priprava poslovnega načrta.

Praktični del prikazuje, kako se lotiti načrtovanja poslovanja morebitnega podjetja. V poslovnem načrtu so popisani: delovna sredstva in delovni prostor, strokovna usposobljenost in delovne izkušnje bodoče podjetnice. Prav tako je prikazan izračun vseh stroškov poslovanja podjetja, izračunan pa je tudi letni dobiček, na kratko je orisan še pravni postopek za ustanovitev podjetja.

poti smo v nalogi predstavili stanje kolesarskih poti in težave pri vzpostavitvi prometne in neprometne infrastrukture v skladu s standardom kolesarskih poti. Ugotavljali smo, kako so na kolesarski turizem pripravljene gostinci. Izdelali smo turistični prospekt, ki enotno predstavlja turistično ponudbo produkta »Kolesarjenje v zgornji Dravski dolini«. Ugotovili smo, da bi lahko z vključitvijo v mednarodno kolesarsko omrežje postal prepoznaven turistični produkt.

**Avtorji: Mitja Petelin, Romana Štriker
in Franci Anželak**

DEDIŠČINA SLOVENJ GRADCA IN POHODNIŠKE POTI V NJEGOVI OKOLICI

**Mentorja: Roman Založnik in Lidija
Ajtnik**

**Šola: Poklicna gostinska in lesarska
šola Slovenj Gradec**

Vedno več krajev po Sloveniji vključuje v svojo dodatno turistično ponudbo mrežo najrazličnejših učnopohodniških (turističnih) poti. V raziskovalni nalogi smo želeli ugotoviti, kakšna je razpoznavnost petih poti (Meškove, Puščajnikove, Gozdno-turistične, Škratkovice in Po poti domačih obrti) v okolici Slovenj Gradca, hkrati pa preveriti možnosti povezovanja teh poti s samim mestom. Težišče teoretičnega dela so opisi poti in kratka predstavitev razvoja Slovenj Gradca – mesta Glasnika miru. V glavnem delu naloge so predstavljene analize anket, intervjujev in člankov. Naši rezultati se dobro ujemajo s hipotezo. Obsto in povezanost pohodniških poti sta velikega pomena tako za podeželje kot za mesto, saj bi pripomogle k bogatejšemu druženju ljudi, povečale pomen rekreacije ter promovirale mesto in njegovo okolico. Nadgradnja naloge pa je turistični proizvod, v katerem smo z lastnimi idejami in zamislimi ter s terenskim delom dokazali, da je obstoječe poti možno povezati s samim središčem mesta. V tem delu smo izdelali tudi zloženko z naslovom Sprehod po starem mestnem jedru, s katero smo želeli pokazati, kako kulturno bogato je naše mesto.

V zaključku poudarjamo spoznanja, da veliko ljudi ne hodi po navedenih poteh iz navade, ampak se na pot podajajo zaradi ohranjanja zdravja ter želje po rekreaciji v čisti naravi in miru.

**Avtorici: Mojca Tajnšek, Barbara
Vavkan**

SLOVENCİ IN RAZGLEDNICE

Mentorica: Helena Merkač

**Šola: Srednja strokovna in
zdravstvena šola Slovenj Gradec**

V svoji raziskovalni nalogi sva na vzorcu 305 razglednic, ki smo jih zbrali dijaki 1. b-letnika Srednje strokovne zdravstvene šole Slovenj Gradec, ugotovili naslednje:

1. Največ razglednic pošiljamo Slovenci iz obmorskih krajev.

2. Večina razglednic je naslovljena na posamezne osebe.

3. Naslovni del piše večina po pravilih (največje odstopanje je pri zaporedju imena in priimka).

4. Večina razglednic je pisana urejeno, čitljivo, s tiskanimi in pisanimi črkami, podpisana ter napisana z modrim kemičnim svinčnikom.

5. Večina Slovencev pisnega dela ne piše po pravilih. Največja odstopanja so pri kraju in datumu.

Slabo so upoštevana pravopisna in slovnična pravila (vejice, skloni, namenilnik, nedoločnik ...), predlogi pred kraji, iz katerih so bile razglednice poslane, pa so v večini pravilni.

6. Večinoma pišemo v knjižnem jeziku, nekaj je slengizmov.

7. Večinoma ne pozabimo na podpis.

8. Najraje izberemo razglednico s fotografijo in z napisom kraja, kjer smo bili.

Če bo res, kot napoveduje Delo, da bodo moderni mediji počasi izpodrinili pisanje razglednic, lahko za obdobje, ko so še bile popularne, skleneva, da smo bili Slovenci kar mojstri njihovega pisanja.

Avtorici: Mojca Gams in Janja Piko POIMENOVANJA PLEZALNIH SMERI

Mentor: Miran Kodrin

Šola: Gimnazija Ravne na Koroškem

Na Koroškem je 10 večjih plezališč: Raduha in Lanež, Peca, Uršlja gora, Burjakove peči, Kot nad Prevaljami, Matvoz, Sele, Štenge in Radlje ob Dravi. V najini raziskovalni nalogi sva analizirali 489 poimenovanj plezalnih smeri, ki sva jih poskušali razvrstiti po 18 dejavnikih. V plezališčih se pojavlja 217 imen plezalnih smeri ter v gorskih plezališčih 272 poimenovanj.

Ugotovili sva, da je najpogostejši dejavnik v plezališčih literarni dejavnik, pod gorskimi vrhovi pa dejavnik »in memoriam« (v spomin) in da je največ različnih poimenovanj moč najti v Raduhi.

Rezultati pa so pokazali, da na poimenovanje vplivajo tudi tuji jeziki (angleščina, italijanščina, latinščina ...) in narečje, kakor tudi geografska lega plezališča.

Pokazala se je tudi razlika med poimenovanji alpinistov in plezalcev.

Avtor: Aleš Paradiž STRAH V GIMNAZIJSKIH KLOPEH Mentorica: Alenka Rapuc Šola: Poklicna in srednja ekonomska šola Slovenj Gradec

Če želimo narediti kaj zase, potem se lotimo svojega strahu.

Ta stavek sem upošteval tudi jaz in pod drobnogled vzel zame eno izmed najzanimivejših in tudi najpomembnejših čustev, ki s svojim delovanjem na prefinjen način manipulira z ljudmi. Posebej pomembno se mi je zdelo, da razkrinkam strahove, ki dijakom v šoli in doma jemljejo občutek varnosti, svobode in optimizma, ki je prav v mladostniških letih zelo pomemben, a ga je danes, po mojem mnenju, na žalost pri dijakih vse manj. Zavaljo tega sem se odločil, da izvedem anketo med dijaki Gimnazije Slovenj Gradec in Gimnazije Velenje (splošna smer).

Moji glavni cilji so bili ugotoviti, kako pogosto doživljajo dijaki v šoli strah, česa jih je najbolj strah v šoli in predvsem, kako strah vpliva nanje. Spoznanja kažejo, da je vsakega drugega anketiranega dijaka v šoli pogosto strah, najbolj je dijake strah neuspeha, zaradi strahu pa približno vsak drugi dijak obupuje. Po teoretičnem delu, ki vsebuje najrazličnejša strokovna spoznanja o strahu, sledi eksperimentalni del, v katerem so navedena dejstva, ki sem jih pridobil na podlagi opravljene ankete na omenjenih šolah. V nalogi tudi ne manjka predlogov dijakov za »šolo z manj strahu«, njihovih prostih odgovorov, različnih argumentov.

Avtorica: Tinka Kotnik

**ADITIVI – KAJ VEMO O NJIH
TER PRISOTNOST ADITIVOV E 200
IN E 210 NA SLOVENSKEM
TRŽIŠČU**

Mentorica: Meta Vinkl

Šola: Gimnazija Ravne na Koroškem

Pravijo, da Slovenci premalo pazimo na prehrano. Raziskovalno nalogo sem začela pripravljati, ker me je zanimalo, kako ljudje različnih starosti gledajo na dodatke v svoji hrani. V raziskovalni nalogi sem v teoretičnem uvodu podala splošna dejstva o prehrambnih aditivih, posebej podrobno sem obravnavala aditiva E200 (sorbinska kislina) in E210 (benzojska kislina).

Praktični del naloge sem razdelila na dva dela:

- v prvem sem opravila primerjavo o poznavanju aditivov med dijaki Gimnazije Ravne na Koroškem v primerjavi z ostalimi ljudmi – tako sem skupaj v vzorec vključila 100 oseb (50 gimnazijcev in 50 ostalih) in primerjala njihove odgovore

- v drugem delu pa sem po prodajalnah v treh krajih po Sloveniji (Ljubljana, Maribor, Slovenj Gradec) pregledovala prisotnost aditivov E200 IN E210 v skladu s Pravilnikom o aditivih za živila (Uradni list Slovenije, 124, št. 2/13. 1. 2000)

Avtorica: Arijana Rojko

**SPOLNOST, DROGE IN DIJAKI
GIMNAZIJE RAVNE**

Mentorica: Katja Stopar

Šola: Gimnazija Ravne na Koroškem

Raziskovala sem, koliko dijakov uživa droge, kako pogosto in katere droge so to. Zanimalo me je tudi, kdaj in zakaj so se mladi prvič srečali z drogami ter zakaj jih pritegnejo tudi sedaj. Ob tem sem želela izvedeti tudi, kdaj imajo dijaki naše šole prvi spolni odnos ter ali droge vplivajo na odločitve o tem.

V anketah, ki so bile razdeljene pri urah biologije v mesecu dni, sem dobila odgovore na vprašanja, ki sem si jih zastavila. Ugotovila sem, da je najbolj pogosta droga med mladimi alkohol, od ilegalnih drog pa marihuana. V nasprotju z mojimi pričakovanji velika

večina tistih, ki so že imeli spolni odnos, ni bila pod vplivom drog, uporaba zaščite pa je bila 95,6-odstotna.

Avtorica: Barbara Merkač

**POLOŽAJ ŽENSK V VOJSKI (V
OBDOBJU NOB, JLA IN DANES)**

Mentorica: Renata Bošjan

Šola: Gimnazija Ravne na Koroškem

V raziskovalni nalogi sem se osredotočila samo na slovensko vojsko. V teoretičnem delu sem predstavila, kako se je spreminjal položaj žensk v vojski v različnih zgodovinskih obdobjih. O tem je bilo do danes le malo zapisano, saj so se je ženske le malo udeleževale. Precej več je bilo v vojski udeleženih moških. Vloga žensk je bila najrazličnejša, zdravile so ranjence, prenašale najrazličnejša sporočila, bile so borke, vohunke in nesebično so pomagale vojakom. Prvič so se v vojski udeleževale med narodnoosvobodilnim bojem (NOB), kjer so ustanovile slovensko protifašistično zvezo žensk in oblikovale najrazličnejše ženske zveze. Pomagale so tudi v osemdesetih letih v času jugoslovanske ljudske armade (JLA). Njihova vloga je postajala vse bolj pomembna. V teh časih skorajda niso bile enakopravne moškim. Danes pa so si pridobile enakopravnost, saj se lahko vključujejo v slovensko vojsko. V raziskovalnem delu sem analizirala pesem Naša draga Lidija, ki jo je napisal znan slovenski glasbenik Zoran Predin. Ta pesem je bila nekakšna farsa za žensko, ki se je vključila v vojno, saj so ji rekli Lidija.

Avtorice: Ina Hribernik, Monika

**Bergant in Mojca Ravnjak
KOLIKO NAM POMENIJO
BLAGOVNE ZNAMKE?**

Mentorica: Darja Sovinc

**Šola: Poklicna in srednja ekonomska
šola Slovenj Gradec**

Veliko je časopisov, revij, katalogov in ne nazadnje tudi trgovin, kjer se mladi srečujejo z blagovnimi znamkami. Številne raziskave kažejo, da bo porabnik med dvema izdelkoma podobne kakovosti izbral tistega, ki naj bi izražal večjo družbeno veljavnost in odgovornost. Dejstvo je, kdor ima več denarja, ga lahko več zapravi, kar pa pomeni, da si lahko privoščijo boljše in dražje blagovne znamke. Veliko komu se porodi vprašanje, ali so blagovne znamke res toliko kakovostnejše od drugih imen dražjih proizvajalcev, ali se v njih res toliko bolje počutijo, ali je to le dokaz njihovega prestiža. Predvsem mladim veliko pomenijo modne muhe, ki se iz leta v leto spreminjajo in tudi vračajo, saj prihaja moda, ki je spremljala naše starše v njihovi mladosti.

Danes daje svet velik poudarek modi, saj se z njo ljudje lažje uveljavljajo v družbi.

Odločile smo se, da bomo z raziskovalno nalogo poskušale poiskati odgovore na določena vprašanja. Koliko mladi upoštevajo blagovne znamke? Na kaj gledajo? Katerim blagovnim znamkam so najzvestejši? Ali se oblačijo samo v blagovne znamke? Kaj si mislijo o ponaredkih? Koliko so sploh pripravljeni odšteti za blagovno znamko?

V prvem delu naše naloge smo opredelile pojem blagovne znamke in katere vrste le-teh poznamo.

**Avtorja: Nace Ledinek in Jana Dretnik
DVOKRPI GINKO – GINKO
BILOBA (L.)**

**Mentorica: Jožica Srebotnik Zalesnik
Šola: Prva OŠ Slovenj Gradec**

Za raziskovalno nalogo sva si izbrala dvokrpega ginka, ki je zelo znan živi fosil. V Slovenj Gradcu je kar nekaj primerkov tega drevesa, zato jih pogosto opažamo. Misliiva, da ljudje tega drevesa ne poznajo

Pozorni poslušalci na javni predstavitvi raziskovalnih nalog osnovnošolcev.

(Foto: arhiv MRK)

Ugotovile smo, da lahko ima blagovna znamka ime, izraz, simbol ali pa kombinacijo vsega naštetega. Imamo pa tudi več vrst blagovnih znamk, katere so omenjene v nalogi.

Seveda nas je najbolj zanimal trg mladih in kako luksuzne blagovne znamke vplivajo na njih, kakšen okus imajo oziroma estetiko. Pa tudi zakaj potrošniki pogosto menjujejo blagovne znamke in kateri so razlogi.

V drugem delu smo povzele anketo, ki smo jo izvedle med osnovnošolci, srednješolci in študenti, ter intervju, ki smo ga opravile z Albino Jagodič. Z anketo smo pridobile veliko informacij, na primer, da dajo mladi prednost predvsem kakovosti in da ne gledajo toliko na blagovne znamke, da so najbolj znane blagovne znamke Fishbone, Big Star ... in da si večina mladostnikov kupuje oblačila s svojim denarjem.

tako dobro, kar je potrdila tudi anketa med dijaki, zato sva se odločila, da ga bova bolj podrobno predstavila. Ginko je v zdravstvu zelo uporaben, največkrat preparati iz listov in semen. Uporablja se kot kardiovaskularno zdravilo in pri obolenju sečil in dihal. Izvira iz Daljnega vzhoda, od koder so ga v 18. stoletju prinesli v Evropo. Budisti ga častijo kot sveto drevo, pri nas pa raste v parkih in drevoredih. Njegovo deblo doseže premer 2 metra, v višino pa zraste tudi do 40 metrov visoko. Ločimo posebej moška in ženska drevesa, zato je ginko dvodomno drevo. Spola ne moremo določiti, preden drevo ne cveti. Moški in ženski cvetovi se precej razlikujejo. Drevo je še posebej prepoznavno po svojih pahljačasto oblikovanih dvokrpih listih. Žile v listih pa so značilno, viličasto razporejene. Ker dobro prenaša onesnažen zrak, je še posebej zaželen v mestih.

Avtor: Blaž Lečnik
GOSTILNA LEČNIK IN
ŽIVLJENJSKE ZGODBE NJENIH
LJUDI

Mentorja: Alojz Pristavnik in Liljana
Suhodolčan

Šola: OŠ Prežihovega Voranca Ravne
na Koroškem

Trg kot osrednji prireditveni prostor je povezoval tako hiše kot njene prebivalce, katerih način življenja in dogodki so bogatili življenjski utrip celotnega kraja.

Lečnikova gostilna ima osrednje mesto v trgu današnjega mesta Ravne na Koroškem. S svojo lego opozarja na večstoletno tradicijo gostinske dejavnosti, ki je povezana z življenjem naše družine. Članom družine Lečnik je uspelo preživeti politične in gospodarske spremembe v 20. stoletju. V osrednjem trgu je edina gostilna od štirih, ki je ostala v družinski lasti, in se razvija. Z raziskovanjem razvoja gostilne Lečnik in s predstavitvijo dejavnosti naše družine od leta 1918 do 2003. sem želel opozoriti na tradicijo družinske dejavnosti. Neraziskanost življenja naše družine in dejavnosti, s katero so se preživljali, je bila vzrok, da poskušam ohraniti bogato zgodovino družine Lečnik.

Spoznal sem, da sem z raziskavo odkril le del zgodovine naše družine in da se za pročelji hiš na trgu skriva še veliko življenjskih zgodb, ki so sooblikovale življenje v mojem kraju.

Avtorji: Robi Erat, Kristina Karničnik,
Vesna Radič (5. razred)
POGLEJMO PRETEKLOSTI V
LONEC

Mentorica: Jožica Štavdekar
Šola: OŠ Prežihovega Voranca Ravne
na Koroškem

Namen naloge je bil predstaviti prehranjevanje Korošcev od preteklih časov do danes. Tudi na Koroškem kot tudi v drugih krajih so se ljudje v preteklosti prehranjevali drugače kot danes.

Bogatejši ljudje so imeli boljši jedilnik kot revnejši. Ljudje na kmetijah so sami pridelovali hrano in so se zato bolje prehranjevali kot ofarji, ki so včasih delali pri kmetu za hrano. Z anketiranjem in uporabo literature smo prišli do teh ugotovitev. Spoznali smo, da so se nekatere jedi ohranile vse do danes, npr. krompirjeva juha.

Želeli smo narediti primerjavo prehranjevanja v preteklosti in danes ter ugotoviti, ali ljudje sploh poznajo tipične stare koroške jedi. Našli smo tudi recepte zanje.

Avtor: Nace Novak
SLOVAR SLOVENSKEGA
KNJIŽNEGA JEZIKA V
ELEKTRONSKI OBLIKI KOT UČNI
PRIPOMOČEK

Mentorica: Iva Potočnik
Šola: OŠ Franja Goloba Prevalje

Naloga predstavlja Slovar slovenskega knjižnega jezika, predvsem njegovo elektronsko obliko in uporabo pri pouku.

Ugotovil sem, da je koristno in za učence zanimivo, če ima v šoli vsak računalnik naložen Slovar slovenskega knjižnega jezika v elektronski obliki ter da bi bilo dobro imeti računalnik s Slovarjem v vsaki učilnici in tudi uporabljati bi ga morali pri vseh predmetih.

V nalogi sem predstavil Slovar slovenskega knjižnega jezika, njegovo delovanje in uporabnost pri pouku. Opisal sem, kako najdete razlage različnih besed, besednih zvez na različne načine, in to tako, da iščete po geslih ali po kvalifikatorjih. Razložil sem tudi delovanje vsaj nekaterih pomembnih iskalnih orodij.

V nalogi sem predstavil, kako si pomagamo s slovarjem pri učnih predmetih, kar je ponazorjeno s tabelami in z opisi.

Z uporabo Slovarja sem ugotovil, da je slovenščina zelo bogata, da imajo besede veliko moč, da v različnih vlogah in okoliščinah drugače zaživijo v posameznih strokah.

Avtorica: Alja Lodrant
KAJ MI PVEDO IMENA
ZASELKOV NA PREVALJAH O
PRETEKLOSTI KRAJA

Mentorica: Iva Potočnik
Šola: OŠ Franja Goloba Prevalje

V raziskovalni nalogi Kaj mi povedo imena zaselkov na Prevaljah o preteklosti kraja sem ugotovila, da je dr. Franc Sušnik okrog leta 1975 (natančen podatek ni zapisan) po posvetovanju s krajani, sorodniki, predvsem pa s profesorjem Stankom Kotnikom poimenoval zaselke z današnjimi imeni.

Pisni in ustni viri mi potrjujejo, da so poimenovanja povezana z lego, predvsem pa s preteklostjo kraja.

Le nekateri krajani se zavedajo povezanosti imen zaselkov s preteklostjo kraja.

Pisne dokumentacije o uradnem poimenovanju zaselkov in utemeljitve le-tega kljub trudu nisem našla.

Zapisovalci imen zaselkov imajo pri pisanju težave predvsem z večbesednimi poimenovanji, ki jih nepravilno zapisujejo. V preteklosti pa so negotovost in zmedo povzročali tudi nepravilni zapisi zaselkov v telefonskem imeniku.

Čeprav se zaradi naraščanja števila prebivalcev tujec in tudi domačin težko orientirata, odgovorni na občini in prebivalci ne nameravajo uvesti drugačnega, bolj preglednega poimenovanja zaradi posebnosti teh imen in prevelikih stroškov, ki so s tem povezani. Le posamezni prebivalci že spodbujajo k temu.

Avtorica: Tina Tasič

KAJ MI POVE GLASILO VIGRED O OŠ FRANJA GOLOBA PREVALJE IN NJENIH UČENCIH

Mentorica: Iva Potočnik

Šola: OŠ Franja Goloba Prevalje

V svoji nalogi Kaj mi pove glasilo Vigred o OŠ Franja Goloba Prevalje in o učencih v njej sem ugotovila, da je vsebinsko zelo bogata in prinaša dovolj podatkov za sklepanje.

Glasilo Vigred je eno izmed petih najstarejših osnovnošolskih glasil v Sloveniji, ki nepretrgoma izhaja 48 let pod istim imenom. Edino v Sloveniji ima izdelano svojo Bibliografijo. Učence je usmerjalo osem mentorjev, šest likovnih, osemnajst let jo je vodil prvi mentor Leopold Suhodolčan. Do 1995. je bila Vigred glasilo vseh učencev, tega leta so na razredni stopnji začeli pisati svoj časopis, in sicer Hlaček.

Učenci so napisali največ proznih besedil in najmanj dramskih. Posebno dokumentarno vrednost imajo poročila in novice.

Prvih petnajst let glasila je zaznamovala vojna. Šele 1985 so učenci nehali pisati o njej. Prozna in pesniška besedila predstavljajo čas po vojni, stisko, skromnost in zadovoljnost v miru. Obdobje je bilo zaznamovano tudi s pionirsko organizacijo, spominskimi dnevi, kurirčkovimi torbicami, z nastajanjem šolskih krožkov, plod literarnega je tudi Vigred, z bralno značko in z njo povezanimi mnogimi obiski slovenskih književnikov. Glasilo v tem obdobju priča o sodelovanju in povezovanju naših učencev s krajem in širšim okoljem. Osebnih razpoloženj in otroško razigranih besedil v tem obdobju skoraj ni, le dobrih deset domišljjskih besedil in po 1960. prvo humorno besedilo.

Značilnosti tega časa izzvenevajo do sredine devetdesetih let. Glasilo vedno bolj odseva pouk, naše otroško življenje, veselje in pričakovanja. Več je humornih in ljubezenskih besedil. Moda, glasba, anekdote, domišljija, kritika, medsebojni odnosi, iskrenost in radoživost, kar podpirajo tudi razposajene ilustracije, vedno bolj preplavljajo glasilo in po mojem mnenju dosežejo višek od 1986. do 1995. Vse zunanje ocene nagrajenih letnikov poudarjajo »otroški izraz«. Te teme se nam zdijo danes samoumevne.

Tudi zato sem po 1995. začutila upad navdušenja nad glasilom, le-to tudi ni bilo več nagrajeno. Izšli sta le še dve številki letno, celo samo ena (izjemoma tri,

od katerih 2. št. ni ohranjena), od teh ena vedno osmošolska, ki je omejena le na ozek krog bralcev. Zato izvemo manj o dogodkih v šoli, o razpoložljivih, interesih učencev. Glede na tematske številke pa lahko sklepamo, da se »osebni izraz« glasila spet umika, saj so pisali o projektu Živimo kot Rimljani, o nasilju, človekovih pravicah. Le športna številka ob otvoritvi telovadnice je bila bolj po okusu učencev. Kot rdeča nit se v glasilu do 1995. opazita prizadevno zbiranje slovstvenih folklornih besedil in kulturni utrip šole.

Zadnja anketa je pokazala, da učencev zgoraj naštetu ne zanima. Pokazala je tudi, da večina učencev od 120 vprašanih šolskega glasila ne pozna več, ga ne pričakuje, ne pozna rubrik v njem, zato sem obdelala le vprašanje »Kaj si želiš brati v glasilu?«.

S svojim delom in sodelovanjem pri Vigredi želim to spremeniti.

Avtorici: Tjaša Fužir in Špela Rotar PREŽIHOVA PODOBA V OČEH KOROŠCEV DANES

Mentorica: Bojana Verdinek

**Šola: OŠ Prežihovega Voranca Ravne
na Koroškem**

Pri raziskovalnem delu sva odkrivali znanega in neznanega Lovra Kuharja - Prežihovega Voranca: iz njegovih del, iz gradiva o njem in predvsem iz še živih pripovedi Korošcev, ki so našega rojaka poznali, se z njim srečali ali slišali o njem govoriti.

Naloga je sestavljena iz teoretičnega in praktičnega dela. Teoretično delo se je odvijalo v šoli, domači sobi in v Koroški osrednji knjižnici dr. Franca Sušnika. Pri tem sva uporabljali metode večkratnega branja, razgovora, izpisovanja in primerjanja. Praktično delo pa je potekalo na terenu po raznih krajih Mežiške doline: v Kotljah, Podgori, Podkrajju, na Brdinjah, Ravnah in Prevaljah, kjer sva se srečevali z informatorji. Vse pogovore sva posneli na magnetofonski trak.

Zbrano gradivo sva uredili glede na to, od kod sva dobili podatke: iz Prežihovih del (Solzice), gradiva, ki je napisano o Prežihu, ali iz pripovedi o njem. Težišče raziskovalnega dela je bilo iskanje pripovedi. Zapisati sva želeli predvsem anekdote, izkazalo pa se je, da sva zbrali le spomine. Ljudje se Lovra Kuharja - Prežihovega Voranca spominjajo po častnih dejanjih in po njegovi značilni zazrtosti v ljudi in pokrajino. Veliko je opisov njegove podobe in splošnih človeških lastnosti; manj pa se spominjajo njegovih besed. Pripovedovali so nama o njegovi družini, njegovih potovanjih, njegovem delu. Korošci pravijo, da je bil po značaju bolj zadržan in tih, pomoč pa je nudil vsem ljudem okoli sebe. V nalogi je 12 že objavljenih pripovedi (vse so anekdote) in 32 novih. Te so spomini na Lovra Kuharja - Prežihovega Voranca.

Na srečanjih sva se veliko naučili, najbolj zanimivo je bilo to, da je vsak informator začel pripovedovanje z zgodbo o Prežihovi najljubši hrani – o zeleni solati. Odkrili sva mnogo stvari, za katere nisva vedeli in v šoli zanje ne izveš. Zavedava se, da je

O prvotni zunanji podobi gradu priča upodobitev na stari Valvazorjevi grafiki v knjigi Topografija nadvojvodine Koroške iz leta 1688. Od 17. stoletja dalje so zunanost gradu preoblikovale številne prezidave. V virih je zapisano, da je bil največje

Avtorici naloge Pogledjmo preteklosti v Ionec Kristina Karničnik in Vesna Radič

(Foto: arhiv MRK)

še več ostalo skritega in čaka na naslednje raziskovalce. Prav tako sva odkrili, da v resnici zelo malo vemo o našem znamenitem Slovencu. Danes na Prežiha gledava z drugačnimi očmi; spoštujeva ga kot politika, pisatelja, človeka.

Vsem bralcem raziskovalne naloge želiva obilo užitkov ob spoznavanju »današnje podobe« Lovra Kuharja - Prežihovega Voranca.

**Avtorici: Marjeta Markovič in Ana Šinko
ZGODOVINSKE OKOLIŠČINE IN
VZROKI PROPADA GRADU
JAVORNIK**

**Mentorja: Simona Javornik in Alojz
Pristavnik**

**Šola: OŠ Prežihovega Voranca Ravne na
Koroškem**

Zavest o žalostnem propadu gradu Javornik, pomembnem ne samo na Koroškem, ampak tudi v merilu tovrstne dediščine na Slovenskem, je bil glavni razlog najine raziskave. Grad, ki je verjetno nastal že ob koncu 17. stoletja, še danes stoji na eni najlepših razglednih točk nad starim mestnim jedrom Raven na Koroškem.

prezidave zunanosti grad deležen v 19. stoletju, prezidave notranjščine pa v začetku 20. stoletja.

Časovno in zgodovinsko je poznana tudi veriga številnih lastnikov. Tekom stoletij so si lastništvo gradu podajale plemiške rodbine, po drugi svetovni vojni pa je grad postal državna last.

Po virih sodeč naj bi bilo ravno obdobje po vojni odločilno za začetek propadanja te imenitne stavbe (natančneje jo opisujeva v tretjem poglavju). Ker je najino zanimanje pritegnilo predvsem dejstvo, da grad propada, sva želeli odkriti vzroke tega propada ter morebiti razjasniti njegovo prihodnost. Ob tej raziskavi pa sva, žal, naleteli na številne ovire: pomanjkanje gradiva, nezanesljive podatke, nedostopnost notranjosti objekta, odklonilen odnos pristojnih (lastnika gradu, občine Ravne) do možnosti obnove gradu itd.

Znanim zgodovinskim podatkom sva priložili še bogato slikovno gradivo in zapise terenskega dela v obliki intervjujev ter zapise pričevanja informatorjev.

**ČE VAS JE KARKOLI IZ POVZETKOV
ŠE POSEBEJ PRITEGNILO, SI LAHKO
CELOTNE NALOGE PREBERETE V
KOROŠKI OSREDNJI KNJIŽNICI DR.
FRANCA SUŠNIKA.**

INFORMACIJSKA PISMENOST

Mag. Irena Oder

"Kje je modrost, ki smo jo izgubili v znanju?"

Kje je znanje, ki smo ga izgubili v informacijah?"

(Eliot, T. S.: The Rock)

V tem sestavku bi rada opozorila na velik in vedno večji problem informacijske pismenosti prebivalstva in predstavila tudi izsledke raziskave o informacijski pismenosti dijakov ravske gimnazije. Zavedam se kompleksnosti problema in tudi raziskave ter omejenega prostora, a vendar bo to mogoče izhodišče za posameznikovo razmišljanje.

V zadnjih tridesetih letih smo ustvarili več informacij kot prej v 5000 letih, količina vsega tiskanega gradiva se podvoji vsakih osem let. Kako kljub vsem tem dejstvom priti do ustreznih informacij?

Danes – v informacijski družbi, ko smo družba velikih in hitrih sprememb, postaja informacija vsaj tako pomembna kot materialne dobrine in energija. Vsak podatek še ni informacija in ravno ta poplava informacij pogostokrat zamegljuje njihovo pravo vrednost, saj kvaliteta informacij ni sorazmerna s kvantiteto.

Dandanes sodobno izobraževanje prehaja iz formalnega učenja v vseživljenjsko izobraževanje. Informacija, ki je bila aktualna včeraj, je danes že zastarela.

Potreba po informacijah je že kar eksistenčna in informacije so velik posel in pomemben proizvod.

Sodoben način življenja od uspešnega posameznika pričakuje nenehno aktivnost, spremljanje razvoja svojega poklicnega področja in tudi sicer v vsakdanjem življenju mora biti posameznik sposoben zaznati kompletno informacijo ter spoznati potrebo po njej. Določiti je treba informacijske vire in razviti uspešne iskalne strategije. Kritičnost, ustvarjalnost in samostojnost posameznika se odražajo tudi v vrednotenju informacij in njihovem organiziranju za praktično rabo. Dobljene informacije se morajo integrirati z že obstoječim znanjem in biti osnova za kritično mišljenje in reševanje problemov.

Vse te spretnosti in veščine so osnova informacijske pismenosti.

Posameznik in izobraževalne institucije se morajo prilagajati zahtevam postindustrijske inovativne družbe, kar pa pomeni, da morajo v vse oblike formalnega in neformalnega izobraževanja vključevati elemente informacijske pismenosti.

Mednarodne primerjalne študije učinkovitosti izobraževanja so pokazale, da se slovenski učenci pri nalogah, ki zahtevajo samostojno mišljenje, reševanje problemov ter uporabo in povezovanje znanja z različnih področij, odrežejo slabše kot večina vrstnikov drugod po svetu. Ugotavlja se, da je znanje naših učencev bolj statično kot dinamično.

Južnič (2002) meni, da je informacijska pismenost kot strateška usmeritev sodobnih družb priložnost, ki je knjižnice ne bi smele zamuditi. V tem vidi priložnost, da se knjižnice in predvsem knjižničarji uveljavijo v družbi kot usposobljeni informacijski strokovnjaki. Informacijska pismenost ni nadomestilo za klasično knjižnično-informacijsko delo, je pa njegova nadgradnja, ki ima lahko pomembne posledice za vse knjižničarje in knjižničarstvo kot stroko.

Koncept informacijske pismenosti se v nekaterih elementih prekriva s konceptom funkcionalne pismenosti, ki pa je način vedenja oziroma zmožnost uporabe pisnih informacij za delovanje v družbi, doseganje individualnih ciljev in razvijanje znanja in potencialov. Za uspešno učenje informacijskih znanj in spretnosti je torej nujna določena stopnja funkcionalne pismenosti. (D. Piciga, 1997)

Tudi načelo Evropske unije je, da je učence, dijake in študente treba naučiti pridobivanja informacij, da bi bili sposobni izkoristiti vse možnosti informiranja v izobraževalnem sistemu in družbi nasploh. Izobraževanje naj bo, po priporočilih te unije, tudi vključeno v učni načrt.

Od informacijsko pismenega posameznika se pričakuje, da bo moral biti sposoben analizirati informacijo; ovrednotiti vrste ponujenih perspektiv z različnih vidikov; uporabiti informacijo pri kritičnem razmišljanju, sprejemanju odločitev in reševanju problemov; ustvarjati nove informacije, izdelke, prezentacije; odgovorno delovati glede na informacije; se razvijati v vseživljenjskega učenca, ki lahko prilagaja različne poglede.

Če povzamemo temeljne značilnosti informacijske pismenosti, ugotovimo, da je informacijska pismenost sposobnost, da pridobimo informacijo, jo ovrednotimo

in tudi uporabimo. Postati mora vseživljenjski proces sodobnega človeka.

Rezultat informacijsko pismenega človeka je njegovo preživetje in učinkovitost v sodobnem okolju, kjer prevladuje sodobna informacijska tehnologija. To pa se kaže tudi v posameznikovem zadovoljstvu v družbi. Tak človek bo znal hitro in učinkovito obvladati nove situacije. Uspešno delo in zadovoljstvo v stiku z drugimi pa bo pozitivno vplivalo na njegovo samopodobo, fizično in psihično stanje – tako zadovoljen bo pripravljen na nove izzive in vse to bo le dobra popotnica kasnejšim generacijam.

Raziskava med ravenskimi dijaki

Ob nekajletnem spremljanju poudarjanja dejstva, da prehajamo v informacijsko družbo in iz njenih potreb po informacijski pismenosti in razumevanju ter uporabi informacijske tehnologije, se je torej porodila ideja, da bi proučili, kako je z dejansko informacijsko pismenostjo naših dijakov.

Metode in oblike poučevanja se spreminjajo. Profesorjeva avtokratska drža, ko je hkrati podal "vse potrebne" informacije in take tudi zahteval v povratni informaciji, se spreminja. Učenci so v procesu učenja avtonomni, kar pomeni, da so za ta proces vedno bolj tudi sami odgovorni, bolj kritični do sebe in drugih. Učitelj naj bi ob znanih kognitivnih zahtevah dopustil možnost izbire strategij za doseg cilja. Z različnimi tehnikami bodo učenci sposobni najti njim najustreznejšo strategijo, tisto, ki bo prilagojena njihovim individualnim zmožnostim in potrebam. Tak proces vključuje načrtovanje, opazovanje, spremljanje, reševanje problemov in izvedbo. Ob cilju, ki so si ga sami postavili, bodo bolj motivirani, aktivni, soodgovorni za ves proces, bolj bodo samoiniciativni in začutili bodo potrebo po samoizobraževanju. In ravno v potrebi po samoizobraževanju je smisel izobraževanja, ki je vseživljenjski proces, ki bo vedno bolj zahteval samoiniciativnega in informacijsko pismenega individuuma. Knjižnična informacijska znanja so del tega opismenjevanja, saj naj bi učeča se generacija zelo zgodaj dobila to osnovno védenje. V raziskavo smo vključili dve skupini dijakov. Prvo skupino je tvorilo 24 dijakov drugega letnika, drugo skupino pa 24 dijakov četrtega letnika. V testiranju je bilo zajetih 48 dijakov gimnazije Ravne, kar je 6 % populacije te šole.

Raziskava, ki je izrazito empirična, se omejuje na ocenjevanje uspešnosti iskanja informacij samo na internetu s pomočjo spletnih pregledovalnikov. Namen eksperimenta je bil oceniti usposobljenost dijakov za iskanje informacij na internetu in za ta namen določiti ustrezne mere: razviti merilo za kvantitativno merjenje

učinkovitosti procesa reševanja informacijskih nalog; ugotoviti, katere kognitivne in fizične lastnosti dijakov se kažejo pri reševanju informacijske naloge; preveriti, ali učni uspeh vpliva na učinkovitost in uspešnost reševanja informacijskih nalog; ugotoviti, katere pregledovalnike dijaki poznajo; ugotoviti, ali temeljna znanja vplivajo na rezultate iskanja; raziskati, katere ključne besede uporabljajo dijaki; raziskati, ali pri reševanju problema dijaki uporabljajo iskalne strategije.

Anketa

Pred eksperimentom smo izvedli anketo. Dijaki so odgovarjali na sedem vprašanj, ki so spraševala, katere vrste informacijskih tehnologij in kako pogosto jih uporabljajo dijaki, kje iščejo gradivo in ali ga iščejo samostojno ali pri tem potrebujejo strokovno pomoč. Anketa je spraševala tudi, ali gradivo iščejo za šolsko rabo ali pa iskanje neposredno ni vezano na delo v šoli. Zadnje vprašanje je spraševalo o tem, ali profesorji opozarjajo dijake na nujnost rabe sodobne informacijske tehnologije.

S pomočjo programskega orodja Lotus Screen Cam smo snemali zaslonske slike v času reševanja zastavljene informacijske naloge. Nato smo analizirali vse akcije – poteze, ki jih je dijak opravil pri reševanju naloge. Vse poteze dijakov smo najprej razdelili v pomenske in nepomenske. Nepomenske poteze vključujejo akcije, ki predstavljajo gibanje po zaslonu in pregledovanje zaslonov (angl. scrolling).

Pomenske poteze vključujejo aktiviranje povezav ter vnos iskalnih zahtev (ključne besede, fraze v naravnem jeziku ...) in naslovov spletnih strani ter iskalnikov. Pomenske poteze delimo nadalje na poteze naprej in poteze nazaj. Poteze naprej pomenijo aktiviranje novih spletnih naslovov, poteze nazaj pomenijo vračanje na že obiskane spletne naslove. Poteze naprej smo ovrednotili glede na smiselnost in jih različno utežili (1; 0,5 in 0).

Vrednost izbrane uteži sledi iz smiselnosti akcije.

Teža 1 – ustrezno, relevantno. Nakazuje na iskanje ali nadpovezavo, ki je bazirana na formulaciji ali opisu iskalne zahteve. Je smiselna in vidno vodi k želeni informaciji.

Teža 0,5 – delno ustrezno. Nakazuje iskanje ali nadpovezavo, ki je bazirana na formulaciji ali opisu. Je smiselna, a neposredno ne vodi k želeni informaciji.

Teža 0 – neustrezno. Je nesmiselna in ne vodi k rešitvi.

Na podlagi ankete, ki je bila izvedena pred testiranjem, je bilo pričakovati, da dijaki ne bodo imeli težav z rabo računalnika in interneta, saj so vsi drugošolci odgovorili, da uporabljajo internet; četrtošolcev je takih 96,4 %.

RAZVOJ VARSTVA PRI DELU V ŽELEZARNI RAVNE

Franc Čegovnik

Po drugi svetovni vojni je ravenska železarna hitro širila proizvodnjo ter uvajala novo tehnologijo in nove stroje ter naprave. Nove elektroobložne peči so izpodrinile Bessemerjev konvertor, kupolko in Siemens-Martinovo peč. Valjarniške naprave na vodni pogon so se ustavile. Stara kovaška kladiva so nadomestila nova in hidravlične stiskalnice. Jeklolivarna je povečevala proizvodnjo z novimi kaluparskimi stroji.

Večina delavcev je v nove tovarniške hale prišla iz agrarnega okolja, kjer so veljale druge delovne razmere in kjer so delali z drugačnimi orodji ter napravami.

Število zaposlenih je hitro naraščalo: leta 1951 je bilo zaposlenih 1910 delavcev, v letu 1987 pa nekaj manj kot 7000 delavcev.

Nevajeni novih naprav in strojev ter brez izkušenj so delavci pogosto doživeli oziroma sami povzročili lažjo ali težjo nezgodo ter utrpeli poškodbo. Neprimerno delovno okolje pa je botrovalo številnim obolenjem in tudi smrtim.

Hiter razvoj industrije je že v preteklosti narekoval ureditev delovnih razmer in delovnega okolja.

Država je z zakoni in izvršilnimi predpisi naložila obveznosti delodajalcu, da izvaja določene aktivnosti za varno delo, delavci pa so svoje zahteve za boljše delovne razmere izražali v okviru delavskega oziroma sindikalnega gibanja.

Zaradi pogostih nezgod in poškodb ter velikega števila bolniških odsotnosti ter občutnih denarnih stroškov se je kmalu pokazala potreba po organizirani službi za varnost pri delu, ki pa se je vzporedno z organizacijo dela razvijala in tudi reorganizirala.

Avgust Kuhar – nestor varnostnih tehnikov

V Železarni Ravne, takrat še Jeklarni Guštanj, se je varstvo pri delu po drugi svetovni vojni izvajalo na podlagi Splošnega pravilnika o higienskih in tehničnih varstvenih ukrepih pri delu (1947. leta). Poudarek je bil na izboljšavah ter spremembah tehnike in tehnologije ter higienskih razmerah na delovnih mestih. Od tod izhaja, da se je služba še dolga leta

imenovala HTV-služba in Služba za higiensko in tehnično varstvo pri delu.

Organizirano in nadzorovano varstvo pri delu se je začelo s prihodom Avgusta Kuharja na začetku leta 1953. V tem času je Železarna Ravne zaposlene posebej spodbujala k varnosti tako, da je z denarno ali s praktično nagrado, budilko, nagradila tiste delavce, ki se v tem letu niso poškodovali in niso izostali z dela. Učinek tega ukrepa je bil zelo viden, saj je odstotek nezgod, merjen na število zaposlenih delavcev, padel kar za polovico.

Kot velik humanist je Avgust Kuhar prvi v državi zaoral v področje varstva pri delu, zbral in analiziral je primere obratnih nezgod v vseh podjetjih takratnega združenja jugoslovanskih železarn.

Raziskavo je objavil v knjigi DELOVNA VARNOST V INDUSTRIJI IN OBRTI leta 1954, ki je postala učbenik za področje varstva pri delu.

Napisal je še več pomembnih del o varnosti pri delu in organizaciji dela – MALE OBRATNE IZBOLJŠAVE, 1946. leta, RACIONALIZACIJA, leta 1955, ter je aktivno deloval na tovrstnem literarnem in propagandnem področju vse do svoje smrti leta 1964. V svojih delih je predvsem opozarjal na varnost pri delu in delovno storilnost.

V spomin na Avgusta Kuharja – nestorja slovenskih varnostnih tehnikov je Zveza društev varnostnih inženirjev in tehnikov Republike Slovenije leta 1996 ustanovila njegovo fundacijo in svojim izjemno uspešnim in zaslužnim članom podeljuje posebna priznanja.

Nekaj časa sva z Avgustom Kuharjem tesno sodelovala in dnevno reševala sprotno problematiko varstva delavcev – zaradi njegove bolezni kar pri njem doma.

Po njegovi smrti sem s ponosom prevzel in nadaljeval njegovo pionirsko delo varstva delavcev, in sicer vse do svoje upokojitve.

Od HTV do VPD

V danih razmerah razvoja železarne in veljavne zakonodaje s področja varstva pri delu smo razvijali in oblikovali, poleg proizvodnje žlahtnega jekla, tudi sebe, sodelavce, delovne navade, delovno kulturo ter

varstvene ukrepe in normative, ki so nam zagotavljali vidne dosežke na področju varovanja življenja in zdravja delavcev.

Razvoj službe za higiensko in tehnično varstvo je omogočil Zakon o delovnih razmerjih, ki je bil sprejet leta 1958.

Železarna je bila dolžna izvajati higiensko in tehnično varstvo pri delu v skladu z določili zakona in na njegovi podlagi izdanimi predpisi ter se ravnati po splošno priznanih pravilih o varstvu življenja in zdravja zaposlenih ljudi.

Neposredne naloge HTV je bilo tako imenovano prvo obdobje razvoja službe, ki je trajalo do leta 1964 in je organizacijsko spadalo neposredno pod generalnega direktorja železarne.

Drugo razvojno obdobje službe VPD se je začelo s sprejetjem Temelnjega zakona o varstvu pri delu – 1965. leta, ko je bila organizirana posebna služba VPD, ki je po organizacijski strukturi sodila v

okvir sektorja za kadrovske in splošne zadeve. Izdelan je bil poseben pravilnik, strokovna služba pa je konkretizirala naloge preprečevanja nevarnosti za poškodbe, življenje in zdravje.

Služba, ki je bila sprva kadrovsko in številčno še šibka, na začetku sta v njej delala le dva zaposlena, se je v skladu z možnostmi hitro razvijala – najvišje število sodelavcev je bilo 22. Večina sodelavcev se je usposabljala in šolala ob delu. S svojimi aktivnostmi se je usmerjala predvsem v preprečevanje nevarnosti za življenje in zdravje delavcev – poudarjala je preventivo. Izvajala je strokovne naloge tehničnega, zdravstvenega in socialnega varstva, vse več pozornosti pa je bilo namenjene tudi varstvu delovnega in bivalnega okolja.

Osnovna usmeritev službe za varstvo pri delu je bila vsekakor izvajanje strokovnih nalog tehničnega varstva. Tako usmeritev je narekovala tudi veljavna zakonodaja. To je povsem razumljivo, saj so se delovne nezgode in poškodbe dogajale ob strojih, napravah in v delovnih ter tehnoloških postopkih. Zagotoviti je bilo treba, da so bila delovna mesta in delovne naprave v skladu s predpisanimi standardi in normativi, ki so zagotavljali varno uporabo. Sprva so bile te zahtevne naloge poverjene le zunanjim institucijam, kot sta Zavod za zdravstveno varstvo Ljubljana in Institut za varstvo pri delu Maribor,

posamezne strokovne naloge pa je opravljala celo inšpekcija dela sama. Pregledovali so varnost obratovanja žerjavov, povsod pod pritiskom, in zahtevnih naprav za pridobivanje in predelavo jekla, kot so jeklarske peči, kovaška kladiva, valjarska ogrodja ter druga mehanizirana sredstva.

Z razvojem strokovnih kadrov v službi pa si je ta s časom ustvarila možnosti, da je sama in v čim večjem obsegu opravljala pregled vseh mehaniziranih delovnih sredstev in z vsemi možnimi ukrepi zagotavljala varnejše delo. Skupno s tehnologi v

Zaščitne čelade v železarni uporabljajo od leta 1966 – zdaj tudi ob ravnalnem stroju v kovačnici Metala Ravne.

(Foto: Andreja Čibron-Kodrin)

proizvodnih obratih je preučevala delovne in tehnološke postopke, škodljivosti in nevarnosti ter izdelovala varnostna navodila. Na podlagi varstvenih pregledov ter analiz o vzrokih in virih delovnih nezgod je služba izdelala varstvene programe s potrebnimi ukrepi za odpravljanje škodljivosti in nevarnosti pri delu. Z nakupom sodobne ekološke opreme so se začele izvajati meritve škodljivosti v delovnem okolju, zlasti ropota in mikroklima.

S številnimi študijami za odpravljanje emisij onesnaženosti je bilo opravljeno tudi pionirsko delo na področju ekologije v metalurški industriji v državi.

Poudarek preventivnim programom

V svojih preventivnih programih dela je služba posvečala veliko pozornosti izobraževanju in vzgoji delavcev. Upoštevati je treba, da se je železarna skokovito razvijala, saj se je število zaposlenih zelo hitro povečevalo, letno od 200 do 300 delavcev, v glavnem nekvalificiranih delavcev. Vse je bilo treba poučiti o nevarnostih in varovalnih ukrepih že pred razporeditvijo na delo, in sicer na uvaljalnih seminarjih. Delavce je bilo treba učiti tako rekoč

hoditi po tovarni, jih navajati na red in disciplino, uporabo delovnih in zaščitnih sredstev in upoštevanje varnostnih ukrepov. Številni primeri telesnih poškodb so opozarjali na pomembnost dosledne uporabe razpoložljivih osebnih zaščitnih sredstev. Posamezna zaščitna sredstva smo morali razviti sami ali skupaj s proizvajalci. Zaščitne čelade smo uvedli na vseh proizvodnih mestih pri delih z dvigali in pri drugih nevarnejših tehnoloških postopkih, in sicer leta 1966.

Skupaj s podjetjem Prevent in z drugimi proizvajalci smo razvili in testirali zaščitne rokavice in zaščitna oblačila. S proizvajalci zaščitnih čevljev smo razvili in testirali zaščitne čevlje z lesenimi podplati in zaščitne čevlje z jeklenimi kapicami. Nekatera zaščitna sredstva proti toplotnim sevanjem pa smo razvili in izdelovali kar doma v železarni, ker jih na tržišču še ni bilo.

Na varnost pri delu smo opozarjali zaposlene delavce tudi s karikaturnimi sličicami na koledarjih, z letaki in napisi na vidnih mestih v železarni, kot npr. **DELAJ VARNO, VARNOSTI PREDNOST, VARNOST PRI DELU ZAHTEVA RAZUMEVANJE IN SODELOVANJE, OČKA, VRNI SE ZDRAV DOMOV! ...**

Seveda je služba za varstvo pri delu, skladno s svojim razvojem in z novimi kadri postopoma opravljala in dopolnjevala vse, z zakoni določene, naloge, ki jih je nadzirala republiška inšpekcija dela, in razvijala navodila ter opozorila.

V okviru službe VPD je od vsega začetka delovala ambulanta prve pomoči, iz katere se je razvil oddelek za zdravstveno varstvo delavcev z dopoljenimi obveznostmi preventivnega zdravstvenega varstva, med katere sodijo medicinska delovna rehabilitacija, epidemiološka dejavnost, prehrana z diabetno prehrano in zdraviliško zdravljenje.

Oddelek je pod vodstvom Sonje Tušek, dipl. med. sestre in dipl. organizatorke dela, uspešno sodeloval z oddelkom medicine dela, prometa in športa Koroškega zdravstvenega doma in njenim predstojnikom prof. dr. Jankom Sušnikom, ki se je ukvarjal s fiziologijo delovnega mesta ter z ocenjevalno in mersko analizo delovnega mesta.

Pri timskem obravnavanju so sodelovali strokovni delavci različnih strok, med njimi tudi varnostni inženirji, zdravstveni delavci in ekologi.

Pri metodi »kriteriji in stopnje desetih obremenitev na delovnih mestih«, avtorjev dr. Slavka Vrhovnika in dr. Janka Sušnika, so se opravile ocene obremenitev delovnih mest v stopnje obremenitev od 1 do 7, kar je koristilo za določitev deleža dodatka pri nagrajevanju.

Ocene delovnega mesta z obremenitvami 6. in 7. stopnje so bile podlaga za uveljavljanje beneficirane zavarovalne dobe. Ta varnostni ukrep je zajel okrog 1400 delavcev ali več kot 20 odstotkov vseh zaposlenih, za katere je železarna plačevala SPIZ-u dodatni prispevek.

Vse od prvih začetkov se je v okviru službe VPD izvajalo tudi preventivno varstvo pred požari,

operativne naloge pa so izvrševali poklicni in prostovoljni gasilci.

S tovarniškim, z republiškim sindikatom je služba sodelovala pri izvedbi občinskih in državnih delovnih srečanj ter tekmovanj metalurgov in kovinarjev, s poudarkom na kvaliteti in varnosti dela. Na 18 srečanjih so ravenski delavci dosegali tudi najvišja mesta. V obdobju od leta 1974 naprej se je VPD urejal tudi s samoupravnimi sporazumi in pravilniki.

Za strokovni razvoj službe VPD in širše povezovanje s strokovnimi institucijami tehničnega in zdravstvenega varstva so prav gotovo zaslužni delavski sveti in vsi direktorji, posebej Gregor Klančnik, Franc Fale, Boris Florjančič in Milan Zafošnik, ki so imeli za tovrstno humano delo vedno popolno razumevanje in so zagotavljali potrebna finančna sredstva, ob vsem pa so skrbeli za izvajanje preventivnih varnostnih programov.

Tudi država je na nevarnih in zdravju škodljivih delovnih postopkih uvajala davčne olajšave in iz tega naslova zbrana denarna sredstva namenila za izboljšanje delovnih razmer.

Služba za varnost pri delu se je v začetku devetdesetih

Z razstave o varnosti in zdravju pri delu Očka, vrni se zdrav domov, ki je bila na ogled v muzejskem razstavišču na ravnem gradu od oktobra do decembra letos. (Foto: Andreja Čibron-Kodrin)

let 20. stoletja soočila s krizo, ko je železarna zmanjšala proizvodnjo jekla in posledično tudi število zaposlenih.

Gospodarska recesija je narekovala nove rešitve in nastanek zasebnih podjetij, tudi službe za varnost pri delu.

V tem času je vodenje službe za varstvo pri delu prevzel Mirko Vošner, univ. dipl. inž. in sedanjí predsednik Zbornice SL za varnost in zdravje pri delu, jo reorganiziral v službo za varnost in zdravje pri delu in aktivnosti usmeril predvsem v preprečevanje tveganja pri delu.

Personalni dobivajo lepšo podobo

Karlo Krevh

Sredi pomladi so delavci GP Radlje ob Dravi začeli obnavljati enega od dveh stanovanjskih blokov, tako imenovanih personalov, katerima je zeleno luč za investicijo prižgal Stanovanjski sklad Republike Slovenije. Da dela potekajo po načrtu, skrbi Projektivno podjetje SGP Kograd z odgovorno projektantko Natalijo Kotnik, nadzornim projektantom Bogomirjem Volčanškom, inž. gradb., in odgovornim vodjem gradbenih del Bojanom Jezernikom, inž. gradb.

Obnovitvena dela so med sprehodi budno spremljali tudi občani Raven, saj so kupi odpadnega materiala na gradbišču pričali, da gre za res obsežno prenovo stare zgradbe. Obdržala bo sicer prvotno obliko, notranjost pa bo korenito spremenjena; bivalni in toaletni prostori bodo bolje urejeni, nova bodo vrata in okna. Novo je tudi ostrežje; ko so ga menjavali, je izgledalo, kot da je stavba pogorela.

Zanimalo me je, kdaj sta bila personala zgrajena. Iskal sem koga, ki je tam stanoval od vselitve, saj v Koroškem fužinarju razen fotografij nisem našel podatkov.

S podatki pa mi je pomagala Zofija Grabner, ki je ob Hani Močnik druga najstarejša stanovalka. Gospa Grabner je živi leksikon dogodkov v nekdanjem Guštanju. Spominja se tudi, da so t. i. Finferhaus začeli graditi leta 1909, poslopje osnovne šole (danes mestna hiša, čeprav ji je grozilo rušenje) pa leta 1910.

Pisalo se je leto 1911, ko so začeli graditi personala, najprej stavbo s števkami 28–30, nato še poslopje s števkami 32–34. Gradnja je potekala zelo počasi, saj ni bilo takšne gradbene mehanizacije kot danes. Delovna sila so bili večinoma italijanski vojni ujetniki. Za tista leta je bilo značilno, da so gradili stavbe z debelimi zidovi, zato je zmanjkalo prostora za toaletne kotičke. Zgradili so jih na stopniščih ali zunaj stavbe, kar je povzročalo nejevoljo v mrzlih zimskih nočeh in ob prebavnih težavah. Obe stavbi sta imeli povsem ograjeno zasnovo. V zidani ogradi, ki je obkrožala stavbi od nekdanje ceste proti trgu, so bile drvarnice, nekatere tudi preurejene v svinjake, pa celo zajčnike in kurnike, kar je bilo povšeči podganam, in so se množično kotile. Imeli so tudi skupno pralnico ter ročno črpalko za vodo. Tako je na jesen tod veselo pela cirkularka in rezala metre bukovih drv za hladne zimske dni.

Leta so minevala in povsod po Ravnah so obnavljali. Staro se je umikalo sodobnejšemu videzu. Podrli so svinjake, drvarnice ter skupno pralnico, vodovod ali »štepih« pa so najprej vgradili v hodnike, čez nekaj let pa so si stanovalci na svoje stroške vodovod napeljali v stanovanja. Personalna sta bila

zgrajena za zaposlene v guštanjski železarni, tod so najprej stanovali tudi uslužbenci ali nameščenci iz tovarne. Kasneje sta stavbi v očeh stanovalcev pomenili vedno manj. Poleg redkih starih stanovalcev so tu začasno živeli tudi mlajši prebivalci, dokler niso zgradili ali odkupili novih domovanj, in pa priseljenci iz drugih jugoslovanskih republik, ki so na Ravne prišli iskat delo in so si tu ustvarili družine.

Iz personalov je izšlo veliko dobrih glasbenikov, ki so igrali v Pihalnem orkestru ravenskih železarjev. Zato tudi navada, da se ravenska godba ob igranju prvomajske budnice še vedno ustavi ob personalih, saj jih stanovalci v hladnem jutru pogostijo z vsem, kar greje dušo in telo.

Kot zanimivost naj razkrijem še naravno znamenitost, da personal ob gasilskem domu že od oktobra dalje ne vidi sonca, saj ga v celoti zakrijeta drevje in vzpetina ravenskega parka.

Gospe Zofiji se ob koncu sestavka zahvaljujem za pomoč in ji ob 80. rojstnem dnevu želim še veliko zdravja.

Prenova personala je korenita.

(Foto: Karlo Krevh)

O PRAZNIKU VSEH SVETIH

Andreja Šipek

November je pozen jesenski mesec, ko se narava počasi pripravlja na prihajajočo zimo, na počitek. Proces umiranja in ponovnega rojstva je v naravi vedno prisoten. Kaže so skozi letne čase, skozi menjavo dneva in noči. Ta proces umiranja in rojevanja zaznamuje tudi ljudi. Spremlja nas vse življenje.

Praznik vseh svetih je na začetku novembra.

Prvotno je bil 13. maja, pa ga je papež Gregor IV. leta 835 prestavil na 1. november. Tako še danes praznujemo 1. november kot dan mrtvih. Sprva je bil 1. november praznik vseh svetih, namenjen vsem manjšim svetnikom, ki niso označeni na koledarju, vendar so si z zglednim življenjem in s svojimi dejanji prislužili večno slavo v nebesih. Z molitvijo naj bi poudarjali njihovo svetost in se tudi sami trudili k doseganju le-te. S praznikom vseh svetih je

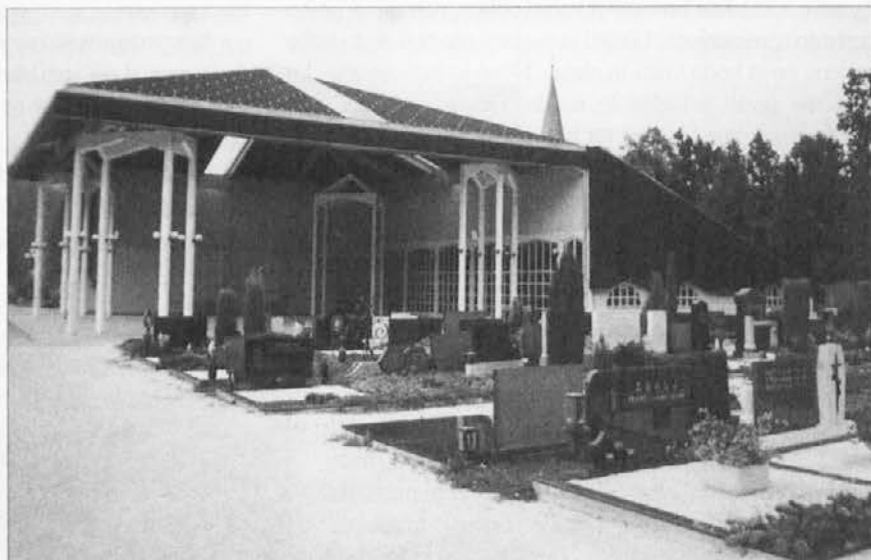
tesno povezan praznik vseh rajnih duš, ki se praznuje 2. novembra. Ob koncu 10. stoletja je sv. Odilio, opat v Cluniju v Franciji, izdal navodilo, naj se v vseh njemu podrejenih samostanih na praznik vseh svetnikov popoldne moli za rajne, drugi dan pa naj zanje darujejo sveto mašo. Tako je nastal spomin vernih rajnih (verne duše), ki se je kmalu razširil po vsem katoliškem svetu.

Praznik verne duše je prekrit poganski praznik na spominske dneve mrtvih in nekdanje verovanje v begajoče duše, duše, ki se vračajo na zemljo. Ponekod je še vedno delno živ običaj, da se vračajočim se dušam nastavi zvečer obrok hrane. Saj se duša, ki po dolgem potovanju pride v svoj nekdanji dom, le v primeru dobre pogostitve zadovoljna vrne v onostranstvo. V nasprotnem primeru zbegana tava po zemlji in ustrahuje prebivalce doma. Praznik vernih duš je Cerkev uvedla leta 1006.

Praznik 1. november, imenovan nekoč vsi sveti, se je po drugi svetovni vojni preimenoval v dan mrtvih in postal državni praznik. Po letu 1990 so ga zopet preimenovali, sedaj se imenuje dan spomina na mrtve. Danes praznik ni samo katoliški, saj se mrtvih spominjajo tudi ostali, nekatoličani.

Praznovanje tega praznika se je z leti zelo spreminjalo. Praznovanje vseh svetih je staro vsaj že 1200 let. Takrat so se le z molitvijo spominjali vseh manjših svetnikov in vseh vernih umrlih. V letu 1500 so začeli vpeljevati blagoslavljanje grobov. Do ponovne oživitve tega obreda, ki so ga pozneje vedno bolj prelagali na popoldanski čas praznika vseh svetnikov, je prišlo s prvo svetovno vojno in se splošno razširilo. Leta 1978 je »blagoslov grobov na dan vseh svetnikov/vernih duš« prvič sprejela tudi nemška Knjiga blagoslovov.

V srednjem veku in vse do srede 20. stoletja je bil na slovenskem etničnem ozemlju, predvsem pa na Koroškem, poznan običaj obdarovanja otrok, revežev

Pokopališče Barbara na Prevaljah (Foto: Andreja Čibron-Kodrin)

in obhodnikov po hišah. Obdarovali so jih z obrednim kruhom; hlebčki so bili iz ajdove, koruzne ali mešane moke. Izročili so jim jih na pokopališču, pred cerkvijo, pa tudi doma. Obdarovani naj bi v zahvalo za obredni kruh molili za zveličanje rajnih duš.

V drugi polovici 20. stoletja je praznovanje dobilo komercialni prizvok. Dandanes je prepuščanje toku sodobnega sveta, ki vse preveč temelji na materialnem, povzročilo, da je duhovni smisel praznika potisnjen na stran. Prvotni pomen praznika nima nobene povezave z materialnimi dobrinami. Pomembna sta spomin in odnos nas samih do naših prednikov in naše preteklosti. Saj je spominjanje se rajnih prednikov zelo star in močno razširjen običaj pri mnogih narodih. Hkrati je razširjenost praznovanja spomina na rajne velik dokaz, kako zelo je zakoreninjeno verovanje v posmrtno življenje, in želja, da bi bili deležni tega tudi sami.

TEDEN VSEŽIVLJENJSKEGA UČENJA 2004

Maja Vrabič

V Evropi je vse večji poudarek na družbi in gospodarstvu, ki temeljita na znanju. Tako postaja dostop do najnovejših informacij in svežega znanja, skupaj z motivacijo in s spretnostmi, ključ za krepitev evropske tekmovalnosti in izboljšanje zaposljivosti. Izobraževanje v najširšem pomenu pa je ključ do učenja in razumevanja, kako se spoprijeti s temi izzivi.

Vseživljenjsko učenje je osnovna šola za 21. stoletje. Do spreminjanja koncepta izobraževanja je prišlo že ob koncu šestdesetih let prejšnjega stoletja, ko se je zaradi hitrega razvoja znanosti in tehnike pokazalo, da redni šolski sistem ne more več zadovoljevati potreb po znanju, ki bi ljudem omogočalo kakovostno življenje in vsestranski razvoj. Izobraževanje je bilo treba postaviti na drugačne temelje, spoznali so, da je to stalni, kontinuiran proces, ki se ne sme in ne more nanašati samo na delo. Človek mora vse življenje pridobivati različna znanja.

Koncept vseživljenjskega učenja se uveljavlja od leta 1994, ko so ugotovili, da je vloga vseživljenjskega učenja tako pomembna, kot je bila vloga osnovne šole v 19. in 20. stoletju. Posebej je bila poudarjena širša definicija vseživljenjskega učenja, kjer gre za učenje skozi vse življenje, za formalno, neformalno in priložnostno učenje ter za

vse temeljne cilje učenja – učenje za aktivno državljanstvo, osebni razvoj, socialno vključenost in učenje za večjo zaposljivost.

Središče vsega je učeči se posameznik, velika pozornost pa je namenjena zagotavljanju enakih možnosti za učenje in ustrezni kakovostni ravni učenja. Posameznik mora imeti priložnosti za učenje v vseh življenjskih obdobjih, tradicionalne izobraževalne sisteme pa je treba preoblikovati v bolj odprte, fleksibilne, prilagojene individualnim učnim ciljem, posameznikovim potrebam in interesom. Vseživljenjsko učenje je postalo nujnost v 21. stoletju, saj se je zaradi eksplozije informacij in znanja spremenil naš način življenja, dela in sporazumevanja; na drugi strani pa številni ljudje tako stanje težko obvladujejo. Povečujejo se demografska gibanja, prestrukturiranje velike industrije v jedrne enote, ki kupujejo znanje in strokovnost, in potreba, da ljudje ter industrije ostanejo prožni, da obdržijo visoko zaposljivost.

Letos v znamenju učenja s športom

Teden vseživljenjskega učenja (TVU) je enotedenska vseslovenska manifestacija učenja in izobraževanja, ki ga izvaja Andragoški center Slovenije; letos je potekal že devetič. V tem tednu

izvajalci izobraževanja pokažejo in opozorijo na izobraževalne možnosti v kraju. TVU je postal skupna stalnica organizacij, društev in posameznikov, ki se uveljavljajo na področju izobraževanja in učenja. Prireditve opravljajo poslanstvo: pokaže na raznolikost izobraževalne in učne ponudbe, njenih vsebin, oblik in virov učenja.

Poslanstvo TVU je tudi ozaveščenje in animiranje javnosti o pomenu in vlogi vseživljenjskega učenja, oblikovanje pozitivnega odnosa do vseh oblik formalnega in neformalnega izobraževanja. Teden omogoča tudi uveljavljanje koncepta vseživljenjskega učenja v celotni dolini in zagotavljanje enakih priložnosti za učenje v mladosti, v odraslosti ter učenje za osebno rast in za sožitje v skupnosti.

Letošnje leto je Evropska unija razglasila za leto učenja s športom. Šport pa ima neprecenljivo vrednost v vzgoji in izobraževanju. Ni torej naključje, da smo letos sodelovali tudi z izvajalci prireditve, ki so kakorkoli povezani s športom, z učenjem in izobraževanjem. Povod za izbiro teme »Učenje s športom« so bile tudi letošnje olimpijske igre na evropskih tleh. Dandanes naj bi se vsak tretji Evropejec redno ukvarjal s športom. EU pa si prizadeva, da bi šport postal sestavni del vzgoje in življenja, saj pripomore k vsestranskemu razvoju človeka.

Koordinator TVU v Mežiški dolini je bila družba Smeri, izobraževanje, svetovanje in razvoj, d. o. o., Ravne na Koroškem, ki je k sodelovanju povabila 24 izvajalcev z različnih področij izobraževanja, od šol, do ljudskih univerz, društev in organizacij. Skupaj je v naši dolini in Dravogradu potekalo 63 prireditve. Z letaki so poleti

koordinatori in izvajalci spremljali vse športne prireditve in širili idejo vseživljenjskega učenja. Izvajalci so med udeležence prireditve razdelili tudi vprašalnike, s katerimi so skušali pridobiti informacije o izobrazbeni strukturi udeležencev, njihovih potrebah in željah ter predlogih za prireditve v prihodnje.

Sklepna prireditve TVU je bila 5. novembra – mag. Nada Rotovnik-Kozjek je predavala o športni prehrani. Pred predavanjem je potekalo tudi zaključno srečanje izvajalcev, glavna tema pa je bila ovrednotenje Tedna vseživljenjskega učenja.

Prireditve v TVU niso namenjene le zadovoljevanju učnih potreb udeležencev, temveč tudi prebujanju radovednosti, oblikovanju novih potreb po učenju in izražanju le-teh ter spodbujanju še kakovostnejše izobraževalne in učne ponudbe pri nas.

Zveza športnih društev Ravne na Koroškem je za šoloobvezne otroke v okviru letošnjega Tedna vseživljenjskega učenja v Športnem parku pripravila tekmovanje z gorskimi kolesi v kantrikrosu in spretnostni vožnji s kolesi.

(Foto: Andreja Čibron-Kodrin)

VZEMI SI ČAS, PRIDI MED NAS

Rozalija Vogel

V Tednu vseživljenjskega učenja je Društvo invalidov (DI) Dravograd v avli osnovne šole 29. oktobra pripravilo zanimivo prireditev z naslovom Vzemi si čas, pridi med nas. Najprej je predsednica DI Marija Mori predstavila zelo pestro in razgibano dejavnost društva.

Na tej prireditvi so se s samostojnim koncertom predstavile **pevke Ženskega pevskega zbora DI Dravograd** (na fotografiji iz arhiva DI). Zbor, v katerem poje osemnajst upokojenk, deluje že enainvajset let. Njihova zborovodkinja je Alenka Mori. Vaje imajo v prostorih društva upokojencev enkrat tedensko, pred nastopi pa tudi pogosteje. V svoj repertoar vključujejo ljudske in umetne pesmi, tudi pesmi domačih avtorjev. Prvo pesem, ki so jo zapele na tem koncertu, je uglasbil Oto Čeru, besedilo zanjo pa je napisala Zinka Mori, avtorice nekaterih pesmi pa so tudi pevke: Helena Rožič, Danica Mori in Mojca Cehner. Zborovodkinja izbira pesmi skupaj s pevkami, vsebinsko pa jih prilagajajo posameznim nastopom. V zboru sodelujeta še dva instrumentalista, ki občasno spremljata pevke; to sta kitaristka Monika Gornjec in harmonikar Janez Mori.

Zbor se redno udeležuje občinskih pevskeh revij, sodeluje na tradicionalni reviji Od Pliberka do Traberka ter na srečanju invalidskih pevskeh zborov Slovenije. Sodelujejo tudi z ženskim pevskim zborom Klasje z Mute. Enkrat na leto pripravijo samostojni koncert v domačem kraju.

Pravijo, da mladost brez petja ni mlada in da se starost v petju pomladi. Petje spremlja človeka vse življenje. Ko smo veseli, si zapojemo, v žalostnih trenutkih v pesmi iščemo tolažbo, s pesmijo se poslavljamo od najdražjih. Pevkam sodelovanje v pevskega zboru veliko pomeni. Ob skupnem učenju in druženju doživljajo lepe in sproščene trenutke.

Znajo poskrbeti tudi za smeh in zabavo. – Tokrat je program s šaljivim skečem popestrila predsednica zbora Hilda Šmon. – So zelo prizadevne, veliko se še želijo naučiti in z ubranim petjem razveseljovati svoje zveste poslušalce in sebe.

Z razstavo svojih slik, ki so polepšale prireditveni prostor, sta kot gosta sodelovala Dorica in Stane Bricman iz Kotelj. Tudi onadva pravita, da se vse življenje učita. Stane Bricman si je že na začetku svoje umetniške poti zadal cilj: upodabljati koroško krajino z njenimi značilnostmi in jih iztrgati pozabi. Na njegovih slikah tako lahko vidimo mline, kozolce in kašče. Vse to upodablja v različnih tehnikah: v olju, akvarelu in risbi.

Dorica Bricman je predstavila predvsem slike, na katerih je upodobila cvetje. To je njen priljubljen motiv, odkar je pri svojih šestinpetdesetih zbrala pogum, uresničila dolgoletno željo in vzela v roke čopič ter platno.

Ob zaključku je predsednica Andragoškega društva Koroške Ana Pavše predstavila delo in študijske programe Univerze za tretje življenjsko obdobje. Univerza s svojimi raznolikimi izobraževalnimi oblikami in vsebinami omogoča, da si vsakdo najde področje, ki ga zanima in veseli. Vse navzoče je povabila, da se podrobneje seznanijo s študijskimi programi in se vanje vključijo.

Večer se je zaključil s sproščenim kramljanjem ob zakuski, za prijetno vzdušje pa so poskrbele tudi pevke, ki so zapele še nekaj pesmi. Obiskovalcem prav gotovo ni bilo žal, da so si vzeli čas in si ogledali to prireditev.

Igralka in ambasadorica Unicefa **Milena Zupančič** pravi: "Toliko je še stvari, ki bi jih rada doživela, spoznala, videla, prebrala, se jih naučila, da bi potrebovala dve življenji. A ker to ni mogoče, bi rada to edino do konca zapolnila z vsem, kar mi bo dosegljivo."

FOLKLORNA SKUPINA KULTURNEGA DRUŠTVA GOZDAR

Peter Šumnik

ZAČETKI

Občina Črna na Koroškem je poznana po obsežnih gozdovih. Precej prebivalstva je kmečkega in delavskega rodu. Prav gozdarji in kmetje iz Črne so začutili potrebo po druženju, plesu, petju, igranju in kulturnem ustvarjanju. Zato so leta 1980 ustanovili Kulturno društvo "Gozdar", ki je začelo delovati pod okriljem OO sindikata TOZD Gozdarstvo v Črni. Najprej so začeli delati moški pevski zbor, dramsko-recitacijska skupina in harmonikarska skupina, leto kasneje pa je nastala še folklorna skupina. Prvi predsednik društva je bil **Anton Kajzer**.

Slavko Rosc je povedal: »**Prijatelj Maks Bivšek me je povabil in pripeljal na vaje. Seznanil me je s Tonetom Kajzerjem. Ta me je nekaj časa kritično gledal, potem pa rekel: "No, zaenkrat naj bo, potem bomo videli!" Sprejemali so namreč samo kmečke ljudi, jaz pa sem bil bolj mestni, in po prvi oceni Kajzerja nisem najbolj spadal zraven.**«

DELO FOLKLORNE SKUPINE DO LETA 1993

Sredi januarja 1981 se je na pobudo **Antona Kajzerja** prvič sestala folklorna skupina. S skupino je začela delati vodja skupine **Metka Jug**, v veliko pomoč pa je bila gospa **Hedvika Jamšek** z Raven na Koroškem. Igral je **Zvonko Ortan**. Vaje so imeli v telovadnici zavoda v Črni. Marljivi plesalci in plesalke so se hitro naučili splet "Prvi rej", s katerim so se predstavili na sindikalnem občnem zboru v Črni.

Vse pa le ni šlo tako gladko. Manjkale so namreč noše. Lahko je znati plesati, če pa se prikažeš še v narodni noši, vse skupaj dobi veliko večjo veljavo. Za prve nastope si je skupina sposojala noše pri Kulturnem društvu Prežihovega Voranca na Ravnah na Koroškem in v Železni Kapli. Obenem pa je že

potekala raziskava o nošah, ki so jih nosili v Črni. Pod vodstvom dr. **Marije Makarovič** so bile izdelane lepe, svečane noše, na katere je bila skupina zelo ponosna. Z njimi so se prvič predstavili leta 1982. Metki Jug je pri učenju do leta 1983 pomagala **Hedvika Jamšek**.

Ugled plesalcev in plesalk pa je rasel. V Črni in zunaj nje so se dostojno predstavljali in radi zaplesali vsem, ki so jih povabili na prireditev. Med odmevnejše nastope v tem času štejejo nastopi v Železni Kapli v Avstriji in na Kmečki ohceti v Ljubljani.

Leta 1984 se je skupina prenovila. Prišlo je veliko novih plesalcev. Širili so program, učili so se nove plese, plesali vse bolj kakovostno in v letih 1984 ter 1985 dosegli vrhunec generacije. Radi se spominjajo nastopov: na folklornih revijah, v Železni Kapli v Avstriji, gostovali so v Čačku v Srbiji, bili na ohceti v Dravogradu in Ljubljani, nastopili so na proslavi ob 40-letnici zadnjih bojev na Poljani, se predstavili v Probištipu v Makedoniji in zabeležili še veliko manjših nastopov v bližnji in daljni okolici. V letu 1985 so jih naštel kar 23.

Hubert Stopar je zapisal: »**Omeniti moram našo 'mamico' Metko Jug, našo učiteljico, ki je neumorno krotila naše trde korake in preglasna grla, prenašala neumnosti, ki smo jih počeli, in kronična zamujanja na plesne vaje, naše majhne nesramnosti in igranje košarke v telovadnici. Bila je naša prijateljica, zaupnica, naša moč, volja. Z njo smo skupaj odraščali in se oblikovali v dobre plesalce in kulturne ljudi.**«

Po napornih turnejah so si privoščili nekoliko daljši premor. Fantje so odhajali k vojakom in morali so se posvetiti novim plesalcem, ki so se jim pridružili. Vodja skupine je postal **Slavko Rosc**.

Leti 1986 in 1987 sta bili povprečni. Začeli so se učiti petja. Pojavljale so se težave z učiteljem plesa, z

vodstvom društva in z glasbeno spremljavo. Naslednje leto so za nekaj časa prekinili delo.

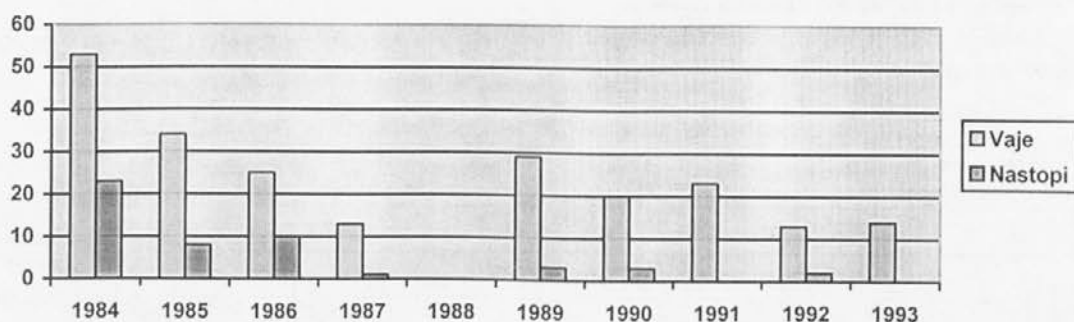
Ponovno so se začeli dobivati leta 1989. Zamenjalo se je precejšnje število plesalcev in plesalk. Imeli so sicer nekaj vaj in nastopov do leta 1993, ko je skupina prenehala delovati.

Predsedniki folklorne skupine v teh letih so bili: **Anton Kajzer, Hubert Stopar, Jože Zapečnik in Rudi Piko.**

vodil skupino. Nekako so zvedeli zame in že 12. februarja leta 1997 smo pričeli z vajami.

Pa ni bilo lahko. Dobivalo se nas je zelo skromno število plesalk in plesalcev. V začetku nismo imeli muzikanta, prostor za vaje je bil enkrat v kulturnem domu, drugič spet v galeriji kulturnega doma ali v sejni sobi gasilskega doma. Po trije pari so prihajali na vaje ali pa še ti ne. Vseeno smo vztrajali in iskali nove plesalce tudi zunaj Črne. Počasi so se vključevali v

Grafični prikaz vaj in nastopov od leta 1984 do leta 1993

FOLKLORNA SKUPINA PO LETU 1997

V januarju leta 1997 je **Rudi Piko** zbral okoli sebe nekaj starih, plesa željnih članov folklorne skupine, ki so želeli ponovno plesati pri skupini. Tedanjega predsednika KUD-a **Gorazda Mlinška** so zadolžili, naj poskuša najti učitelja folklore, ki bi prevzel in

skupino plesalci iz domala celotne Mežiške doline. Prihajali so tudi do 27 kilometrov oddaljeni od Črne.

Registrirali smo se kot samostojno Kulturno društvo "Gozdar", skupina pa se je širila.

Gasilski dom je postajal premajhen za tako številčno skupino, kulturni dom pa je bil za nas prevečkrat zaprt ali zaseden.

Od leta 2000 do leta 2003 je skupina štela 36 članov.

Ponudila se nam je priložnost imeti vaje v

Zadovoljstvo ob prvem nastupu leta 1981 (skupina je plesala v izposojenih nošah iz Železne Kaple)

(Foto: arhiv društva)

kulturnem domu v Žerjavu. Krajanji so nas prav lepo sprejeli in eden od vzrokov za dobro delo folkloristov je tudi uporaba tega prostora.

Za pevsko kakovost skupine skrbi **Mojca Kovač Piko**. S plesalkami in plesalci vadi ubrano ljudsko petje, po katerem so znani po celi Sloveniji in tudi drugod.

Stalni godci pri skupini so: **Zoran Polenik** in **Vili Obretan** s harmoniko, **Jakob Pisar** z baritonom, večkrat pa na pomoč priskočijo še **Ferdo Piko** s klarinetom, **Barbara Gašper** s klarinetom in **Slavko Vrabič** s harmoniko.

Skrbimo tudi za nove, izprašane vodje folklornih skupin pri Skladu za ljubiteljsko kulturno dejavnost v Republiki Sloveniji. Izpit je uspešno opravila **Mojca Kovač Piko**, dve naši članici skupine pa sta letos

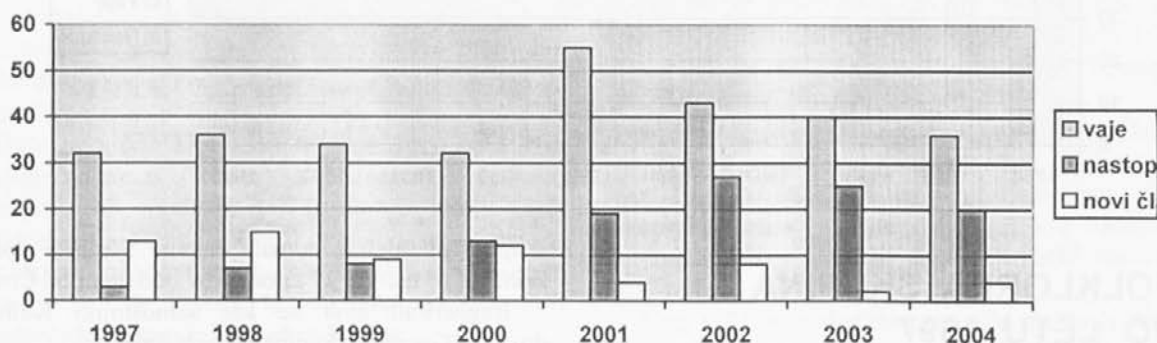
folklorno organizacijo za festivale **C.I.O.F.F.** (Conseil International des Organisations de Festivals de Folklore et d'Arts Traditionnels) pri Zvezi ljudskih tradicijskih skupin Slovenije. S tem smo si odprli pot za sodelovanje na mednarodnih festivalih.

PROGRAM SKUPINE

Posamezni plesi bi bili za gledalce nezanimivi, zato so sestavljeni spleti plesov ob raznih običajih. Za jajčarjijo smo opravili leta 2003 raziskavo na terenu in na podlagi le-te je priznani profesor **Mirko Ramovš** sestavil plese zanjo.

VENČEK KOROŠKIH S HOTULJSKO POLKO

Splet traja 7 minut, prikazani so nekoliko novejši

začeli obiskovati seminar v Ljubljani.

Pomemben je tudi podatek, da imamo od leta 2002 intenzivne folklorne vaje v zimskem času v Andrejevem domu na Slemenu. Usvajamo nov program in utrjujemo starega.

Leta 2004 smo se včlanili tudi v mednarodno

plesi: Pastirica, Valčkov korak, Rakova polka, Štajeriš in Hotuljska polka.

VENČEK PRAZNIČNIH

Splet traja 10 minut, prikazani plesi so: Ceperle, Zibenšrit, Majpajeriš, Lizi polka, Veverca in Žlajdra.

Gasilski posnetek ob 20-letnici folklorne skupine

(Foto: arhiv društva)

STELJERAJA

Udeleženci steljeraje so se zvečer, po napornem delu, še poveselili in tudi zavrteli. Ta skoraj pozabljen običaj prikažejo plesalci v 16-minutnem spletu. Plesi so: Visoki valček, Nizek valček, Malender, Cvajšrit, Mazurka, Šošarska, Kovo vrtat, razne igrice, Opipani rej in Lisičji rej.

JAJČARIJA

Na Koroškem je običaj, da se na predvečer sv. Florjana, to je 3. maja, fantje zberejo, gredo od hiše do hiše, zapojejo pesem, gospodinje pa jim pripravijo

letu 2003 smo izpeljali v Črni na Koroškem samostojno folklorno prireditev s povorko "Na gaudi se dobimo", na kateri so sodelovale folklorne skupine iz vse Slovenije. Letošnja folklorna prireditev pa je imela že mednarodni pomen. Na povabilo so se odzvali folkloristke in folkloristi iz Italije, Avstrije in seveda folklorne skupine iz Slovenije. Prireditev je potekala 22. avgusta 2004, med 49. turističnim tednom v Črni na Koroškem. Italijanske folkloriste smo peljali tudi v Toplo.

16. julija 2004 je skupina gostovala v Italiji v Caprivi del Friuli na 5. mednarodnem festivalu. Poleg

Na državni reviji v Laškem leta 2002 (Foto: arhiv društva)

razne dobrote, med katerimi so tudi jajca. Naslednji teden pripravijo jajčarijo oz. cvrčo, na kateri pejejo darove, pečejo jajca in tudi zapešejo.

V 17-minutnem spletu so prikazani Štajeriši, Cvajšrit, Pojštertanc, Šprancirbolcer, Rašpla in Kovtri.

naše folklorne skupine so se številnim obiskovalcem predstavile še domača kapriviška folklorna skupina "Michele Grion", folklorna skupina "Genzano" z juga Italije (Castelli Romani) in nemška folklorna skupina iz Lauterbacha (Srednja Nemčija).

Od leta 1997 do leta 2004 je imela folklorna skupina "Gozdar" 308 vaj in 118 nastopov.

NASTOPI

Naša folklorna skupina se je že aktivno predstavila tako v domačem kraju kot na Koroškem in v drugih krajih Slovenije. Plesalke in plesalci nastopajo na številnih krajevnih in drugih prireditvah. Črnjanska folklorna skupina je leta 2001 zastopala Slovenijo na mednarodnem festivalu folklornih skupin v Varpaloti na Madžarskem, leta 2002 smo sodelovali na srečanju mednarodnih rudarskih gob v Arnoldsteinu v Avstriji, poznani pa smo tudi na avstrijski strani Koroške in Štajerske. Širši slovenski javnosti se je skupina predstavila leta 2003 v oddaji TV Slovenija "Vsakdanjik in praznik". Vsako leto so plesalci prisotni na srečanju državnikov pri Najevski lipi. V

Pomembni člani društva in skupine:

Predsednik KD "Gozdar": Gorazd Mlinšek, univ. dipl. inž. gozd.

Podpredsednik KD "Gozdar": Milan Mlinar

Predsednik Folklorne skupine "Gozdar": Rudi Piko

Umetniški vodja Folklorne skupine "Gozdar": Peter Šumnik, inž. stroj.

Pevovodkinja: Mojca Kovač Piko

ŠENTANEL – KRAJ IN LJUDJE

Marjan Kolar

Kulturno društvo Mohorjan Prevalje je ob 85-letnici preselitve Mohorjeve družbe iz Celovca na Prevalje in ob 40-letnici pevskega zbora Šentanelski pavri poleti izdalo knjigo ŠENTANEL – KRAJ IN LJUDJE. Kot avtorji so navedeni Tone Sušnik, Marijan Mikic in Marijan Gerdej, kot urednik Marijan Mikic. Sicer sta poleg omenjenih glavna avtorja še Mitja Šipek in Franc Vauh, različno število besedil pa je prispevalo nad 20 avtorjev.

Ko je urednik Mikic poskusil opredeliti vrst knjige, je pravilno ugotovil, da predvsem ni monografija. (Po Brockhausu je monografija v sebi zaključena znanstvena razprava o kakšni osebnosti ali posameznem predmetu v okviru določene vede.) Takšna monografija je npr. Marije Makarovič STROJNA IN STROJANCI iz leta 1982. Knjiga o kraju, ki je s Šentanelom tesno povezan, vabi k primerjavi, toda o tem pozneje.

Šentanel – kraj in ljudje, tudi ni turistični vodnik niti literarni almanah, in obveljalo je poimenovanje "zbornik". Gre torej za zbirko zapisov v besedi in sliki, ki prikazujejo kraj in življenje v njem v sedanjosti in preteklosti. Zbranih je veliko podatkov, ki so nedvomno zanimivi in poučni, lahko pa bodo seveda služili kdaj pozneje tudi za znanstveno obdelavo.

Takšni so predvsem:

Prevod originalnega nemškega zapisnika sodne obravnave in sklepa Cesarsko upravnega sodišča na Dunaju z dne 5. julija 1910. (Prevedel Marijan Mikic.) S tem je bila uspešno končana pravda Šentanelcev in Strojancev proti šolskim oblastem v Velikovcu glede ohranjanja slovenščine v šoli. (Leta 1900 je bilo namreč v Strojni 256 Slovencev in 2 Nemca, v Šentanelu pa 770 Slovencev in 3 Nemci.)

Pomembna sta Seznam imetnikov cerkvenih sedežev v cerkvi sv. Danijela v Šentanelu iz let 1761 in 1763 in Knjiga bratovščine svetega preroka Danijela iz leta 1763, ki ju je odkril in strokovno obdelal Marijan Gerdej.

Seveda so važni tudi prispevki kronika šentanelške fare od 1941 do 1976 Cirila Marina, zapisi o krajevnih in domačih imenih pa Marijana Mikica obravnava šentanelskega narečja s seznamom narečnih besed in izrazov, enako tudi sezname dušnih pastirjev in učiteljev. Posebno preudarnost urednikov kaže dejstvo, da so tako prikaz okupatorjevega nasilja med 2. svetovno vojno kot partizansko gibanje in ostro ravnanje povojne oblasti z nekaterimi Šentanelci prepustili zelo skopemu prikazu v kroniki Cirila Marina. Ker je tam z enako kronistovsko suhoparnostjo povedano, da npr. leta 1949 od aprila do oktobra ni bilo dežja in da so 7. 5. Sekala Gašperja zaprli zaradi politike, med podobnim naštevanjem nekako izgubi teže podatek, da so 27. 12. 1948 "naši izselili družine v Kočevje Strimčeve, Olnove, Kraljeve, Jamnikove, Pludrove, z malo imetja zaradi politike, ker so drugim pomagali preko meje".

Gre za zamolčano poglavje naše povojne zgodovine, ki ga je doslej pri nas prikazal le profesor kemije (ne zgodovine!) Stanko Lodrant s Prevalj v TV reportaži Ljudje ob meji. Snov, ki še naprej čaka temeljito obravnavo.

Seveda marsikatero besedilo ni bilo napisano posebej za zbornik, in gre torej bolj za povzetke ali ponatise. Toda pomembno je, da so bila izbrana in objavljena na pravem kraju in da tako zaokrožajo celotno podobo.

Takšni so npr. odlomki iz knjige Mitja Šipka Šentanel – moje življenje in kratka zgodovina šolstva v Šentanelu. Dokumentarno vrednost imajo zapisi o kaščah, mlinih in žagah, o kulturnih prizadevanjih v kraju, predvsem pa o pevskem zboru Šentanelski pavri in njihovi 40-letni dejavnosti.

V tej knjigi imamo na eni strani zgodovinski prikaz kraja, na drugi bolj literarnega oziroma osebno izpovednega.

Zapomniti si velja leto 1055, ko je prvič omenjena cerkev, leto 1437, ko se prvič omenja vas, pa letnici 1889–1933, ko je bil Šentanel samostojna občina in je danes že slavno dopisovanje med Šentanelom in Velikovcem v

času stare Avstrije, ko so na občino romali dopisi v nemščini, Šentanel pa je dosledno odgovarjal v slovenščini.

Temu delu dobro držita ravnotežje literarni izraz in izpoved Šentanelcev o svojem kraju.

Ker je Meško v Šentanelu napisal svoji najboljši knjigi *Ob tihih večerih in Mir božji*, so mu uredniki spoštljivo namenili dva prispevka ter ponatisnili tri odlomke. Vendar posebno pritegnejo strani, ki sta jih poleg Mitja Šipka napisali sestri Majda in Antonija Senica. V

sredine 18. stoletja nazaj sega, vendar ima težišče v desetletjih po 2. svetovni vojni. Obravnava družbeni sestav in gibanje prebivalstva, stavbno in stanovanjsko kulturo, vire za preživljanje, delo, potrošnjo, poglobitve življenjske mejnike, medsebojne odnose v družini in med sosedi, družabno življenje, znanje, obzorje in ustvarjalnost, zdravstvo in verovanja.

Razlika je torej očitna na prvi pogled: pri Makarovičevi srečamo znanstven pristop, torej spoznamo kraj in ljudi skozi analizo premnogih

Šentanelski razgledi

(Foto: Andreja Čibron-Kodrin)

njunih pesmih in prozi sta se srečno ujela čustvo in talent, in nič ne dvomim, da bodo vsaj na šentanelski osnovni šoli še recitali iz njunih pesniških zbirk in se bo temu (po novem ali po starem) reklo "domovinska vzgoja".

Zimzeleno imenitna ostajata bukovnika Blaž Mavrel (naj ne bo važno, ali je bolj Šentanelec ali Strojanelec) in Jurij Krof, prvi pesniško bolj izbrušen, drugi naraven in šegav. Tadva, Mitja Šipek in obe sestri Senica – kateri kraj podobne velikosti se še lahko pohvali s takšnimi literati?

Na koncu vendarle še spoštljiv pogled na že omenjeno knjigo Marije Makarovič Strojna in Strojanci, ki je stara 22 let in jo je ta znana etnologinja pisala pet let.

Več kot enkrat obsežnejša je (Šentanel – 263 str., Strojna – 558 str.) in 110 virov navaja. Statističnih in anketnih tabel ima za 59 strani. Do

eksaktno zbranih in obdelanih dejstev, pri Mikicu in sodelavcih imamo seveda tudi dejstva (nič ni v zraku in neargumentirano), vendar je osnovni poudarek bolj na čustvu, na ljubezni do domačega kraja in ljudi.

Zato je tako ena kot druga knjiga po svoje pomembna, vendar je jasno, da spadata vsaka na svoje področje, in si ne konkurirata. Šentanel je človeško topel, domačini se bodo radi prepoznali v njem ne samo v besedi, temveč tudi na mnogih fotografijah. Turisti ga bodo z zanimanjem jemali v roke, sosedge ga bodo Šentanelcem privoščili ali pa bodo čimprej hoteli tudi sami dobiti podobno knjigo o svojem kraju. Skratka, gre za pomemben dosežek, za katerega si zaslužijo priznanje tako avtorji kot založnik, Kulturno društvo Mohorjan s Prevalj.

“VEČNA URA”, NOVA KNJIGA FOLKLORNIH PRIPOVEDI MARTE REPANŠEK

Miroslav Osojnik

Mežiška dolina je bila glede zbiranja in objav folklornih pripovedi tako dolgo bela lisa na slovenskem zemljevidu, dokler ni leta 1991 Marta Repanšek iz Črne na Koroškem začela sodelovati v pokrajinsko zasnovanem projektu knjižne zbirke “Glasovi”, katerega duhovni vodja je bila dr. Marija Stanonik. Dejstvo, da jo je Stanonikova hitro prepričala, da se pridruži obetavnemu projektu, je kmalu rodilo sadove in že leta 1995 je pri Kmečkem glasu v Ljubljani kot jubilejna 10. knjiga izšla avtoričina prva knjiga folklornih pripovedi z značilnim domačnim naslovom “Bajže s Koroške”. Že posvetilo prizadevne zbirateljice je povedalo veliko: “Zbirko pripovedi podarjam mladim rodovom Koroške, da bi se plemenitili z bogastvom njene dediščine in tako ohranjali podobo te lepe dežele.” Simpatično koroško zbirko je s poslušom ilustriral domačin, slikar Stojan Brezočnik, kot nadgradnja pa je bila nekaj sto izvodom dodana tudi zgoščanka s posnetki nekaterih “bajž”.

Vsi, ki so gospo Marto bolje poznali, so vedeli, da se ne bo mogla upreti skušnjavi in da bo nadaljevala z zbiranjem, zapisovanjem in obdelavo folklornih pripovedi, zgodb iz vsakdanjega življenja Korošcev in koroških anekdot. V devetih letih (pravljico štivilo!) je zagledala svetlobo belega dne njena druga knjiga, ki jo je poimenovala “Večna ura: folklorne pripovedi iz Črne in okolice”. Za to odločitev pa je bilo treba zbrati tudi precej poguma, saj je Marta Repanšek svojo drugo knjigo izdala v samozaložbi (seveda tudi ob dokajšnji pomoči sponzorjev).

Črnjani ne bi bili Črnjani, ko ne bi znali ceniti neskončne volje in ogromnega truda, ki ga je avtorica

Avtorica knjige Večna ura Marta Repanšek

(Foto: Miroslav Osojnik)

vložila v zbiranje in končno obdelavo gradiva, saj so predstavitve “Večne ure” vkomponirali v program 49. Turističnega tedna. V ponedeljek, 16. avgusta, je bila ob dvajseti uri dvorana kulturnega doma v Črni nabito polna! Domači pevci, nonet Črnjanski pobi, so s svojim ubranim petjem pričeli predstavitve, sklenili pa so jo citrar domačin Rudi Pečovnik z ljudskima pevkama ter pripovedovalci.

Osrednji del prireditve pa je bil namenjen predstavitvi nove knjige. Moderirala jo je magistrica Karla Oder, ki se je v sproščenem pogovoru z avtorico knjige sprehodila skozi dve idejno-časovni dimenziji, pomembni za razumevanje zbranega gradiva.

Prva dimenzija je bil pomenek o delu, ki ga je morala avtorica opraviti, preden se je pred njo začrtala zasnova knjige v takih obrisih, kot si jih je zamislila. Med drugim nam je gospa Repanšek povedala tudi to, da je skoraj takoj po izidu prve knjige pripovedi nadaljevala z zbiranjem zgodb na ožjem terenu domačega kraja in njegove bližnje okolice. Pri tem jo je, kar je hvalevredno, spodbujalo tudi uredništvo „Prepiha“, pozneje, ko je „Prepih“ ugasnil, pa uredniki domačih „Črjanskih cajng“, ki so ji večkrat sproti objavili nekaj zanimivih narodopisnih drobcev. Omenila je tudi, da se pri zbiranju in zapisovanju gradiva ni več tako strogo ozirala na tematiko in krajevno pogojenost, pač pa je na terenu zbrala in zapisala vse, kar so ji bili domačini voljni pripovedovati. Seveda pa se ji je pripovedovana snov morala zdeti zanimiva! Po teh kriterijih je seveda Repanškova sedaj zbrala veliko zapisov zelo različnih vsebin, med njimi pa se je „zalesketalo“ tudi nekaj zelo starih zgodb.

Druga idejno-časovna dimenzija knjige folklornih pripovedi pa se je pričela ob dilemi, kako urediti knjigo z veliko bolj „pisanim“ gradivom, kot je bilo v „Bajžah s Koroške“. Ni in ni se mogla dokončno odločiti, ko je naključni pogovor s profesorjem Janezom Mrdavšičem nanesel tudi na to problematiko, pa ji je priznani slavist z zanimanjem prisluhnil. Potem jo je poprosil, če lahko njeno zasnovo pregleda in ji po pregledu tudi svetoval optimalno razvrstitev obsežne snovi. Takrat pa ji je profesor Mrdavšič ponudil še „Spomine Matvozove Treze“, svoje matere Terezije Mrdavšič, rojene Šepul, ki jih je ohranil, uredil in prepisal. Knjiga s tako zasnovo je s to „črnjansko sago“ le še pridobila na vrednosti. Repanškovi pa je bilo sedaj tudi že dokončno jasno, da bo knjiga zapisana v knjižnem jeziku z dodanimi in s poudarjenimi narečnimi izrazi, ki bodo koroškim zgodbam dali pridih topline in domačnosti, zgradba stavkov pa bo, seveda, ostala taka, kot so jih pač pripovedovali domačini, bodisi naključni ali nenaključni pripovedovalci.

Gradivo v knjigi, ki smo jo prvič vzeli v roke in hlastno prelistali tistega večera v Čmi, je ne glede na časovni okvir, v katerega so umeščene posamezne pripovedi, urejeno v štiri obsežne razdelke. Prvi razdelek nosi naslov „Zimski večeri“ in zaobjema kar 55 zapisov, ki so zvečine odlične pripovedke. Vsebine nekaterih se približujejo mitskim povedkam oziroma imajo v sebi veliko mitičnih ostankov. Več je takih s socialno tematiko. Izmed teh jih izstopa skoraj cel ducat o silaku in posebnežu Lukancu, še več povedk pa ima v sebi nadih usodnosti, tragičnosti in brezizhodnosti.

V razdelku „Kamor spomin še komaj seže“ je šest daljših spominskih zapisov. Prvi štirje so nekakšne „koroške sage“, saj sežejo daleč v preteklost, nekateri

tudi za štiri rodove nazaj. Po tej plati izstopajo že omenjeni „Spomini Matvozove Treze“, resnična pripoved o življenju njenega rodu od približno sredine 19. stoletja naprej. Kljub vsemu pa iz objavljenega izstopa uvodna pripoved tega razdelka iz leta 1852 „Skrivači v Koprivni in Solčavi“. Vojaški ubežniki – skrivači, ki so se izmikali dolgotrajni vojaški službi, ki jo je vpeljala in uzakonila cesarica Marija Terezija, so mlajšim generacijam že skoraj povsem neznan pojem. Ta knjiga jih je ponovna oživila in hkrati dokazala, da se je tudi našim koroškim prednikom pretakala po žilah svobodoljubnost.

V tretjem razdelku „Tako smo živeli“ je 20 krajših spominskih zapisov. V njih je tudi kanec rahle šegavosti in veselja, ki se prepleta z nostalgijo po minulih časih pa tudi z grenkobo ter se tragično in že kar absurdno sklene v resnični zgodbi „V imenu ljudstva“.

Skupaj ima „Večna ura“ 81 pripovednih enot. Avtorica pa je na koncu pristavila še četrti razdelek, ki je pravzaprav dodatek za turiste, obiskovalce od drugod pa tudi za tiste domačine, ki le še ne poznajo vseh zanimivosti domačega kraja. V „Znamenitostih Črne in okolice“ je z ljubečo besedo orisala kulturne in naravne znamenitosti svojega kraja. Omenila je resnično vse najbolj imenitne – od Najevske lipe do Krajinskega parka Topla.

Le na kratko smo opisali vsebino nove knjige, več o njej pa naj presodijo bralci sami, saj jo, če jo želijo imeti na svoji polici, lahko dobijo pri avtorici doma, lahko pa jo naročijo tudi telefonično ali po njenem e-mailu: marta.repansek@sgn.net; prodajajo pa jo tudi v trgovini „TRI-K“ v Črni in v „Ostržku“ v Mežici.

Poudariti pa velja vsaj še eno značilnost, ki knjigo povzdiguje na raven odličnosti. Ta odlika je dejstvo, da je knjiga resnično bogata in okusno opremljena z dokumentarnim fotografskim gradivom, ki k takim zgodbam in podobnim spominskim zapisom pač najbolj pristaja. Kdo je že dejal, da so fotografije „trenutki, zamrznjeni v času“? Ti trenutki pa najbolj zgovorno pa tudi nepristransko, četudi neslišno, komentirajo določene dogodke v duhovni, materialni in socialni vzporednici časa. Fotografije so avtorici odstopili domačini in pripovedovalci „njenih“ zgodb, zato je torej tudi oprema knjige tako rekoč „njihova“, tako kot so „njihove“ „njene“ zgodbe, ki jih je dobila od ljudi in ubesedila zato, da jim jih je zdaj lahko vmila.

Če sklenemo: „Večna ura“ je knjiga, ki nas na prvinski način prepričuje (tako o tem meni avtorica), da se je „pomembno zavedati korenin, iz katerih je nastalo vse, kar imamo danes“. Ta knjiga jih zagotovo ohranja, zato je v osnovi pristna in kot taka za nas Korošce še bolj dragocena in še posebno naša. V imenu vseh, ki jim ni vseeno, kam gre naša ljuba Koroška, avtorici iskreno čestitam in ji želim, da bi v nekaj letih zagledala luč sveta še tretja taka knjiga, ki bo imela koroško dušo.

SPLET MITIČNEGA IN STVARNEGA

Večplastnost sporočil v zbirki IME NAŠEGA IMENA

Mag. Marija Vačun Kolar

Spregovoriti želim o nekaterih vsebinskih in oblikovnih lastnostih zbirke.

1. Sporočila v besedilih so večplastna; podobno kot so v podkleteni hiši smiselno razporejeni prostori od kleti do podstrešja, se v zgradbi večine besedil duhovno gibljemo od mitičnih prvin izročila, skozi reminiscence na otroštvo in različne koticke narave do oblik samogovora in meditacije.

2. Naslov zbirke in enega nosilnih besedil v njej ima več oblikovnih in vsebinsko pomenskih razsežnosti ter ustvarja pomembno nadbesedilno plast vse knjige.

3. V besedilih je opazen preplet enopomenske in večpomenske ubeseditve sveta, zato velja opozoriti tudi na razmerje in funkcijo obeh načinov upovedovanja ter na pot do razumevanja umetnostno oblikovanih sporočil.

4. Ob primerjavi in sopostavitvi predmetno stvarnega in besedilnega sveta je nujno izostriti pogled na razmerje med domom in svetom, med tradicijo in sodobnostjo ter iskati možnosti sobivanja človeka z naravo in njenimi danostmi, da bi kot posamezniki in nacija biološko, pa tudi duhovno/jezikovno obstali.

Uvodna pojasnila

Profesor in akademik Matjaž Kmecl in profesorica Marija Švajncer sta ocenila zbirko. Subtilno in utemeljeno sta opozorila na aktualne plasti besedil. Pred zbrano publiko jima javno izrekam iskreno zahvalo za naklonjenost.

Ker je dokaj nenavadno v mojih letih prvič stopiti

Predstavitve knjige mag. Marije Vačun Kolar Ime našega imena je bila 16. septembra v Koroški osrednji knjižnici na Ravnah na Koroškem. Kulturni spored so sooblikovali (od leve): flavtistka Anita Božič, Anne Marie Valentar, ki je brala odlomke besedil, avtorica mag. Marija Vačun Kolar in urednik Blaž Prapótnik iz Založbe Cerdonis.

(Foto: Andreja Čibron-Kodrin)

pred beročo in pišočo javnost z esejistično zbirko, ki je oblikovana poetično – s pesniško metaforiko in ritmizacijo besedila – sem dolžna nekaj pojasnil.

Besedila v zbirki **Ime našega imena** so oblikovana esejistično iz več razlogov:

1. Pogled v moje delo kaže, da sem doslej objavljala strokovna besedila, povezana s študijem jezika in sloga posameznega pisatelja (predvsem Prežihovega Voranca), nato pa tudi vrsto učbeniških besedil za pouk jezika in sloga pri sporočanju v osnovni in srednji šoli. Opaziti je mogoče, da slovenskega jezika že v študijskih letih kakor tudi pri poučevanju nisem obravnavala zgolj z vidika gramatikalne zgradbe in pravopisa, temveč tudi z vidika njegove pomenske (semantične) razplatenosti in rabe besedišča in stavčnih zvez v posameznih literarnih stvaritvah.

Rabo materinščine v umetnostni ureditvi besedila sem spoznavala v času študija pri akad. Borisu Paternuju na predavanjih o Prešernu in pri profesorici dr. Bredi Pogorelec, ki je "govorila" o individualnih slovnica posameznih avtorjev, pa tudi moja intimna afiniteta do leposlovja mi je narekovala odločitev za esejistično oblikovanje besedil.

2. Esej je po oznaki razprava, oblikovana z literarnimi izraznimi sredstvi. V slovenski literarni zgodovini imamo veliko več kot odličnih zgledov za to zvrst pisanja; omenim naj klasika Ivana Prijatelja in Josipa Vidmarja, v našem okolju in v mojem primeru so relevantni eseji Franca Sušnika, nekdanjega ravnatelja Gimnazije in Študijske knjižnice na Ravnah na Koroškem, v zbirki **In kaj so ljudje ko lesovi 1968**, ki so mi bili ne samo zgled, ampak tudi vir pri nastajanju besedil. Mimogrede: temu viru sem pridala še očetove pesmi.

3. Ob študiju se mi je z leti nabralo veliko spoznanj o mojih soljudih in naših krajih, pa tudi o sebi, ki so se bolj ali manj navezovala na vprašanja o jeziku, besedišču, ki oblikovno in pomensko marsikdaj odstopa od knjižne norme, o domači govorici in zapisovanju le-te ter o njenem razmerju do slovenskega knjižnega jezika in naroda, pa z njim povezane usode. Prenekatera osebna doživetja so se živo usedla v svet moje intimne, se pregnetla v spoznanja in dozorela do take mere, da so morala – ne da bi hotela – na svetlo, v presojo javnosti.

4. Besedila sem oblikovala na podatkih z obrobij, nabranih iz življenjske stvarnosti krajev v Mežiški dolini (torej iz mejnega prostora med germanskim in slovanskim svetom), pa tudi iz "obrobne" literature (že omenjenih Sušnikovih besedil, očetovih pesmi in še kakšne ljudske povedke), ki so v besedilni sopostavitvi ustvarili nenavaden, včasih prav presenetljiv, preplet mitičnega in predmetno stvarnega sveta, ki sta poleg jezikovne oblike temeljni plasti besedil. Splet različnih vsebinsko izraznih prvin na nekaterih mestih v besedilih odseva skozi jezik večplastno, sporočilno

nekako brezoblično – oz. nedokončano in nedokončno, da ga je moč sprejeti zgolj kot slutnjo ali možnost, vendar učinkuje živo. Ta svet sem oblikovala iz svoje intimne, iz svojih duhovnih obzorij, in z jezikovnimi sredstvi, ki so del moje osebnosti. Kar je nastalo, je pred vami.

O naslovu zbirke

Profesor Kmecl je v spremni besedi napisal:

"... ni samoumevnosti, kakršnih smo vsakdanje navajeni in jih v nekakšni sproti banalnosti živimo, ne da bi se nas v resnici dotaknile. Dokler niso stvari poimenovane, niso nič, ali pa so prav zelo malo; svet obstaja v predgeneznem stanju." Zastavljeno je vprašanje o nastajanju in rojevanju sveta v soodvisnosti s poimenovanjem stvari, pa tudi vprašanje o zvezi med predmetnim svetom in jezikom. (Naj mi bo dovoljeno, da se vprašam povsem domače preprosto, kaj je bilo prej: beseda krpan ali Levstikov literarni junak Martin Krpan z Vrha. Mislim, da je odgovor jasen.)

Vsaki travi so naši predniki izumili ime. Davno je že svet vedel, če nekaj ali nekdo nima imena ali ga ne znamo oz. ne smemo ali nočemo uporabiti, tiste določene trave, stvari, osebe ... preprosto ni. Mar ni tako z obstojem vsega živega in neživega sveta? V vseh časih so ljudje izkušali, kako se to lahko imenitno uporablja in izrablja pri sporazumevanju in ustvarjanju družbenih razmerij.

JEZIK Z VSEMI SVOJIMI OBLIKAMI, ZA IMENA VELJA ŠE POSEBEJ, UČINKUJE KOT EKSPAN, skozi katerega človek kot osebnost deluje – torej se izraža, sprejema okolje in nanj vpliva. To pa je seveda nadvse resna stvar.

"Ime" je ena najprvotnejših besed našega besedišča.

Posameznika in narod povezuje z zemljo, iz katere živita, in ju hkrati dviga v določeno kulturo in na določeno civilizacijsko raven. Ampak: ime je več kot dokaz zemeljskega obstoja posameznika, je hkrati njegova duhovna vez s predmetnim, stvarnim svetom, del katerega je, in potrditev njegove vključenosti v narodovo telo; in še več: je tudi izraz lastne osebne in narodove substance.

SSKJ označuje: ime – 1. beseda, več besed, ki se uporabljajo za razlikovanje, določevanje a) posameznega človeka ali b) posameznega iz iste vrste; 2. za ugled, priznanje, 3. v zvezi dobro ime; z imenom se povezujejo različne izpeljave, npr.: imenik, imeniten, imenitnik, imenovati, imenovanje.

Z imenom se posameznik presega in ostaja neizbrisni člen naroda/nacije – zato so kamni in listine dokumenti, ki morajo kdaj pa kdaj spregovoriti, kot se je izkazalo v naši preteklosti. (Primer v eseju **Ime našega imena**.)

Ime s svojo vsebino, katere del je tudi njegov pomen, učinkuje na ravneh sočasnosti in nadčasnosti, ko pridobi sopomenske lastnosti. In na to kaže zveza: "ime našega imena". /Zveza spominja na naslov TV-oddaje Podoba podobe ali na "ostanek ostanka" v matematiki/. Najprej se morda zazdi, da "ime našega imena" odpira zgolj metafizično vprašanje (tam daleč iz sveta mrtvih na pokopališču in sodi le tja), vendar ni tako: vsak otrok nosi ime svojih staršev (že to je ime našega imena), vsaka starejša domačija nosi ime po nekdanjih lastnikih ali stanovalcih, vsi nosimo imena svojih prednikov ali soljudi ... Spoznanje je bistveno za vse eseje v zbirki: beseda/ime (torej jezik) zmore s svojo obliko (ki je del njenega pomena) pokazati na iracionalni del sveta, na svet, ki je skrit za naravo, je pa seveda prav tako del realnega sveta, kakor se razvija po življenjski časovni vertikali.

ENOPOMENSKO IN VEČPOMENSKO SPOROČILO

Zveza "IME NAŠEGA IMENA" je večpomenska. Pomeni lahko marsikaj, od poimenovanja otrok po starših do raznih oblik prevodov slovenskih imen v nemška ali angleška poimenovanja. Takšna zveza zahteva od bralca poseben angažma: vsakdo si mora večpomensko sporočilo sam določiti tako, kot ustreza njegovi resnici in izkušnjam. Tako sporočilo je oblikovano umetnostno in v materinščini. Res pa je, da je večpomenskost lahko spolzka in mrtvo hladna, celo nedostopna in izmuzljiva, če ni RAZUMLJENA, torej sprejeta z razumevanjem naslovnika, bralca/poslušalca, ker učinkuje večsmerno: seže do bralca in se od njega odbije nazaj v svet. Bralec "z

aktivnim miselnim posegom" ustvari naslednjo nujno plast sporočila. Zgolj v materinščini smo namreč zmožni večpomenskega sporazumevanja. Razumevanje tako oblikovanih sporočil pa je nujno za osebnostni razvoj posameznika – spodbuja človekova čustva in razvija asociativno, pa tudi kritično mišljenje. Ko beremo, smo aktivni na čustveni in razumski ravni hkrati. Pomenska večplastnost besedila zahteva od bralca sposobnosti globokega doživljanja in obvladovanja cele vrste miselnih operacij. Naj poskusim to ponazoriti ob besedilu

ČEZ ZLATI ROB VAZE

se zlomi sončni žarek
in odzveni murnov spev:
se narahlo seseda perunika,
neslišno odpada cvet vrtnice,
se poveša tulipanov list –
in zdrsne kapljica,
ko pridenemo novo rožo.

Besedna zveza "vaza z zlatim robom" poimenuje predmet, lahko pa postane tudi prispodoba, če je uporabljena v literarnem besedilu. V našem primeru je kot metafora sintezno sporočilo vse zbirke. Razumeti jo moremo iz vsakdanjega sporazumevalnega sobesedila, na višji ravni pa iz literarnega in kulturnega izročila.

Beseda vaza poimenuje v sebi zaključeno, a odprto posodo, ki je simbol bivanjskega prostora, duše, zamejene z "zlatim robom". Ime "rob" zaznamuje hkrati odprtost in zaprtost bivanja. Predlog "ČEZ" zvezo/sintagmo pomensko natančneje določi: zaznamuje gibanje in prehajanje bivanjske oblike iz ene snovnosti v drugo, spreminjanje ob prehajanju iz enega prostora v drugega. Smer gibanja in z njim spreminjanja razumemo iz zvez samostalnika z glagolom: cvet vrtnice odpade, tulipanov list se

Tople in
iskrene
čestitke.

(Foto:
Andreja Čibron-
Kodrin)

poveša, perunika se seseda, kapljica zdrsne in novo rožo pridenemo. In to je čudežno v literaturi: z imeni tako preproste, banalne vsakdanje pojavnosti moremo z določenim redom in obliko spregovoriti o najglobljih spoznanjih sveta in življenja.

Besede so v tako oblikovanem besedilu postale podobe in iz njih moremo ugotoviti, da sporočilo besedila govori o gibanju, o nečem živem, o usmerjenosti k nekemu cilju, k smislu, kakor se kaže v nenehnem spreminjanju in nastajanju novega življenja. Literaturi je lastno, da poimenuje svet in dogajanje s prispodobami, celo simboli, medtem ko bi v drugih zvrsteh besedil dogajanje ubesedili vsakdanje, "neopazno", na primer: rože ovenijo / ljudje se staramo, pridejo novi rodovi.

DOM IN SVET

O razmerju med starim in novim svetom, med tradicijo in sodobnostjo.

Najprej poudarimo: svet "resničnosti", naše življenjske stvarnosti, je nekaj drugega od sveta besedil. Oba svetova se pokrivata le deloma – besedila imajo zvezo s predmetnim svetom, kakor tudi obratno: predmetni svet se še kako oblikuje po besedilu(ih).

Iz večine besedil v zbirki lahko razberemo, da sta sopostavljena in primerjana vidni, zunanji svet, in nevidni, duhovni svet naše ožje domovine. Svet spominov in asociacij, povezanih z osebnimi doživetji in ljudskimi pripovedkami, miti in legendami, se dotika stvarnega sveta. Ob dogajanju v zunanjem svetu se v pripovednem subjektu lahko razvijeta samogovor in celo neke vrste meditacija, ki postaneta v besedilu temeljni prvini, medtem ko v predmetnem svetu nimata mesta in sta "zgolj" izraz/ekspresija duhovnih svetov "opazovalca", v besedilo pa vnašata občutenje človekove minljivosti iz "zemeljske in nebne" perspektive in prek človekove osebnosti sooblikujeta zunanji svet. Napolnita ga z določenim smislom in ga postavljata v etični in moralni kontekst družbe, tako da izstopijo vprašanja o našem obstoju.

Namreč: kako prav je – ali ni – da se stoletne poti zaraščajo, da lesena poslopja propadajo, da stoji sredi gozda cerkva, da so na Koroškem v Avstriji bolj ali manj samo grobovi slovenski, da poimenujemo

Avtorica mag. Marija Vačun Kolar je o večplastnosti sporočil v svoji knjigi predavala tudi na predstavitvi zbirke.

(Foto: Andreja Čibron-Kodrin)

določeno ptico samo smrdokavra in vodeb, ne pa tudi butej ... in tako dalje.

V današnjem času globalizacije, v času hudourniškega vdora evropeizacije na vseh področjih življenja v naše kraje in koticke se zdi nujno spraševati se o lastni duši: ali jo imamo, kakšna je in kako jo kot alternativno možnost postaviti ob bok tuji, evropski. Ne nazadnje gre za vprašanje, kakšne so možnosti in nemožnosti obstoja – kot ugotavlja podnaslov zbirke.

Vprašanje se zdi aktualno, saj drvimo z raketnim pogonom prek svojih domov, prek izročila, prek jezika pa še najbolj, v Evropo, v napredek, v dohitevanje sveta. Seveda je tako prav. Ne kaže živeti v črnih kuhinjah, če so na voljo moderni gospodinjski aparati, in ne kaže samo pešaćiti, če so na voljo moderna prevozna sredstva ...

Vendar spremlja dogajanje občutek tesnobe, da je napredek tako zaslepljujoč in omamen, da preprosto preziramo vrednote svojega doma, predvsem vrednote duha, razvidne iz vseh slojev naše materinščine (mislim tudi na narečja), in običaje ter navade, razvidne iz načina komuniciranja naših rodov z naravo in letnimi časi; prenašajo se nam zazdijo balastna teža brezskrbnega bleščečega napredka.

Iz teh dilem in premnogih ničevosti sem se sama reševala z iskanjem smislov in možnosti obstajanja, skladnih z našim rodovnim izročilom. Spoznanja o sobivanju različnih bitij, tudi najbolj drobnih, o vodi, delu in ustvarjalnosti so se skozi metaforični izraz in mitične pripovedi zgostila v gmoto vsega živega in, upam, prepričljivega ter za bralce sprejemljivega.

Na koncu, pa ne nazadnje, velja moja zahvala vsem, ki so prispevali k nastajanju in oblikovanju knjige.

OŠLAK O MIRU IN VOJNI

Marjan Kolar

Ime Vinka Ošlaka se v zadnjem času ne pojavlja samo v križankah, ampak njegove misli in stališča doživljajo upoštevanja vredne interpretacije v člankih (Sobotna priloga Dela) in na TV (intervju z dr. Bučarjem). Res pa je, da si ljudje, ki ga sicer citirajo s potrebnim spoštovanjem, v glavnem prisvojijo kakšno njegovo originalno misel, pogled ali stališče, ni pa videti, da bi ga sprejeli kot katoliškega filozofa v celoti.

To sem omenil zato, ker se utegne podobno goditi njegovi novi knjigi (Predavanje se mu je razraslo v knjigo esejev, razdeljeno na 24 naslovljenih enot: Vinko Ošlak, "Mir in vojna – pripombe k razumevanju miru in vojne". Ljubljana, Društvo Apokalipsa 2004, 208 str.).

V njej namreč Ošlak na svoj znani precizni analitični način razčleni mir in vojno na mnogih ravneh, a predvsem na osebni in družbeni – politični – zgodovinski. Posebno slednja raven ponuja obilo udarnih citatov, in utegne doživeti aplavz, saj je Ošlak zelo aktualen, ker kritično obravnava tako terorizem kot mirovništvo in globalizacijo, za katero vidi komaj prikrite težnje po amerikanizaciji sveta. Manj všečne (in zato prezrte) pa utegnejo biti misli o krščanskem miru (izvedenem iz Stare zaveze), ki poudarja individualni vidik miru kot stanja pomirjenosti z Bogom, kot odrešenost človeka in spokojnost počutja, sprejme pa ga lahko predvsem veren človek. Dvomim tudi, da bodo z aplavzom sprejeta Ošlakova priporočila za vzgojo mladih, ki bi morala "mlademu človeku vrniti pravo mero, realni pogled nase in na svet, duhovno hierarhizacijo stvari in vrednot".

Klasično nasprotje MIR : VOJNA uzremo razen v sedanjosti še v ogledalu zgodovine, pri posamezniku pa se kot nasprotje miru pojavi nemir (eksistencialni in verski), ob dobrem tudi zlo. (O tem pričajo že naslovi poglavij Mir božiča, Vojna in mir filozofov, Mir je sprejetje nemira, Vojna je fatum itn.)

Ošlak pronicljivo odkriva zlo za lepimi vsakdanjimi frazami, kot npr.: Sodobni človek ne goji le mita uspešnosti, ampak tudi mit rasti in napredka. Rast svetovnega gospodarstva je totalna vojna proti najrevnejšemu delu svetovnega gospodarstva in proti naravi. In še:

Načelni pacifizem (mirovništvo) vodi v še hujše oblike nasilja kot vojne, saj pacificirana država (npr. Haiti) nima več instrumentov, s katerimi bi zagotovila minimum zakonitosti in civiliziranosti. Ob razorožitvi zavladajo nasilniki in razbojniki. Dosledni pacifizem je anarhizem: oba sta parazitska pojava, ki uspevata v prostoru zakonitosti.

Ošlak kaže na zgodovinske zmote, ki jih tvorimo s seboj iz preteklosti:

"Mera vseh bivajočih stvari je človek." Na tem izreku temelji humanizem. Vsakdo se torej sme imeti za mero – lopov prav tako kot njegova žrtev, šarlatan enako kot umetnik itn.

Za izrekom: "Človek je produkt narave, družbe, vzgoje, zgodovine itn." se skriva beg pred odgovornostjo.

Bistvo krščanske morale je univerzalnost, morala, kakor jo pozna svet, pa je parcialna morala, ki je eden najmočnejših generatorjev spopadov. (Cankar: "Krivico sem delal, krivice delati pa si ne dam." Marx: "Religija drugih je izmislek ljudi, naša lastna pa Božje razodetje.")

Teror je zunaj človeških pravnih in etičnih norm. Zato je pravica do obrambne vojne utemeljena v pravu, etiki in veri, z ničimer pa ni mogoče utemeljiti "pravice do terorja".

Kadar z mirnimi sredstvi in vsemi potrebnimi prizadevanji ni mogoče preprečevati sistematičnih zločinov zoper človečnost, je dovoljena tudi oborožena intervencija mednarodne skupnosti.

Ošlak vidi zlo vojne predvsem v njenem rušilnem delovanju na človekovega duha, v porušenju hierarhije vrednot. Vojna naredi hudobne še bolj hudobne in dobre še bolj dobre, zato ni samo zlo, ampak tudi priložnost za dobro.

Avtor nima iluzij, koliko lahko ljudje dobre volje dejansko prispevamo k miru, namreč: "Biti pravičen, en sam sredi Sodome, je edina resnična stvar, ki jo lahko vsak posameznik stori za mir."

Dokler bo obstajal grešen človek, bo obstajala potreba po oblasti in njenem redu. Oblast pa lahko red ohrani samo z mečem.

Ošlak je takole povzel vsebino svoje knjige:

Mir neizmerno presega banalno razumevanje miru v smislu premirja ali fizičnega mirovanja orožij, odsotnosti vojn in drugih oblik nasilja. Mir je sprejemanje samega sebe, sveta in nadsвета v dinamični perspektivi sprememb in izpolnjevanja. Mir je tudi sprejemanje eksistencialnega nemira.

Miru ni mogoče doseči z razoroževanjem tistih, ki hočejo dobro, in z ukinjanjem vojaštva in policije, pač pa s počasnim dviganjem moralne ravni nasilnika do vojaka, vojaka do viteza in viteza do apostola in partnerja pravega miru.

Gorskokolesarski vodnik po Mežiški, zgornji Dravski in Mislinjski dolini

Andreja Čibron-Kodrin

Pri Založbi Narava je v začetku letošnjega julija izšel Gorskokolesarski vodnik po Mežiški, zgornji Dravski in Mislinjski dolini. Njegov avtor Danilo Golob z Raven na Koroškem pravi: »Po spokojni Koroški in mimo naravnih danosti, med lepotami kulturnih znamenitosti in neposrednimi ljudmi, ki trmasto vztrajajo pod prepadnimi stenami Pece in Uršlje gore, na obronkih zahodnega Pohorja in grebenih ter v dolinah Strojne, Košenjaka in Kozjaka, vas bo vodil ta vodnik v želji, da najdete nekaj zase in to delite tudi z drugimi.«

V vodniku so najprej predstavljene Koroška in njene doline: Mežiška, zgornja Dravska in Mislinjska dolina. Opisani so tudi izhodiščni kraji kolesarskih poti ter naselja ob njih. Dodani so naslovi spletnih strani, kjer lahko radoveden popotnik najde še podrobnejše informacije. Na Pregledni karti so vrisane vse opisane kolesarske poti, ki vodijo po Koroški (in delno tudi po Avstriji).

Avtor je nanizal dvajset predlogov za kolesarjenje in jih zbral v poglavjih: Okoli reke Meže, Nad Javorskim grabnom, Na Pikovo, Po Tončevih poteh, Okoli Uršlje gore – veliki krog, Okoli Uršlje gore – mali krog, Po Strojni in njeni okolici, Na Obretanovo, Čez Strojno v Libeliče, Na Cvitrško sedlo, Čez Ojstrico na Košenjak, Na Pernice, K Svetemu Antonu, Do Svetih Treh Kraljev, Po Kozjaku, Po Ribniškem Pohorju, Na Kope, Po Mislinjski dolini, Okoli Razborja in Na Roglo.

Za vsako kolesarsko pot je avtor podal kratek opis, skupno število prevoženih kilometrov, seštevke vzponov v metrih in potrebni čas. Vsi podatki, nujni za orientacijo, pa so zbrani v tabeli oz. kažipotu poti. Dobrodošle so tudi informacije o težavnosti, tehniki vožnje, treniranosti, panorami, prečnem prerezu poti, cestiščih in zanimivostih. Pot je vrisana tudi na zemljevid.

Zaključno poglavje govori o opremi in pripravi na ture. Avtor, ki se s kolesarstvom ukvarja že nekaj let, prej pa je bil tudi alpinist, ponuja odgovore na vprašanja o izbiri gorskega kolesa, nastavitvi sedeža in višine krmila, o opremi kolesa

in kolesarja ter tehniki vožnje, kot so npr. drža na kolesu, tehnika prestavljanja in zaviranja, vožnja navzdol in navzgor, in o vzdrževanju kolesa. Na podlagi lastnih izkušenj dodaja še nekaj napotkov za uspešen trening.

Knjižica, ki jo je oblikoval Pavel Rakovec in jo lepšajo tudi fotografije avtorja, Toma Jeseničnika, Emila Makana, Miha Kolarja in Sama Štehnika, je na prodaj v trgovinah Enduro na Prevaljah in Gorko v Šmartnem pri Slovenj Gradcu.

Avtor vodnika Danilo Golob (desno) na naslovnici svojega prvenca.

POGOVOR Z AVTORJEM Danilom Golobom

»Kažipot z zemljevidom je novost«

»Na trgu je na voljo kar nekaj kolesarskih vodnikov, v katerih so tudi predlogi za kolesarske ture po Koroški. Kaj te je spodbudilo, da si se lotil samostojnega vodnika, v katerem je predstavljena Koroška kot gorskokolesarska priložnost?«

»Res je, založba Sidarta je izdala gorskokolesarski vodnik Štajerska in Koroška, v katerem je opisanih kar nekaj poti z našega konca. Koroška z geografskimi danostmi in s kulturnimi znamenitostmi je kot celota edinstvena priložnost za gorskega kolesarja, in kot taka si zasluži celovito predstavitev. Gorskokolesarski vodnik po Mežiški, zgornji Dravski in Mislinjski dolini zajema predloge za kolesarjenje po grebenih Kozjaka, Košenjaka, Strojne, obronkih Pece in Uršlje gore ter prostranem Pohorju in tako skuša na ustrezen način predstaviti ta severni kot Slovenije.

Drugi razlog pa je bil, da skušam s to obliko vodenje po kolesarski poti poenostaviti in bolj približati kolesarju. Kažipot z zemljevidom je novost na tem področju in tvori bistvo tega vodnika.«

»Od ideje do izvedbe je verjetno minilo kar nekaj časa. Kako je nastajal vodnik in s katerimi težavami oziroma radostmi si se ob tem srečeval?«

»Vodnik je nastajal debeli dve leti. Ker se je koncept spreminjal, je bilo kar nekaj dela zaman, vendar se izplačalo, vsaj kar zadeva vsebino. Že od vsega začetka mi je bilo jasno, da je treba vodnik pripraviti v enem od "tiskarskih programov", da se tako poceni tiskanje, če hočem, da bo vodnik zagledal luč sveta. No, na koncu se je izkazalo, da je bilo vse zaman, pripravljeno gradivo je bilo za tiskarja neuporabno, žal.

Kar pa še ni bilo vse! Po drugem lektoriranju je z računalnika neznano kam izginila mapa, v kateri sem imel shranjen gorskokolesarski vodnik. Zaman je bilo mesec in pol dela, v glavnem noči.

So se pa zgodile tudi lepše stvari: Na pomoč so mi priskočili občine koroške krajine, podjetja in posamezniki, ki so denarno podprli tiskanje gorskokolesarskega vodnika. Ker so ponudbe koroških tiskarjev presegle zbrana sredstva, sem k sodelovanju povabil založbo Narava, d. o. o. (Prolocotrade), ki mi je omogočila izdajo vodnika.«

»Kot vnetega kolesarja in dobrega poznavalca domačega terena te sprašujem, katere kolesarske "stezice" so najlepše v občini Ravne na Koroškem oziroma katero turo, opisano v vodniku, najbolj priporočaš našim bralcem?«

»Že v uvodu sem dejal, da je Koroška zelo primerna tako za zahtevnega kot nezahtevnega kolesarja, pa vendar, če vztrajaš: Veliko mi pomeni, ko se potepam po zaselkih Strojne, Suhega Vrha in Zelenega Brega. Kar pa ne pomeni, da mi je kolesarjenje po osojnih pobočjih Uršlje gore manj všečno. Nasprotno, res je sicer, da je pomembno okolje, v katerem kolesariš, sem pa prepričan, da si večina kolesarjev želi spoznati čim več novih poti in krajev, pa ljudi, seveda.«

»Zdi se, da kolesarjenje postaja vse bolj priljubljeno. Kako pa ti ocenjuješ razcvet te rekreativne oziroma športne discipline?«

»Res je, gorsko kolesarjenje je postalo izjemno priljubljen način rekreacije, tako mladih kot tudi starejših – ne glede na spol. Veliko je k temu v preteklosti pripomogla trgovina "Šprikla", sedaj pa trgovina "Enduro" in "Gorko" s široko ponudbo in z dobrim servisom koles. Prav veselo je pogledati družino, katere člani strumno poganjajo pedalke proti Dobji vasi, a kaj, ko je tega veselja hitro konec. Ravne in Prevalje skupaj ne premorejo več kot tri kilometre urejenih kolesarskih poti, žal. Srčno si želim, da temu ne bo več dolgo tako.«

Čista studenčnica se prileže tudi gorskim kolesarjem.

(Foto: Miran Kodrin)

Veseli Guštanj –

III. RAVENSKI DNEVI V ORGANIZACIJI TURISTIČNEGA DRUŠTVA RAVNE

Dragica Pečovnik

Otvoritev III. Ravenskih dnevov – pozdravni govor predsednika Turističnega društva Ravne na Koroškem Damjana Ziha

(Foto: arhiv TD)

Turistično društvo Ravne na Koroškem je zadnji teden v avgustu organiziralo že tretje Ravenske dneve. Celotedensko prireditev smo poimenovali Veseli Guštanj, saj želimo, da bi se občani in drugi obiskovalci, še zlasti otroci, zadnji teden pred začetkom šole in na koncu počitnic ter dopustov skupaj povesečili, se sprostiti in za en teden pozabili na vsakdanje skrbi ter obveznosti. Temu primerno smo zasnovali program prireditev, saj so se zvrstile različne kulturne, športne

in zabavne prireditve, namenjene tako otrokom in mladim kot nekoliko starejšim. Skupaj smo pripravili več kot sedemdeset prireditev, ki so potekale na osrednjem prireditvenem prostoru pred Supermarketom TUŠ in na drugih lokacijah Občine Ravne na Koroškem.

Turistično društvo si je kot temeljni namen tovrstne prireditve zadalo nalogo, da v svojem okolju deluje kot povezovalce med različnimi društvi in drugimi akterji, ki sooblikujejo dogajanje v kraju. S

tem namenom smo tudi letos k sodelovanju povabili vsa društva, ki aktivno delujejo v naši občini. Odziv je zadovoljiv, saj se je odzvalo petnajst društev in drugih ustanov: Center za socialno delo Ravne na Koroškem, Univerza za tretje življenjsko obdobje, Koroški pokrajinski muzej Slovenj Gradec – Enota Ravne na Koroškem, Zavod za športno dejavnost Ravne, Klub koroških študentov in drugi. K sodelovanju smo povabili tudi vse izvajalce gostinskih dejavnosti in lastnike lokalov, da v njih oziroma pred njimi organizirajo dogajanje, zlasti zabavne prireditve – promocije pijač, nastope glasbenih skupin, atraktivne predstave in podobne aktivnosti za sprostitve in razvedrilo.

Nekatere prireditve so v okviru Ravenskih dnevov postale tako rekoč že stalnica in so tudi najbolj obiskane. Mednje sodijo na prvem mestu zagotovo karaoke, kjer se lahko predstavijo večinoma še neizkušeni glasbeni talenti. Kot vsako leto so tudi letos na karaokah blesteli otroci in mladostniki, saj so nekateri v svoj nastop vložili veliko truda, zanosa in ustvarjalnosti. Do potankosti so izdelali koreografijo, izpilili nastop in izvorno imitirali svoje priljubljene glasbene izvajalce. Najboljši med njimi so bili tudi ustrezno nagrajeni, vsi pa so prejeli simbolične nagrade.

Posebej smo zadovoljni, ker nam je uspelo k sodelovanju pritegniti večkratna državna in svetovna prvaka

Tekmovanje v pripravi "hladne koroške malice" (Foto: arhiv TD)

Karaoke (Foto: arhiv TD)

– plesalca standardnih in latinsko-ameriških plesov – Leno in Matica Pavliniča. Izvedla sta večdnevne plesne delavnice, kjer sta več kot dvajset otrok učila standardne in latinsko-ameriške plese. Nad otroki sta bila navdušena. Povedala sta, da so se zelo trudili in bili izjemno pridni. Kljub temu da so zelo mladi, so se hitro naučili plesnih korakov. Osvojeno znanje so otroci demonstrirali ob zaključku plesnih delavnic na osrednjem prireditvenem prostoru.

Za kreativnost je poskrbel tudi Center za socialno delo Ravne na Koroškem, ki je izvedel ustvarjalne delavnice, kjer so otroci poslikavali talne površine. Turistično društvo pa je za otroke organiziralo poslikavo majic. Tudi koroški likovniki so ustvarjali kar na prostem.

Pestro, ustvarjalno in zlasti polno kulinaričnih užitkov je bilo tudi tekmovanje v pripravi hladne koroške malice, kjer so se s svojimi domačimi dobrotami predstavile koroške kmetije. Tekmovalo je kar devet kmetij, ki so na zelo kreativen, estetsko zanimiv in gurmansko privlačen način promovirale svoje izdelke – mesne in suhomesne izdelke

Nastop Boštjana Konečnika in mladi ljubitelj njegove glasbe (Foto: arhiv TD)

(salame, šunke, pršut, zaseke), mlečne izdelke (skuta, sir) in pijačo (mošt, žganje). Vse so ustrezno aranžirali in okrasili z zelenjavo in s sadjem ter k jedem ponudili različne vrste domačega kruha.

Za bolj veselo in razigrano vzdušje so poskrbeli razni pevski zbori: KD Urška, Moški pevski zbor PGD Ravne, KD Svitanje, oktet KD Prežihov Voranc in njihova folklorna skupina. Dogajanje so popestrili tudi harmonikarji ter razni glasbeni ansambli: Rosa, Slapovi, Mladi petelini in s koncertom naš znani harmonikar Boštjan Konečnik. Zelo obiskan je bil koncert skupine Kingston, ki ga je organiziral Pub Preša. Tudi mlajša populacija ni bila prikrajšana, saj so imeli možnost, da izživijo svoje plesne strasti na House partiju v organizaciji Cluba Havana in na Rave partiju v

organizaciji Kluba koroških študentov. Nastopila je tudi mlada metalska skupina Ferrum Noricum. V baru Berlin so pripravili džezovski večer, v baru Viva pa orientalski večer s trebušno plesalko.

Posebna atrakcija in paša (zlasti za moške) oči je bil erotični šov, ki ga je organiziral Club Havana, saj se je v lokalu kar trlo ogleda željnih moških, vendar je med njimi bilo (presenetljivo) veliko žensk. Dve erotični plesalki sta dodobra razgrela množico, ki si je možnost za boljši pogled iskala tudi stoječ na mizah, točilnem pultu in povsod, kjer je bilo še kaj prostora.

Atraktivna je bila tudi predstava z ognjem, ko so pred barom Berlin svoje akrobacije prikazali večji žonglerji.

Zanimiva in poučna je bila predstavitev vlečnih rodovniških psov Kluba rodovniških vlečnih psov Geronimo. Zainteresirani so lahko dobili informacije o vzreji in skrbi za pse, o njihovem izvoru in načinu življenja. Predstavitve so člani kluba popestrili z vlečnimi sanmi, v katere so za prikaz »vpregli« vlačne pse.

Psi so svoje spretnosti dokazovali tudi v parku, kjer je REPS prikazal način reševanja z reševalnimi psi. Gledalci so se lahko prepričali o spretnosti in dobri dresiranosti reševalnih psov, ki so z lahkoto obvladovali različne naloge na poligonu.

Seveda ni manjkalo športnih aktivnosti, saj je ZŠD Ravne pripravil turnir v malem nogometu, tekmovanje z gorskimi kolesi in spretnostno vožnjo s kolesi za najmlajše, Gostilna Lečnik in Kavama Tuš sta pripravili tekmovanje v biljardu, Klub koroških študentov turnir v streetballu in paintballu, na Javorniku je potekala nogometna tekma suhi : debeli, PGD Ravne pa je organiziral zabavne igre z vodo in vlečenjem vrvi. Potekali so še razni drugi turnirji – pikado, ročni nogomet, tarok ipd.

Dogajanje je bilo pestro in raznoliko, zato menimo, da se je za vsak okus kaj našlo. To potrjuje tudi množična obiskanost prireditev, še zlasti konec tedna, ko je bilo največ zabavnih prireditev. Da prireditve postaja pomembna, dokazuje tudi prisotnost raznih znanih in pomembnih ljudi – letos še zlasti raznih strankarskih in nestrankarskih kandidatov za državnozbornske volitve in drugih ljudi iz političnih krogov ter ljudi s področja kulture in umetnosti, športa in druge lokalne elite.

Po kratkem oddihu od tako zahtevne in naporene prireditve pa že pripravljamo in organiziramo vse potrebno za nadaljnje dogajanje; in če ne prej, se spet srečamo na tradicionalnem novoletnem praznovanju – Silvestrovanju na prostem.

Ravenski dnevi so bili uspešno izvedeni tudi zaradi številnih sponzorjev, ki so nam od srca radi pomagali, zato se jim za to pomoč iskreno zahvaljujemo.

28. SREČANJE SLOVENSКИH ŠPORTNIKOV IZ OBMEJNIH DEŽEL

Andreja Čibron-Kodrin

Občina Ravne na Koroškem in Zveza športnih društev Ravne sta 25. in 26. junija letos pripravili že 28. Srečanje slovenskih športnikov iz obmejnih dežel. Tokrat je bilo že petič na Ravnah na Koroškem, ki so tovrstno tekmovanje prvič gostile že leta 1977. Letošnje igre so organizatorji poimenovali **OD SREČANJ ČEZ MEJE DO SREČANJ BREZ MEJ.**

Mladi športniki iz Združenja slovenskih športnih društev v Italiji (ZSŠDI), Slovenske športne zveze s Koroške (SŠZ), Zveze Slovencev na Madžarskem (ZSM) (Porabje) in Občine Ravne na Koroškem so se pomerili v nogometu (na stadionu na Ravnah na Koroškem), deklice v odbojki (v telovadnici OŠ Prežihovega Voranca), v namiznem tenisu (v telovadnici na DTK) in fantje v košarki (v telovadnici OŠ Franja Goloba na Prevaljah).

Na igrah je sodelovalo skoraj dvesto osnovnošolcev. Namen srečanj ni le športnega značaja; na igrah se mladi spoznavajo, slovenski otroci, ki živijo zunaj meja matične domovine, pa stopajo v neposreden stik z maternim jezikom, kar je zanje še posebej pomembno in kar daje srečanjem širši pomen. Organizatorji so v 24-urno druženje poleg tekmovanj, slovesnosti ob začetku in zaključku ter sprejemov uspeli vključiti tudi ogled Prežihove bajte.

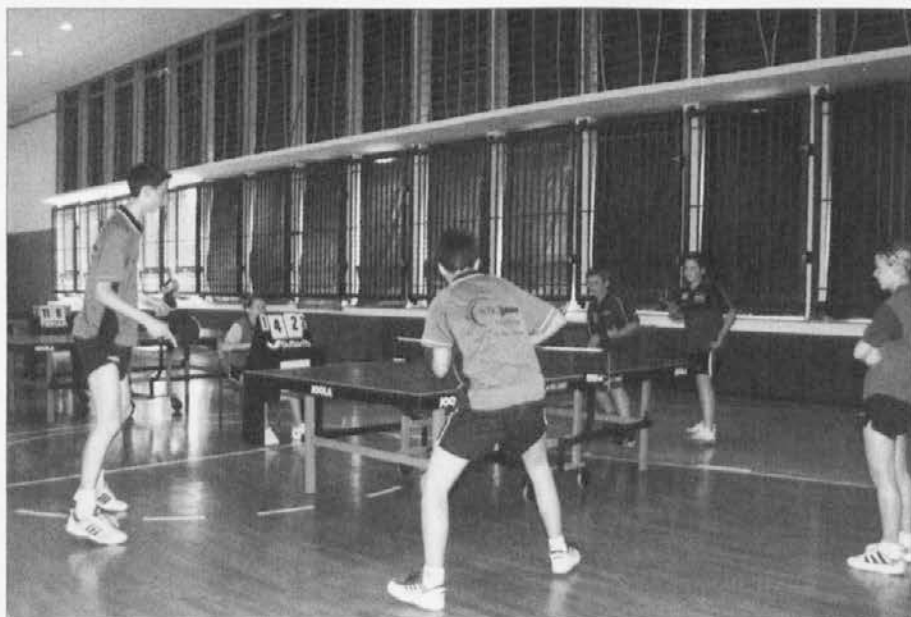
Izidi tekmovanja niso najpomembnejši, a jih vseeno navedimo.

Nogomet:

1. mesto: SLOVENSKA ŠPORTNA ZVEZA KOROŠKE
2. mesto: ZVEZA SLOVENCEV NA MADŽARSKEM
3. mesto: ZDRUŽENJE SLOVENSКИH ŠPORTNIH DRUŠTEV V ITALIJI
4. mesto: RAVNE NA KOROŠKEM

Odbojka

1. mesto: RAVNE NA KOROŠKEM
2. mesto: ZDRUŽENJE SLOVENSКИH ŠPORTNIH DRUŠTEV V ITALIJI
3. mesto: SLOVENSKA ŠPORTNA ZVEZA KOROŠKE

Igralci so uživali, žal pa skoraj ni bilo navijačev in gledalcev.

(Foto: Andreja Čibron-Kodrin)

Košarka

1. mesto: ZDRUŽENJE SLOVENSКИH ŠPORTNIH DRUŠTEV V ITALIJI
2. mesto: RAVNE NA KOROŠKEM
3. mesto: SLOVENSKA ŠPORTNA ZVEZA KOROŠKE

Namizni tenis – dečki

1. mesto: RAVNE NA KOROŠKEM
2. mesto: SLOVENSKA ŠPORTNA ZVEZA KOROŠKE
3. mesto: ZDRUŽENJE SLOVENSКИH ŠPORTNIH DRUŠTEV V ITALIJI

Namizni tenis – deklice

1. mesto: RAVNE NA KOROŠKEM
2. mesto: ZDRUŽENJE SLOVENSКИH ŠPORTNIH DRUŠTEV V ITALIJI

mladinski šport naredil v svojem bogatem športnem življenju.

V zadnjih letih je bil Jože Šater zelo spoštovan in uspešen predsednik Mednarodnega komiteja šolskih športnih iger, ki organizira športna srečanja šolskih otrok po vsem svetu. Okoli 27.000 otrok iz 250 mest in 56 dežel celega sveta je tako sodelovalo na štiridesetih igrah in v vseh zadnjih srečanjih je bilo Šaterjevo delo pomemben vzvod izvedbe. Tragična nesreča se je zgodila na službeni poti, ko sta se s kolegom peljala na sestanek v zvezi z organizacijo mednarodnih iger šolarjev.«

Zaključna prireditev – priznanja je podelil Miro Cerar, nekdanji vrhunski športnik.

(Foto: arhiv ZŠD Ravne)

Iz pozdravne besede **Maksimilijana Večka**, župana Občine Ravne na Koroškem in predsednika organizacijskega odbora:

»Letošnje srečanje mladih športnikov ima svojo posebnost. Dogaja se prvič po tem, ko so države, iz katerih mladi športniki prihajate, združene v Evropski uniji. V zadnjih sedemindvajsetih letih so se okoliščine potovanja udeležencev na igre izboljševale, zmeraj lažje je bilo zagotavljati udeležbo, tako kot se potuje danes, pa vendarle še ni bilo. Olajšani stiki med pripadniki slovenskega naroda so eden pomembnih rezultatov vstopa držav v EU. Ob letošnjem srečanju se tega še posebej veselimo!

Pobuda, da se letošnje srečanje ponovno organizira na Ravnah, je prišla s strani slovenskega olimpijskega komiteja, razlog zanjo pa je tragična smrt Jožeta Šaterja, v veliki meri tudi očeta teh iger. Letošnje igre so tudi njemu v spomin in zahvalo, za vse, kar je za šport in še posebej za

Iz pozdravne besede **Mirana Klančnika**, predsednika Zveze športnih društev Ravne na Koroškem:

»Jože Šater je bil eden prvih pobudnikov sodelovanja matične Slovenije z zamejstvom in človek, ki je izjemno veliko prispeval k razvoju športa ne samo na Ravnah, ampak tudi širše v slovenskem in mednarodnem prostoru. Po njegovi zaslugi in zaslugi mnogih drugih športnih zanesenjakov lahko rečemo, da so Ravne športno zelo razvita občina.

V Zvezo športnih društev, ki je krovna organizacija klubov in društev, je vključenih 23 društev z okoli 2100 aktivnimi športniki. Poleg teh pa v športu dela tudi več kot 300 trenerjev, sodnikov in drugih športnih delavcev. Z gotovostjo lahko trdimo, da Ravne po svetu niso znane samo po kakovostnih jeklih, ampak tudi po naših odličnih odbojkarjih, smučarjih tekačih, plavalcih, alpskih smučarjih in številnih drugih vrhunskih športnikih.«

ZAKLJUČNA TEKMA V ŠPORTNEM PLEZANJU OSNOVNOŠOLCEV VZHODNE SLOVENIJE

Urška Vezonik in Marta Krejan

Odrgnine, razpokani prsti, boleči sklepi in razbolele mišice, padci, slabo vreme, prazna denarnica na eni in hribi, skala, dobri »grifi«, balvani, »boulder«, veselje ob uspehu, druženje itd. na drugi strani povezujejo okoli šestdeset članov Alpinističnega kluba Ravne. Člani pa nismo samo alpinisti, enakovredni predstavniki kluba so tudi športni plezalci. Brez dobrega sodelovanja in medsebojne podpore verjetno ne bi imeli dveh plezalnih sten v telovadnici na Čečovju, »boulderja« na Javorniku, lastnih prostorov na Grohotu, urejenih plezališč v okolici, Koroškega alpinistično-plezalnega glasnika, plezalnih vodnikov,

alpinistične šole in še česa. Skupaj s člani društva Kundi vsako leto na Prevaljah organiziramo balvansko tekmo »Navita kita«, letos pa je v organizaciji kluba na Ravnah potekala peta tekma prvenstva v plezanju osnovnošolcev vzhodne Slovenije.

Plezanje, takšno ali drugačno, pa je seveda tisto, kar povezuje člane kluba. Plezanje kot del najmanj dveh športnih panog; če smeva ta izraz uporabiti tudi za alpinizem, je druga panoga športno plezanje.

Športno plezanje je v grobem plezanje v dobro zavarovanih skalnih smereh, je pa poleg lednega plezanja tudi edina oblika plezanja, ki pozna uradna tekmovanja.

Župan Maksimilijan Večko in načelnik AK Ravne Robi Jamnik sta podelila pokale.

(Foto: arhiv AK Ravne)

Gre izključno za prosto plezanje, kar pomeni, da se pripomočki (vrv, sistemi ...) uporabljajo zgolj za varovanje, plezalec pa v smeri napreduje samo s pomočjo lastnega telesa – pomembno je vztrajati in z lastnimi močmi premagati težave ter doseči vrh.

Balvansko, klasično in plezanje v visokih stenah so oblike športnega plezanja. Vzponi na umetnih stenah se priznajo za dosežek, če so doseženi na tekmovanju, sicer pa se klasični športni plezalci preizkušajo v smereh, dolgih do en raztežaj, nekateri v več raztežajev dolgih smereh, spet drugi pa na balvanih, torej v nizkih skalah in manjših naravnih ali umetnih stenah, kjer varovanje z vrvo praviloma ni potrebno, biti pa mora varno doskočišče.

Tekmovanje v športnem plezanju je lahko težavnostno, hitrostno ali pa balvansko. Pri balvanskem tekmovanju se postavi nekaj »problemov« različnih težavnosti, poskusi v posamezni smeri pa so omejeni številčno ali časovno. Na velikih stenah so težavnostna in hitrostna tekmovanja. Pri hitrostnem se plezalec kvalificira glede na čas, v katerem je preplezal določeno smer, pri težavnostnem pa se seštevajo dosežene višine oziroma mesta. Na težavnostni tekmi, kakršna je bila tudi na Ravnah, plezalci običajno plezajo na »flash«, kar pomeni, da predhodno opazujejo drugega plezalca v smeri, varovanje pa je, sploh pri mlajših in začetnikih, »top rope«, torej z vrha.

Pri nas je na državnem nivoju vsako leto prvenstvo s približno desetimi tekmami v različnih starostnih in obeh spolnih kategorijah. Predhodna izbirna tekmovanja (vzhodna Slovenija in Gorenjska liga) potekajo v začetku leta. Ideja prvenstva je približati najmlajšim tekmovalcem, tistim, ki se še niso srečali z aktivnim treningom in s tekmami, tekmovalno vzdušje za kasnejši lažji prehod na tekme državnega prvenstva. Na tovrstnih tekmah se pleza, kot že rečeno, na "flash" (plezalcem smer demonstrirajo in med seboj se lahko gledajo), tekme pa se lahko udeležijo – v našem primeru – vsi osnovnošolci iz vzhodne Slovenije.

Plezalna tekma, ki jo je v nedeljo, 18. aprila, organiziral naš alpinistični klub, je bila zaključna tekma letošnjega prvenstva vzhodne Slovenije. Prve štiri so se zgodile v Mariboru, Slovenj Gradcu, Slovenski Bistrici in v Celju.

V nedeljo ob desetih dopoldan je ravnski župan Maksimilijan Večko z govorom otvoril tekmo, v, žal, javnosti zaenkrat še premalo poznani športni disciplini.

Cicibani in cicibanke so prebili led in začeli s tekmovanjem. Na trenutke kar nisi mogel verjeti, kaj vse zmorejo spretna telesa drobnih mladih plezalcev.

Kakršen je bil na tekmi, tak je bil vrstni red **cicibanske dekliske** trojice tudi v skupni uvrstitvi: pred tretjevrščeno **Tamaro Omerzel** iz AK Slovenj Gradec in drugouvrščeno domačinko **Polono Pušnik** je na najvišji stopnički stala **Neža Kruder** iz ŠPO Celje. Ravenčanka **Barbara Pori** se je uvrstila na sedmo mesto, v skupnem seštevku je bila osma.

Matic Leva iz AO Slovenska Bistrica je bil najboljši med **cicibani** in v skupni razvrstitvi, drugi in

v skupni razvrstitvi tretji je bil **Ambrož Novak** iz Posavskega AK, tretje mesto pa je pripadlo Ravenčanu **Žigi Pisarju**, ki je bil v skupni razvrstitvi četrti. Drugo mesto v skupni razvrstitvi je osvojil **Gregor Vezonik** iz AK Ravne.

Mlajša deklica Ksenija Zupanc iz Laškega je bila boljša od Celjank **Tanje Zore** in **Anje Zagoričnik**, ravno tako je bila najboljša v skupni razvrstitvi, kjer je tretje mesto zasedla **Tanja Zore**, drugo pa **Nika Palir**, obe iz ŠPO Celje. V isti kategoriji se je Ravenčanka **Zala Rek**, ki je na tekmovanju sodelovala prvič, povzpela na sedmo mesto.

Pri **mlajših dečkih** je tako v skupni razvrstitvi kot na vseh petih tekmah, tokrat ob vzpodbudi Metallice in številnih navijačev, na prvo mesto priplezal **Ciril Vezonik** iz AK Ravne, drugo in tretje mesto pa sta si priborila član PK Laško **Matjaž Zorko** in **Aljaž Berčič**, ŠPS APD Kozjak Maribor. **Izidor Zupan** in **Matjaž Zorko** iz Laškega sta dosegla drugo in tretje mesto v skupni razvrstitvi.

Starejše deklice so dosegle enak vrstni red tako na Ravnah kot v skupni razvrstitvi: **Mateja Hohkraut** iz Laškega se je v dvoboju pomerila z drugouvrščeno **Katjo Krejan** iz Posavskega AK, tretja pa je bila **Živa Frešer** iz Slovenske Bistrice.

Pri **starejših dečkih** je precej pozornosti pritegnil dvoboj v superfinalu, ko smo fascinirani strmeli v **Miha Britovška** iz AK Slovenj Gradec, ki je suvereno preplezal postavljeno smer in pristal na najvišji stopnički, za njim pa, ne na tekmi ne v skupni razvrstitvi, ni dosti zaostajal **Jernej Kruder** iz ŠPO Celje. Tretji je bil **Rok Rabuzza** iz Laškega.

Prav vsak tekmovalac je dobil manjšo nagrado, ki si jo je izžrebal skupaj s štartno številko, šest najboljših iz posamezne kategorije si je prislužilo dodatne nagrade, najboljši v skupni uvrstitvi pa so domov seveda odnesli tudi pokale.

Glede na odzive gledalcev je tekma uspela, z organizacijo so bili očitno zadovoljni tako plezalci kot obiskovalci.

Vesna Zmazek s Ptuja, mama tekmovalke Eve, ki tekmuje dve leti, je dejala, da je to doslej najboljše organizirana tekma, pri čemer je poudarila, da so bili smerokazi v precejšnjo pomoč pri iskanju telovadnice. Pohvalila je plezalno steno in pripomnila, da je precej več obiskovalcev kot na drugih tekmah.

Mami mladih tekmovalcev Valerija Simonič in Jerneja Bombek, prav tako s Ptuja, sta najprej potrdili, da so smerokazi res dobra pogruntavščina in da kaj takega drugod pogrešajo. Glede tekme in organizacije nista imeli nobenih pripomb, vse se jima je zdelo zelo v redu, tudi ozvočenje, čeprav sta menili, da je malce preveč glasno.

G. Kruder iz Celja je oče dveh uspešnih plezalcev, Neže in Jerneja. Smeri so se mu zdele zelo dobre, tudi zaradi dolžine, in pripomnil je, da bi bilo treba steno še večkrat izkoristiti. Na vprašanje o organizaciji in tekmi je odgovoril: »Super! Glede na

to, da sem prvič tu in da sem bil že na mnogih tekmah, vse čestitke!»

Obiskovalec Peter je povedal, da nima »blage veze o športnem plezanju«, se mu pa zdi zanimivo. Tudi on je pohvalil organizacijo in pestro dogajanje.

Jože Čekon z Raven je mlade tekmovalce opazoval s tribune. Na taki tekmi je bil prvič in zelo je bil navdušen nad njihovimi sposobnostmi. Podobno

Pohvalil je tekmovalce in njihovo spretnost pa tudi samo organiziranost Alpinističnega kluba Ravne. Glede na prvi vtis, ki ga je dobil ob spremljanju tekme, bo tako ali drugače verjetno še sodeloval na kateri. Vse skupaj mu je malce obudilo spomine na čase, ko je npr. nad Votlo pečjo tudi sam »malo lezu« in pa na Turncu, ko je še študiral v Ljubljani. Seveda ni pozabil na Uršljo goro in na našo Raduho pa na

Najboljši mladi ravenski plezalci.

(Foto: arhiv AK Ravne)

mnenje je imel tudi Franc iz Radelj, ki je bil še posebej navdušen nad deklicami.

Prikupna devetletna Živa, sicer tudi športna plezalka, je tekmo, žal, samo opazovala: »Tekma mi je zelo všeč, ampak sem na nek način žalostna, ker ne morem sodelovati, saj sem si zlomila nogo.«

Sedmouvrščeni ciciban Gregor: »Z današnjo tekmo sem zadovoljen, samo z rezultatom nisem najbolj. Sem pa vesel, ker imam vseeno dovolj točk, da sem v skupni razvrstitvi drugi.«

Trener zelo uspešnih plezalcev iz Laškega, Aleksander Stepišnik, je najprej pohvalil steno in poudaril, da bi prav zaradi izjemno dobre in velike stene morali tekme organizirati večkrat: »Stena omogoča dokaj dobro postavitev smeri, kar zadeva organizacijo, sem pa tudi zelo zadovoljen. Tudi vzdušje tukaj je zelo dobro.«

Za župana Maksimilijana Večka je bila to prva tovrstna tekma na umetni steni, ki jo je gledal v živo.

plezališče Vranske peči in Toplo, kjer je pred kratkim kolesaril. Pohvalil je urejenost plezališč in nam zaželel uspešno delo tudi v prihodnje.

Da so bile smeri zanimive in očitno ravno prav zahtevne, je poskrbel Celjan Erih Obrez, sicer uradni državni postavljalec smeri. Metod Horjak se je »postavljaj« pred mikrofonom, naziv sodnika je pripadal Branku Mačku in Dragu Slaviču. Seveda ni šlo brez varovalcev, ki so ves čas skrbeli za varno plezanje mladih plezalcev: Marko, Igor, Nejc in Marta. Za brezhiben potek tekmovanja je bila zaslužna predvsem Urška Vezonik, nikakor pa tekma ne bi uspela brez velike pripravljenosti in požrtvovalnosti vseh ostalih članov kluba in staršev otrok tekmovalcev, ki jih zaradi številčnosti niti ne moreva naštet.

Gotovo so se prav vsi tekmovalci, še posebej najboljši, razveselili lepih in praktičnih nagrad, česar jim brez številnih sponzorjev ne bi mogli omogočiti. Sponzorji

tekme so bili: KIVI – računal. inž., Slovenj Gradec, MOJCA šport – Ravne, ENDURO – Prevalje, AV studio – Velenje, MENTIS – računal. inž., Dravograd, Foto tabor Maribor, PETROL – bencinski servis Ravne, Forma-film Žaže, Prevalje, MEDI-KEM, Ravne, Občina Ravne na Koroškem, SM – metal Šentjanž, JAJA, Prevalje, CATV Ravne, OŠ Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem, DAVID, Ravne, SPORT 2000, Ravne, Cheers – Slavič, Mizarstvo Anželak, Srečko Prislan, s. p., Koma bar.

Iskrena zahvala vsem! Brez vseh vas tekme ne bi bilo.

REZULTATI 5. TEKME NA RAVNAH IN SKUPNE UVRSTITVE PRVENSTVA MLAJŠIH KATEGORIJ VZHODNE SLOVENIJE 2004 (ŠTEVILKE V OKLEPAJU)

CICIBANKE:

1. (1.) Neža Kruder (ŠPO Celje)
2. (2.) Polona Pušnik (AK Ravne)
3. (3.) Tamara Omerzel (AK Slovenj Gradec)
7. (8.) Barbara Pori (AK Ravne)

CICIBANI:

1. 1.) Matic Leva (AO Slovenska Bistrica)
2. (3.) Ambrož Novak (Posavski AK)
3. (4.) Žiga Pisar (AK Ravne)
7. (2.) Gregor Vezonik (AK Ravne)

MLAJŠE DEKLICE:

1. (1.) Ksenija Zupanc (PK Laško)
2. (3.) Tanja Zore (ŠPO Celje)
3. (4.) Špela Ozimič (AO Slovenska Bistrica)
7. (9.) Zala Rek (AK Ravne)

MLAJŠI DEČKI:

1. (1.) Ciril Vezonik (AK Ravne)
2. (3.) Matjaž Zorko (PK Laško)
3. (4.) Aljaž Berčič (ŠPS APD Kozjak)

STAREJŠE DEKLICE:

1. (1.) Mateja Hohkraut (PK Laško)
2. (2.) Katja Krejan (Posavski AK)
3. (3.) Živa Frešer (AO Slovenska Bistrica)

STAREJŠI DEČKI:

1. Miha Britovšek (AK Slovenj Gradec)
2. Jernej Kruder (ŠPO Celje)
3. Rok Rabuzza (ŠPO Celje)

Ciril Vezonik iz AK Ravne je najboljši med mlajšimi dečki.

(Foto: arhiv AK Ravne)

»Vode pa ni« ali Drugo prvomajsko plezanje v stenah Biokova

Marta Krejan

Lahko bi rekli skoraj neposredno iz morja se divje skalovje Biokova dviga do višine 1762 m. Morebitne ljubitelje hribov, ki pa niso navdušeni nad večurno hojo, do vrha Sv. Jureta pripelje panoramska cesta. Natančno pravzaprav ne morem opisati, kakšna je vožnja po tej cesti in kakšen je razgled z vrha, ker tam še nisem bila, vendar je glede na razne informacije cesta ponekod precej izpostavljena, vrhu pa bi po naše baje lahko rekli »podi«, saj menda spominja na tovrstne površine tal v naših Alpah. Dokaj svojevrstni morajo biti občutki, če Biokovo obiščeš pozimi; bolj ko ne vsi vemo, kakšne so obmorske zime, torej je razmerje med obalo Makarske in ne ravno oddaljenim vrhom Biokova v zimskih mesecih verjetno izjemno zanimivo.

Čeprav o jadralnem padalstvu ne vem skorajda nič, je več kot očitno, da je to hribovje vsekakor zelo primerno tudi za tovrstne zračne podvige, saj lahko s tal nenehno zavidljivo opazujemo uživače, ki jim zračni tok omogoča čudovite razglede.

Stanko Mihev, alpinistični inštruktor z Raven, že vrsto let za prvomajske počitnice tradicionalno obiskuje hrvaška obmorska hribovja in v njihovih stenah pleza predvsem prvenstvene smeri. Do lanskega leta je največ plezal v Bačič Kuku v Velebitu, ko pa so na območju tega hribovja, razen v Paklenici, plezanje prepovedali, se je odločil za raziskovanje hribov nad Makarsko, letoviškim krajem nasproti Brača in Hvara. Običajno ga na teh potovanjih spremljata mama Angela in sin Davo, vedno pa se mu pridruži še kdo od alpinistov, plezalskih navdušencev ali hribolazcev, najde pa se še kak avanturist, ki uživa v improviziranem kampu brez vode in ne pogreša sicer »nujnih civilizacijskih pridobitev« (predvsem otroci so navdušeni, da jim ves teden ni treba pod tuš).

V soboto zjutraj, 24. maja letos, smo se pustolovščini Mihevovih pridružili Sonja Mihev, Simona Ledinek s hčerkama Živo in Taro, Nejc Marzel, Igor Kremser, Marinka Dretnik, Vlado Črešnik, Cerkničan Marjan Turšič in Sara Strmčnik z mamo Marto Krejan. Dokaj dolgo vožnjo do Makarske smo si krajšali z običajnimi popestritvami – vso pot ni zmanjkalo šal in dovtipov, otroci poznajo ogromno besednih iger, vsake toliko je prišla na vrsto »čik pavza« in podobno. Tisti, ki so se odločili, da jih bo med vožnjo kratkočasil pogled na morje, so prispeli v že napol postavljen »bazni tabor« v zapuščenem kampu, ki smo ga na istem mestu kot lansko leto začeli postavljati bolj neučakani člani odprave (pot čez celino je vendarle krajša). Le Ledinekova dekleta so se odrekla razkošju šotora in so našla prijeten apartma v mestu, kar pa ne pomeni, da so razvajena; devetletna Živa je namreč zaradi precej hude poškodbe lahko hodila samo s pomočjo bergel in teden dni v šotoru bi njeno stanje kvečjemu le še poslabšal.

V nedeljo zjutraj nas je zbudil ropot dežnih kapljic po platnu, zato sta se samo Vlado in Igor podala na raziskovanje začrtane smeri, ostali pa smo se proti večeru polni lepih vtisov vrnili s potepanja po botaničnem vrtu Kotišina. Žal so nam vtise skalile uradne osebe, tako da smo se naslednji dan z vso kramo vred morali preseliti na nekaj sto metrov oddaljen, oblastem primernejši prostor, ki pa ni bil nič bolj podoben kampu kot prvi.

Kakor koli že, prišli smo plezat; v ponedeljek se nas je vreme usmililo in Podvozje smo (Stanko, Nejc, Vlado, Igor, Marjan in Marta) poimenovali prvo smer, ki smo jo v treh urah preplezali v treh navezah. Marinka in Simona sta dan izkoristili v bližnjem plezališču Brela, bica pa nam je pripravila obilno in izjemno okusno večerjo, ki nas je držala pokonci vse tja do polnoči. Moram povedati, da superbabico Angelo prav vsi kličemo bica, saj je pogosto članica odprav in dvo- ali večdnevni tur, kjer vedno poskrbi za vse lačne alpiniste in avanturiste pa tudi sama rada kaj spleza in pohajkuje po hribih (na Raduhi je tako

rekoč doma), poleg tega pa ji mirne duše zaupamo varstvo otrok, kadar gredo z nami v hribe ... no, v tem primeru na morje. Sonja je dan preživela po svoje, obenem pa je bila v pomoč naši superbabici.

V ponedeljek zvečer je v baznem taboru zrasel še en šotor – našim navezam se je namreč pridružil Matjaž Prislan. Naslednji dan, 27. maja, sta nastali smeri Tangice (Marinka in Marjan) in Lepa deklica (Stanko, Nejc, Matjaž in Marta). Malo proč od konca naše smeri nas je v zavetje sprejel čudovit gozdček z idealno majhno jaso, ravno pravo za sanjarjenje, meditacijo in počitek. Pred nami je bil še dokaj dolg sestop, zato je dišeča jasa ostala neizkoriščena. Vlado je z Igorjem poskušal splezati neko fascinantno smer, iz mesta dobro vidno zajedo, ki sta se je istočasno lotila še dva druga slovenska alpinista, ampak zaradi neugodnega vremena so namero vsi morali opustiti. Torek je bil namreč precej moker in hladen, kar je plezanje seveda malce otežilo, vendar vsaka izkušnja pride prav. Pač razmere, bi rekel Močilnikov Vinko, ki nas je, željan plezanja, ravno na ta deževen dan zvečer pričakal v baznem taboru.

Sreda je prinesla tri nove smeri: Marinka se je pritoževala, da na Biokovo pač ni prišla delat, ko je morala v Višinskih delih izbijati Vladove kline; Stanko, Nejc, Marjan in Vinko so svojo smer poimenovali Padli gams, saj so med plezanjem kar nekaj časa opazovali izjemno spretnost in ljubezen gamsje matere, ki se je po (za ljudi neprehodni) strmini zapodila za padlim mladičem in ga spravila na varno; za Miškota ali Lucijino varianto pa smo se odločili Matjaž, Igor in Marta.

Nejcu je najbolj pri srcu ena težjih smeri, in sicer Cona somraka, ki so jo v četrtek plezale tri naveze, sama pa sem imela čast dati ime meni najljubši, Pálinki.

Zadnji dan aprila je bil predviden za vrnitev v domovino, vendar si nas je nekaj, ki doma nismo imeli kakih obveznosti, še privoščilo malce plezarije. Pomagali smo spakirati odhajajočim, nato pa je Vlado naju z Igorjem zapeljal do Velikega Brda, zaselka ob vznožju Biokova, ki je običajno bil izhodišče naših vzponov. Sam se je z Marinko, Simono, Živo, Taro in Saro odpeljal v plezališče Brela, od koder so se vsi vrnili polni plezalnega entuziazma (čeprav ni plezala, je uživala tudi Živa, ki sicer trenira športno plezanje), z Igorjem pa sva se odločila za lahko kratko smer, katero sva posvetila prikupnima sestricama – Živa & Tara. Davo in Sara sta vsak svojo smer »dobila« že lani.

V načrtu smo imeli še sobotno plezanje v Omišu, vendar je vse skupaj šlo dobesedno po vodi; vreme narjji so se namreč izkazali in v petek zvečer napovedan dež ni prenehal niti naslednji dan.

Otroci so čas, ko smo mi plezali, preživljali po svoje. Kopalji so se v mrzlem morju, rolali, se klatili po Makarski in okoli kampa ..., in sicer vedno pod budnim očesom bice, Sonje ali Simone. Slednji sta se v obetajočem torkovem jutru po markirani poti podali tudi proti Sv. Juriju, vendar jima dež ni dopustil, da bi užili razgled z najvišje točke Biokova.

Srečali smo se tudi s starim znancem Antejem, ki je že pred leti in tudi lani gostoljubno sprejel naše alpiniste. Možakar kljub letom kot mladenič teka po hribih za svojimi kozami, rad klepeta s hribolazci in ve veliko povedati o dobrih starih časih, rastlinah, siru in še čem.

Na kratko pa še nekaj osnovnih podatkov o smereh, ki smo jih letos plezali v skalah privlačnega hribovja nad Makarsko:

– Podvozje (vrh Pod pločom), IV / II–III, dolžina: 250 m, čas: 1³⁰ h, 26. aprila 2004 plezali: Stanko Mihev, Nejc Marzel, Vlado Črešnik, Igor Kremser, Marjan Turšič in Marta Krejan;

– Lepa deklica (vrh Mali Borovac), V+ / III–II, dolžina: 450 m, čas: 5 h, 27. aprila 2004 plezali: Stanko Mihev, Nejc Marzel, Matjaž Prislan in Marta Krejan;

– Tangice (vrh Ercegova gradina), IV / II–III, dolžina: 450 m, čas: 4³⁰ h, 27. aprila 2004 plezala: Marinka Dretnik in Marjan Turšič;

– Padli gams (stena nad vrhom Pod pločom), IV / II–III, dolžina: 310 m, čas: 3³⁰ h, 28. aprila plezali: Stanko Mihev, Nejc Marzel, Vinko Močilnik in Marjan Turšič;

– Miško ali Lucijina varianta (vrh Pod pločom), IV+ / III, dolžina: 200 m, čas: 2³⁰ h, 28. aprila 2004 plezali: Matjaž Prislan, Igor Kremser in Marta Krejan;

– Višinska dela (vrh Pod pločom), VI / V–IV, III, dolžina: 200 m, čas: 2 h, 28. aprila plezala: Vlado Črešnik in Marinka Dretnik;

– Cona somraka (vrh Ercegova gradina), VI / IV, II–III, dolžina: 600 m, čas: 6 h, 29. aprila plezali: Vlado Črešnik, Marinka Dretnik, Stanko Mihev, Nejc Marzel, Vinko Močilnik in Marjan Turšič;

– Pálinka (vrh Pod pločom), VI- / IV, III–II, dolžina: 250 m, čas: 2³⁰ h, 29. aprila 2004 plezali: Matjaž Prislan, Igor Kremser in Marta Krejan;

– Živa & Tara (vrh Pod pločom), III+ / II–III, dolžina: 150 m, čas: 1³⁰ h, 30. aprila plezala: Igor Kremser in Marta Krejan.

In zakaj »vode pa ni«? Če kampiraš na divje, moraš nekje seveda dobiti vodo. Mi smo imeli na razpolago dve možnosti: WC bližnje bencinske črpalke, ki pa so ga že drugi dan po našem prihodu zaprli, češ da »ne radi«, in precej oddaljen tuš na plaži, kateri pa se je pod težo treh nadebudnih slovenskih alpinistov, ki smo natakali vodo v »kanistre«, odlomil meter na tlemi. Vodovodarjem, ki so se kot nalašč ravno takrat nahajali v bližini, smo v zahvalo, da so popravili naš vodomet, podarili nekaj pločevink (avstrijskega!) piva. Pravzaprav je bilo kar zabavno, sploh ker se mojstri niso prav nič jezili na nas. Sicer pa je »vode pa ni« nenehno ponavljal zvitorepec Vlado (vsake toliko je namreč kaj ušpičil), čeprav smo skrbeli, da je bila v taboru na razpolago ves čas.

Če ne pridejo vmes kake višje sile, bomo prihodnje leto gotovo znova dajali imena novim smerem v divje privlačnih skalah nad Makarsko.

**Avtorjem,
bralcem,
sponzorjem
in
vsem
prijateljem
Koroškega
fužinarja
voščimo
obilo
sreče,
zdravja,
zadovoljstva
in
uspehov
v
novem
letu.**

Uredništvo

OPRAVIČILO

V prejšnji številki članek Avtor, ki še vedno preseneča (Še eno uspešno odstranjevanje tančice neznanega z znanega Franja Goloba) ni bil opremljen z imenom in priimkom avtorja. Avtorju mag. Jerneju Kožarju se iskreno opravičujemo.

Urednica

AVTORJI V TEJ ŠTEVILKI

- Franc Čegovnik, varn. inž., upok. vodja Službe za varstvo pri delu v Železarni Ravne
- mag. Andreja Čibron-Kodrin, urednica Koroškega fužinarja, Fužinar Ravne, d. o. o.
- Greta Jukič
- Matej Kodrin, učenec OŠ Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem
- Marjan Kolar, pisatelj
- Veronika Kotnik, prof. RP, koordinatorica Gibanja MRK, OŠ Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem
- Marta Krejan, Alpinistični klub Ravne na Koroškem
- Karlo Krevh
- mag. Irena Oder
- mag. Karla Oder, Koroški pokrajinski muzej – Enota Ravne na Koroškem
- Miroslav Osojnik, Koroški pokrajinski muzej – Enota Ravne na Koroškem
- Dragica Pečovnik, univ. dipl. sociologinja, predsednica nadzornega odbora Turističnega društva Ravne na Koroškem
- Alojz Pristavnik, učitelj GE in ZG, OŠ Prežihovega Voranca Ravne na Koroškem
- Peter Šumnik, inž. stroj., umetniški vodja folklorne skupine KD "Gozdar"
- Andreja Šipek, univ. dipl. etnologinja in kulturna antropologinja
- mag. Marija Vačun Kolar, upok. profesorica Pedagoške akademije in fakultete v Mariboru
- Maksimilijan Večko, župan Občine Ravne na Koroškem
- Urška Vezonik, Alpinistični klub Ravne na Koroškem
- Rozalija Vogel, članica novinarskega krožka Univerze za tretje življenjsko obdobje
- Maja Vrabič, univ. dipl. andragoginja, Smeri, d. o. o., Ravne na Koroškem

Koroški fužinar je ustanovila Železarna Ravne leta 1951. Ta številka je izšla s pomočjo objavljenih pokroviteljev. Izdal in založil jo je Fužinar Ravne, d. o. o., Koroška cesta 14, Ravne na Koroškem.

Uredništvo: glavna in odgovorna urednica mag. Andreja Čibron-Kodrin, tehnična urednica Jelka Jamšek. Lektoriranje: Miran Kodrin, prof. Fotografija na naslovnici: Stanko Mravljak.

Tel.: (02)-82-870-6441 Faks: (02)-82-23-013

Elektronski naslov: Andreja.Cibron@sz-metal.si

Naslov uredništva: Fužinar Ravne, d. o. o., Koroška cesta 14, 2390 Ravne na Koroškem.

Tisk: ZIP center, d. o. o., Ravne na Koroškem.

Na podlagi zakona o davku na dodano vrednost (Ur. list RS, št. 89/98) sodi časopis med proizvode, za katere se obračunava davek na dodano vrednost po stopnji 8,5 %.

Ponatis prispevkov ni mogoč brez dovoljenja uredništva.

ISSN C500-0610

POKROVITELJI

Koroška c. 14, 2390 Ravne na Koroškem

**SISTEMSKA
TEHNIKA d.o.o.**
SKUPINA VIATOR & VEKTOR

Koroška c. 14, 2390 Ravne na Koroškem, Slovenija

Energetika

Koroška cesta 14
2390 Ravne na Koroškem
Tel.: 02 870 6100
Fax: 870 6106

TRANSKOR
PREVOZI · SERVIS · TRGOVINA

Styria
Vzmeti

Styria Vzmeti d.o.o.
Koroška c. 14 - 2390
Ravne na Koroškem - Slovenija
Tel.: +386(0)2 82 17 69
Fax: +386(0)2 82 20 793
E-mail: ravne@styriagroup.com

SERPA d.o.o.

Koroška cesta 14, 2390 Ravne na Koroškem
Tel.: +386 (0)2 870 63 06, Fax: +386 (0)2 870 63 03
prodaja@serpa.si
www.serpa.si
info@serpa.si

Biro za Varnost pri Delu - Ravne, d.o.o.

Koroška c. 14 / 2390 Ravne na Koroškem / tel. & fax: (02) 82 155 67

POOBLAŠČENO PODJETJE ZA IZVAJANJE STROKOVNIH NALOG
S PODROČJA VARSTVA PRI DELU IN VARSTVA PRED POŽAROM

**FOTO
STUDIO
OCEPEK**

Partizanska c. 2
2390 Ravne na Kor.
tel. 02 82 15606

ZIPcenter d.o.o.
podjetje za proizvodnjo, storitve,
usposabljanje in zaposlovanje invalidov

Koroška cesta 14
2390 Ravne na Koroškem

- GRAFIČNA DEJAVNOST
tel.: 02 870 6670
- LESARSKA DEJAVNOST
tel.: 02 870 6674

**KOROŠKI
97,2 FM Radio**
SLOVENJ GRADEC

študijska knjižnica

KOROŠKA OSREDNJA KNJIŽNICA
RAVNE

VP 260/2004

658(497 12)(085 3)

3008897

COBISS